

Átálvető

2017. június

Az Erdélyi Körök Országos Szövetségének és az Erdélyi Magyarok Tolna Megyei Egyesületének negyedéves lapja

A TARTALOMBÓL

A székely szabadság napja:

Beszéd és kommentár 4-7

Nehéz időszak előtt –

Szász István Tas naplójegyzetei 8

Ágoston András elemzői 11

Atlantizmus és Románia (Csapó Endre) 14

Borbély Zsolt Attila:

A Jobbik színváltása 16

Erdélyi panoráma 18-21

Szabó István visszatekint a

„kommunista testvériségbe” 22

In memoriam: Búzás Árpád, Péter István 27

Támogatóink 29

Egy gondolat bántja Gyárfás Andrást 30

A pelikán jegyében –

interjú Kiss J. Botonddal – 2. rész 34

Komán János tanulmánya

Bodor Ferencről – 1. rész 42

Toró Árpád emlékfűzerei – 1. rész 45

Irodalom: Kőmives Nagy Lajos 49

AZ ÁTELVEŐ JÚNIUSI MELLÉKLETE

Serdült Benke Éva – Erdélyi reformátorok

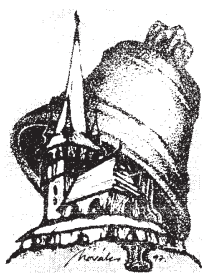

Lászlóffy Aladár

Keresztalja

...hogy elfogadj és látva lássad:
használlak kortynak és falásnak,
és csak te tudd, hogy ennyi mennyi...
Netán a sors mindent feléget,
a lenti földön, fellegeken

s a visszánövő rengetegen
már senki nem tud megjelenni
májusi eső verte bókka,
szél szalagozta lobogókkal
a meg-megújítása végett -
Te ne feledd e szövetséget!

EKOSZ

Munkás Szent József ünnepére, május elsejére az Erdélyi Köörök Országos Szövetsége jó hírt kapott. A Győri Törvényszék elfogadta szerszervezetünk alapszabály-módosítását. Az Alapszabályt a monori közgyűlésen, 2016. november 19-én fogadtuk el, melyet elő is terjesztettük a törvényszéknek. A törvényszék több ponton is kiigazításokat, pontosításokat írt elő, és arra figyelmeztetett, hogy amennyiben nem módosítjuk megfelelő módon a változtatásbejegyzést, a törvényszék el fogja utasítani azt. Ilyen esetben veszélybe került volna szervezetünk létezése. A megismételt közgyűlésre Pakson került sor 217. március 11-én. A közgyűlés megkezdése előtt Süli János polgármester köszöntötte a megjelenteket, majd **Dr. Kövesdy Pál** olvasta fel a székely szabadság napjára megfogalmazott gondolatait. A közgyűlés keretében kijavítottuk Alapszabályunkat, illetve a tisztségviselők választását is megismételtük. Az EKOSZ elnöksége az alábbi személyekből áll: **Dr. Szekeres Sándor** elnök, **Dr. Orbán Csaba** alelnök és **Dr. Úry Előd** elnökségi tag; az EKOSZ Etikai és felügyelő bizottságának elnöke **dr. Farkas Szabolcs**, tagjai pedig **Győri Győző László** és **Kocsis Csaba** lett. Megbízatusuk négy évre szól. Két tagszerzetünk – az Erdélyben Maradásért Alapítvány és a maglódi Tamási Áron Erdélyi Kör – előbb jelezte, hogy nem kíván a szövetségünk tagja lenni. Az EKOSZ tagja lett a bukovinai székelyekből álló **Tolna-Mőzsi Székelyek Egyesülete**. Szervezetünk így most 15 tagot, önálló egyesületet számlál. Az EKOSZ küldöttek hozzászólásaikban hangsúlyozták a magyar nemzeti meg-

maradás iránti elkötelezettségüket, melyek közül ki kell emelni **Dr. Tamás Attilának**, a Komlói Erdélyi Kör alapító elnökének hozzászólását. **Dr. Szekeres Sándor**, az EKOSZ elnöke megköszönte Havrila Jánosné EKOSZ pénztáros fiának, Havrila Imrének értékes segítségét a változtatásbejegyzés technikai lebonyolításában. Az EKOSZ közgyűlés döntött a sóvidéki Atyha leégett római katolikus templomának újjraépítése és a Máramaros megyei Magyarberkesz magyar közösségi házának felújításának támogatásáról. A közgyűlés végén **Zalatnay István**, a budapesti Erdélyi Gyülekezet lelkipásztora szólt arról, hogy június 30-án nagy ívű kiállítás készülnek rendezni az Erdélyből elszármazott magyarokról, melyben kérte az EKOSZ tagjainak segítségét. Az EKOSZ közgyűlés megtartása után ünnepi műsor következett, melynek keretében megemlékeztünk a Székely Szabadság Napjáról. A Vöröfény (erdélyi diákok) előadása ujtán a Szagató zenekar ünnepi népzenei műsorát nézhette és hallgathatta meg szövetségünk küldöttsége. Végül közös vacsora és nótaest következett a paksi Hidegvölgy utcai Pince vendéglőben, a kislüpfősi Vöröfény táncsoporttal. Az EKOSZ elnöke köszöni a **Bándi Imre** által vezetett Erdélyi Magyarok Tolna Megyei Egyesületének a szíves vendéglátást.

Dr. Szekeres Sándor, EKOSZ elnök

A Miniszterelnökség nemzetpolitikaért felelős államtitkára szerint nem csupán a föld, az elszakított területeken élő honfitársak elvesztése volt fájdalmas 97 évvel ezelőtt, hanem Trianon mindannak az erőszakos széttépése, ami egybe tartozik mindannak az erőszakos széttépése, ami egybe tartozik, ami együvé váló

Potápi Árpád János a nemzeti összetartozás napjához kötődően a Bács-Kiskun megyei Csátalján május 26-án tartott megemlékezésen azt mondta: nehéz megfogalmazni az 1920. június 4-én történeteket. Talán nem is léteznek szavak, amelyekkel kifejezhető mindaz a fájdalom és igazságtalanság, amelyet ez az esemény a magyar nemzetnek jelentett, és azóta is jelent.

Emlékeznünk kell az egykori Magyarországra és arra a történelmi eseményre, amely „közvetett módon (...) a jelenünket is meghatározza” – tette hozzá.

A politikus kiemelte: az emlékezésen felhangzó harangszó ugyanazt jelenti most is, amit 1920-ban, azt fejezi ki, hogy 97 éve egy tragédia történt.

Trianonról a gyermekek említése nélkül hiábavaló lenne beszélni – mondta Potápi Árpád János, magyarázatként hozzáfűzve: gyermekek nélkül ugyanis nem lesz, aki hirdesse, hogy "a magyar nép él, és élni is akar". Éppen ezért hálával tartozunk a gyermekeinket történelemre tanító pedagógusoknak, akik azt is elmagyarázzák, „hogyan tudjuk a múltunkat megértve a jelenünket és a jövőnket építeni” – közölte az államtitkár.

Emlékeztetett arra: 2010 óta a kormány több olyan intézkedést hozott, amely a nemzet összetartozását segíti. Hét éve, éppen május 26-án fogadta el az Országgyűlés a kettős állampolgárságról szóló törvényt, amelynek hatására azóta több mint 950 ezren igényelték már magyar állampolgárságot a Kárpát-medencében és szerte a világon.

Ezt az összetartozást erősíti a 2011-ben elfogadott alaptörvény is, amelyben rögzítették, hogy köteleességünk felelősséget viselni a határon túl élő magyarokért – mondta, és felhívta a figyelmet arra, hogy ma már a diaszpórában élők is egyre erősebb szálakkal kötődnek az anyaországhoz.

Szerkesztőbizottság:

Dr. Kövesdy Pál főszerkesztő, *B. Osvát Ágnes* (irodalom és gyermekoldal),
Szabó M. Attila (Székelyudvarhely)

Kiadja az EKOSZ elnöksége

Alapító főszerkesztő: **Orbán László**

Levelezési cím: *Dr. Kövesdy Pál* – 7100 Szekszárd, Otthon u. 2. Tél./fax: (36) 74/417-705
E-mail: ekosz@tolna.net

A kiadásért felel a lap főszerkesztője • ISSN 1416-4698

Nyomdai előkészítés: Galamb Marietta • Nyomdai munkák: Böcz Nyomda, Szekszárd

Arany János-éremmel tüntették ki Gyéresi Árpádot, az EME alelnökét

A Magyar Tudományos Akadémia 188. közgyűlésén a Külső tagok fórumán 2017. május 10-én Arany János-éremmel tüntették ki Gyéresi Árpád professzort, az EME alelnökét.

Gyéresi Árpád gyógyszerész az erdélyi gyógyszerészeti oktatás és kutatás meghatározó személyisége. A Marosvásárhelyi Orvosi és Gyógyszerészeti Egyetem (MOGYE) tanára, több mint 20 évig tanszékvezető. Az egyetemen a gyógyszerészeti kémia oktatásának újjászervezője. Gyéresi Árpád az erdélyi gyógyszerészeti oktatás és kutatás meghatározó személyisége, munkássága jelentős előrelépést eredményezett a magyar és a román szakmai kapcsolatok javításában és fejlesztésében, az utánpótlás lehetőségének bővítésében.

Gratulálunk!

Még egyszer a 100. szám margójára

Üdvözljük az Átalvető 100. számának megjelenését

Dicsérnek. Jólesik. Köszönjük. Közöljük.

Alulírott, mint az *Emlékezünk orvosainkra* sorozat felelős szerkesztője, számos folyóiratra fizetek elő. Be kell vallanom, hogy az *Átalvető*-t kivéve egyiket sem szoktam betűről betűre elolvasni. Miért? Általában mindenik folyóiratban akadnak bőven olyan cikkek, melyek nem keltik fel az érdeklődésem, vagy nem közölnek számomra egyetlen plusz információt sem. Az is problémát jelent számomra, hogy vannak olyan szerzők, akik csak írnak, locsognak, fecsegnek, és nincsen semmilyen mondanivalójuk, de a cikkeket valamiért megjelentetik... Azért szeretem az *Átalvető*-t, mert abban ilyen cikkek nincsenek. Ott is előfordul, hogy egyesek túl hosszú lére eresztik mondanivalójukat, de általában a cikk akkor is közöl információt...

A folyóirat fejlécén az szerepel, hogy megjelenik évente négyszer, március, június, szeptember és december hónapokban. A szerkesztőség abszolút érényének tartom, hogy évek óta az adott hónapokban biztosan az olvasó kézbe veheti az adott negyedévi lapszámot. Na, ez a hazai folyóiratokra nem jellemző, gyakran egy, sőt két év késéssel jelennek meg, de még külföldi folyóiratoknál is elég gyakran lehet tapasztalni több hónapos csúszásokat.

Ha a cikkek tartalmát vizsgáljuk, azt tapasztaljuk, hogy azok nem csak a Kárpát-medencében élő magyarokhoz szólnak, hanem a szórványban élőkhez is. E tudatos szerkesztői célnak óriási jelentőséget tulajdonítok, mert alig lehet fellelni olyan folyóiratot, mely eleget tenne e célkitűzésnek. Nem véletlenül ez látszik a lapot támogató adományozók névsorából is, mert a világ minden táján élő magyarok magukénak érzik a lapot és rendszeresen részesítik támogatásban... A felelős szerkesztőt dicséri, hogy kigyomlálja az idegen szavakat, a magyar helyesírás sza-

bályait érvényesíti... Sajnos, a televízió, de különösen az internet megjelenése óta a magyar nyelv írott és íratlan szabályai a legtöbb folyóiratnál rendkívüli módon háttérbe szorultak. Véleményem szerint sokkal több ilyen természetű, ilyen igényességű és ilyen szemlélettel szerkesztett magyar nyelvű folyóiratra lenne szüksége a mai magyar társadalomnak.

A felnövekvő fiatal generációt folyamatosan nevelni kell, és a múlt magyarjainak bemutatásával példát kell állítani eléjük.

Véleményem szerint az *Átalvető* egy virtuális gomolyag a magyarság részei között, és minden szám egy legombolyított fonalat jelent a szerkesztőség és az egymástól elszigetelt módon élő olvasói csoportok között. Világos, hogy egy szál fonalat könnyű elszakítani, de 100 szál fonalat már a legerősebb „társadalmi földindulás” sem bír elszakítani. Így hálózta be az egész magyarságot a maga huszonöt évével és negyedszázados létével az *Átalvető*-nek eddig megjelent száz száma.

Az *Átalvető* a magyar információs sztrádának egy láncszeme, melyet a technikai teljesítmények felgyorsulása következtében újabb és újabb kihívások fognak érni, és kívánjuk, hogy a szerkesztőség e jövőbeli követelményeknek képes legyen rugalmasan megfelelni. Szeretnénk megélni, hogy ódákat zenghessünk az *Átalvető*-ről huszonöt év múlva, a 200. szám megjelenése után is.

További sikereket kívánunk az *Átalvető* szerkesztőségének, a folyóirat szerzőinek további magas színvonalú, magyarságunkat bemutató írásokat, és folyamatos támogatást az olvasó csoportok részéről.

Budapest, 2017. január havában

Prof. Dr. Vincze János

A székely szabadság napjára

*Előbb a hegyi kápolnáig,
 aztán a falu templomáig,
 kéttorony örök irányáig,
 hollóéveken által máig,
 néha Nagyenyed zárkájáig,
 Don-kanyarig, Szibériáig,
 s vissza az alvadt városokba,
 meghagyott kicsi otthonokba,
 rongyszóttas-tiszta tájromokba,
 vissza a hajnal-vereckéken,
 tűzön-vízen keresztül épen,
 mert nem test szerint, csak egy képen,
 de makacsul, de mindenképpen,
 keresztülszületve egy házon,
 keresztülszármazva egy népen,
 Uram, nem a te táncod tépem,
 nem a gonosznak táncát lépem,
 hinni egyedül is hihettem,
 de ha már így lett – néped lettem...*

(Keresztalja)

Címlap-versünk kezdő sorai ezek, melyeket jelképeségükben fontosnak és ugyancsak az alkalomhoz, a Székely Szabadás napjához illőnek érzek. Ez alkalomból, itt és most, megható számomra szólni, hiszen gyermek- és fiatal-korom, egyetemista éveim kötődnek a Székely vértanúk emlékművéhez, melyet az 1854. márciusi 10-én a marosvásárhelyi postaréten kivégzett Bágyi Török János, Martonosi Gálfi Mihály, Nagyvárad Horváth Károly, Benedek Dániel és Bertalan László emlékére emeltek 1875-ben, és amely kiinduló pontjává és központi helyszínévé vált a Székely Szabadság-napi megemlékezéseknek.

Bizonyára igaz, megrendítő erejű beszédek hangzottak el Marosvásárhelyen és annyi más helyen szűkebb és tágabb hazánkban. Igen, szólni kell mindenhol és mindenkor, hiszen az ordas-eszmék generálta intolerancia, a vesztünkre törő nagyromán nemzetpolitika célja a romániai magyarság egészének, kiemelten a legkeményebb magnak, a székelységnek a felszámolása. Így aztán elmondhatjuk, hogy a székely szabadság napja egyben az egész magyarság napja, a szabadság napja pedig – fentiekből következően - az élet napja.

Élet, emberi sors, jövő, jövőkép, remény... Életünket, gyermekeink jövőjét féltve indultunk útnak sok évvel ezelőtt, hogy a sors hollóéveken által, előbb a hegyi kápolnáig, néha Nagyenyed zárkájáig, de tűzön-vízen keresztül (léleken) épen... végül az anyaország (avagy a nagyvilág) valamely helységébe vezessen, hogy itt makacsul, de mindenképpen, és soha nem a gonosznak táncát lépve - népe lehessünk e népnek, e hazának. Megmaradva mindig magyar-nak, csakazértis, (és további idézve a költőt) ha „*netán a sors mindent feléget, / a lenti földön, fellegeken / s a visszánövő rengetegen...*”

Ezért aztán számunkra a szabadság napja emlékezést je-

lent a szabadság hiányára, lelkünk talán legérzékenyebb részét jelentő nemzeti létünk veszélyeztetésére, a tudatunkban és tudatalattiban szüntelenül meglévő és a szabad légvételt lehetetlenné tévő megkülönböztettség állapotára.

Itt, az anyaországban – szerencsére- nem kell ezt senkinek éreznie, és veszélyérzet sem kell senkit nyomasszon. Ennek megfelelő a mi szubjektív életérzésünk, hiszen biztonságos országban, konszolidált körülmények között élünk, naponta van részünk közös sikerélményekben, naponta van okunk büszkének lenni magyarságunkra, naponta önt el a szeretet érzése befogadó hazánk, népünk iránt. Szabadságérzetünket pedig csak növeli a tény, hogy érdemben tudunk tenni, ha csak kicsit is, népünkért, nemzetünkért, hazánkért.

De tényleg nincs veszélyhelyzet? Miniszterelnökünk évértékelőjében éppen ötöt is felsorolt közülük. Engedtessek meg nekem ezek mellett további kettőt is említenem.

Az elsőt kapcsolatban Eperjes Károly hasonlatát idézném: olyanok vagyunk mi magyarok, mint egy szelet kenyér, melynek héját a peremmagyarság, a leszakítottak, súlyánál fogva kiemelten a székelység jelenti. Amennyiben e héj leválna, elpusztulna, vajon mi lesz a kenyérből sorsa?

A második éppenséggel e kenyérből állapotával, honi viszonyainkkal függ össze. A sok vérlázító, hazug, gyűlölet-generálta napi megnyilvánulás mellett talán még kétségbe-ejtőbb a vakság, ostoba önteltség meg a gyávaság szülte feladása, megtagadása értékeinknek és lehetőségeinknek, a „*merjünk kicsik lenni*“ megmondóemberi hangoztatása és a „*merjünk nagyok lenni*“ zsigeri elvetése. Csak egyetlen napi példáját említem ennek, az olimpia megtorpedózását, ellehetetlenítését, a politikai szembenállás jegyében és a politikai haszonszerzés reményében. Pusztuljon inkább minden, csak ne teljesüljön a gyűlölt személyek (esetünkben: a magyarság zömének) álma. Ne legyen tehát olimpia, és világiállítás, és most újra: ne legyen Paks II. sem. És milyen kár, hogy van Országház, és Vajdahunyad vára, és Hősök tere, és Halászbástya, és Várbazár, és Operaház, és Vigadó, és Tudományos Akadémia, pedig milyen jól el lehetne gáncsolni ezek létrejöttét is, némi lélegeztetőgépek jegyében! De még nagyobb kár, hogy van még nemzettudat a Kárpát-medencében, és van „*Isten áldd meg a magyart*“-himuszunkban, alkotmányunk preambulumban, és ó rettetet: az emberek szívében! Hogy a magyar lélek és szellem összekapcsolódik, a marosvásárhelyi és aradi emlékműtől Farkaslakán és Csíksomlyón át Clevelandig és Ausztráliáig. Ez aztán a lélegeztetőgép, és ami a legfontosabb: kikapcsolhatatlan! Valóban fájdalmas tény ez sokaknak.

Talán nincs még egy nép, mely ennyire rabja lenne saját lelki nyomorúságának, kötöttségének-sötétségének. Hogyan jutottunk idáig? Történelmi távlatokra kell emlékeztetsek: egy európai – akár nagyhatalomnak is mondható - Magyarország emléke áll előttünk, majd a Mátyás királyunk által megnyert utolsó győztes háborúkat követően az

évszázadok vérzivatarra, meg az idegen népek következményes terjeszkedése nyomán a mai kis, zsugor-anyaország képe.

Lassan közel egy évszázada lesz, hogy megtörtént a soha el nem fogadható tragédia, az alattomos gyilkossági kísérlet Trianonban. Ami fokozatosan, de végzetesen megtörte a magyar lelkeket, és – látszólag – felemelte a románságot, beteljesítve álmaikat. A valóságban viszont egy lázálom kezdetét jelentette, amit úgy hívunk: trianoni pszichózis. Psychózis itt és ott egyaránt, téveszmék, hazugságözőn, gyűlölet itt és ott, kívülről és belülről, egyként a magyar, a magyar ember, a magyar lélek iránt. Márpedig a gyűlölet rabságot jelent, lelkünk démonainak rabláncát. Ideát saját hazánk, népünk folyamatos elárulását-kiárusítását, az idegen érdekeknek megfelelni akarás kényszerét, értékeink tagadását, kigúnyolását, mindenfajta kitárulkozás elgánysolását. Odaát a román politikum és néplélek szűnni nem akaró retteget, meggátolva minden kibontakozást, együttélést. Egy normális, emberi életet. E pszichózisnak megfelelően addig nem tekinthetünk véglegesnek a szerzeményt, amíg csak magyar ember - legfőképpen a legkeményebb, a székely magyar - él Erdélyben. De lelkük mélyén talán az a mély hit is ott rejtőzik, miszerint a végső biztosítékot számukra az összmagyarság eltűnése jelentené. Íme az intolerancia, minden magyar nemzeti megnyilvánulás és jelkép elfogadhatatlanságának oka és magyarázata. Íme a minket nyomorító két beteg oldal összeborulásainak, összekacsintásainak, a Kempinsky-beli koccintásoknak eszmei-lelki háttere.

De lépünk túl külső és belső elleneink tettein és szándékain, és tegyük fel a kérdést: vajon saját aklunkon belül, itt és ott, az anyaországban és Erdélyben, hogyan is állunk - na nem a szabadság formái - államszervezeti, jogi, politikai - feltételeivel, melyek jórészt megvalósultak itt (miközben folyamatos szabadságharcot kell vívnunk ezek megtartásáért Brüsszellel!), de alig-alig vagy egyáltalán nem, és mindig csak a pillanatnyi politikai konstelláció függvényében odaát. Hogyan állunk viszont a szabadság legbenső, lelki összetevőit illetően? Ennek elemzésére természetesen nem vállalkozhatok, csupán emlékeztetek romániai politikai képviselőink immár több évtizedes megalkuvásaira, mennyi erdélyi magyar ember gerincének napi roppanásaira, a napi sunyításokra, a fejek lehorgasztására, vagy - ami még rosszabb - a megszokásra, az elfáradásra, a beletörődésre. Melyek fényében annál inkább felértékelődik a Székely Szabadság Napjának kemény kiállást kifejező gesztusa.

És hogyan állunk a lelki tartás, bátorság kérdésével saját, nemzetinek mondott-tudott körünkben? Szabadok vagyunk-e lélekben, legalább a székely-magyar szabadság napján, vagy lelkünk *nagyenyed-zárkájának* foglyai vagyunk, *holló-évek* után ma is, és folyton-folyvást *visszanőzött* éltünk kísértő sötét rengetege? Mert az élet egyik alapfeltétele ugyan az alkalmazkodás, de van egy pont, amit nem léphetünk át soha önfeladás, lelki szabadságunk feladása nélkül.

Érdemes hát végiggondolni, mit is jelent a székely szabadság napja. Jelenti mindenekelőtt a székelyföldi autonómiaigény kinyilvánítását. Tágabb értelemben jelenti a sza-

bad élethez, a nemzeti léthez való jog kinyilvánítását. Jelenti a küzdelmet a megalázások sora, a kiszolgáltatottság, a törvénytelen ségek, a kisebb-nagyobb „Surgélánok-Fuszulánok” folyamatos és vérlázító ténykedése ellen. Küzdelmet a magyar élet feltételeinek kivívására, ami elválaszthatatlan a megbomlott agyak gyógyításától, egy valódi együttélés anyagi és lelki feltételeinek megteremtésétől. Ami viszont, be kell látnunk - a dolgok jelen állása szerint legalábbis - utópia, szivárványos álom. Itt és ott egyaránt. De nem álom, hanem parancsoló szükségesség a belső erők, a magyar életerő éltetése, erősítése, ennek megfelelően azon erők támogatása, melyek kivezető utat mutatnak és köveznek ki. Parancsoló szükségesség magyar gyermekek világrahozatala és magyarként való felnevelése. Parancsolóan szükséges a magyar kultúrának és erkölcsnek megfelelő életvitel, itt és ott, egyaránt. Szilárd, egyenes lelkék és tettek. Leküzdése minden, ezzel ellentétes tragikus jelenségnek, kishitűségnek, tévhiteknek és téveszméknek, megalkuvásoknak, az életösztön feladásának. Éltető közegünk, a kenyér belében és héjában egyaránt. Aztán jönnek majd - mert jönniük kell - kedvezőbb, szebb napoknak is, csak legyünk készek a fogadásukra!

Szabadság és lélek összefüggéséről szoltam. Hadd forduljak hát befejezésként is egy költőhöz, jelesül Berzsenyire: *Nem sokaság, hanem Lélek s szabad nép tesz csuda dolgokat.* Ami napjainkra valahogy így módosul: *lélekkel teli szabad magyarok sokasága tesz csuda dolgokat.* **K. P.**

Elhangzott 2017. március 11-én az EKOSZ közgyűlésén, Pakson. A szerző hitvallásként írta, és hitvallásnak ajánlotta fel az EKOSZ részére. A beszéd eszmeiségét a közgyűlés egyhangúlag magáénak nyilvánította.

Fenti írásra reagált Szabó István Sarkadról

Amit mondtál a Székely Szabadság okán, mély, igen mély. A trianoni pszichózis igen jó leírását kapjuk Kocsis István Meztelen igazság c. könyvében. Ez a pszichózis maffiásan működik. El kell tüntetni a tanúkat, a legutolsót is! Mert ameddig három magyar él a Földön, addig biztosan emlegetik Trianont. Addig Trianon „él”.

A gyűlöletük? Igen, ők, a haszonélvezők, az orgazdák gyűlölnék minket - mi más tehetnének? A gyűlölet egyfajta reakció, majdnem azt mondtam, nemzeti ipar, oxigén vagy drog ezeknél. Ebben lelnek létük lényegére. Éjjel-nappal, nemzeti ünnepeiken kénytelenek minket gyűlölni, mert csak így tudják értelmezni, valami koordináta-rendszerbe elhelyezni magukat. „Nem adhatok mást, csak mi lényegem” - mondja Lucifer elvtárs.

Ez a gyűlölet egy átok: nincs vásárnapjuk, karácsonyuk, egyetlen szabad hétköznapijuk, keresztelőjük, temetésük, menyegzőjük, meghitt szerelmi együttléttük sem, mert mi magyarok ott magasodunk lelkük(?) legmélyén, mint Dózsa a tüzes trónuson. Az Egy mondat a zsarnokságról Trianonra is érvényes. Tán mert mindkettő zsarnokság. A börtönőr is rab, csak a rács másik oldalán.

Kommentálom magam

(Utólagos gondolatok, kérdőjelek. Sötétség.)

... hazám, boldogtalan Európa,
ha túléléd a harcok végét,
elbírod-e még te az Istent,
a Szeretetet és a Békét?

(Szabó Lőrinc)

Árnyékra vetődtem. Lelkesült voltam és reménykedő, a Székely Szabadság Napjának erdélyi kezdeményezőit csodálós és a marosvásárhelyi ünnepségen nagy, lelkes tömeget vizionáló, meg az eseményt ideát ünnepelni szándékozókat elismeréssel illető naiv lélek. Félve vallom be: balek. Önminősítésem alighanem találó, a közbeni, utáni események tükrében. De vegyük sorra. És ha már a beszédén végigvonul az „itt és ott”, legyen ez így e „kommentárban” is.

Tehát ideát: a beszédem írására engem felkérő, saját akolbeli személyek, szembesülve annak tartalmával, megtagadták azt, elhatárolódtak tőle (így került aztán felolvasásra másnap, az EKOSZ közgyűlésén.) Indoklásuk: a beszéd politikai jellegű, márpedig „mi nem politizálunk”.

Volt már ilyen: „Nem csatlakozunk az EKOSZ-hoz, mert az politizál.”. És tessék, most ismét belefutottam fejfel és betonfalba, és szédülten találgatom, a magam sajnó agya, vagy e fal a sötétebb. Szomorúan kell konstatálnom, hogy a magunk, az EKOSZ álláspontjának ismételt taglalása, magyarázása szabadon átjárható, szellős fejekhez szólt, így aztán az egyik fülön be, a másikon – akadálytalanul – ki.

Dőreségem újabb bizonyítékeként újra és konokul elmondom: minden, a közért, hazánkért, nemzetünkért folytatott legcsekélyebb ténykedés, de ennek szándéka is: politika. „A **politika** kifejezés az ókori görög névből ered. A politika szó eredeti jelentése: közélet, ebben az értelemben tehát mindenki, aki részt vesz a közéletben, tevékeny (aktív) vagy tétlen (passzív) politikát folytat.” (Wikipedia) Most akkor magyarázzam, hogy a mi személyes és közösségi sorsunk e közélet viszonyainak, folyamatainak, örvényléseinek része, következménye, nemegyszer áldozata? Melynek hátat lehet fordítani a „lesz ami lesz”, meg az „utánunk az özönvíz” jegyében, avagy szavunkat, fejünket használva teszünk is valamit. (A dolog pikantériája, hogy nevezett személyek érdemben tesznek is, nem is keveset, sajnos ennek színét-ízét-lényegét a jelek szerint nem értik.)

Én viszont érteni vélem, hogy kedves barátaink fejében a pártpolitika sötét és felettebb gyanús mumusától való félelem, az attól való szemérmes tartózkodás, továbbá talán az elkötelezettségnek a „polkorrektek”, a „demokratikus erők” (egyre megy) általi megbélyegzése és e megbélyegzettség, az ügyünk iránti szolidaritás nemvállalása rejtőzik. Csak hát kedveseim, a világ már ezredévek óta úgy alakult, hogy a cselekvő egyének összeállnak, mert egyedül ugye nem lehet. A kialakult csoportok lehetnek civil szerveződések/szervezetek, ill. (amennyiben cselekvésre a szavazóktól felhatalmazást kapnak) pártok. A kettő közötti különbség jelentős, ennek taglalása szétfeszítené jelen írás kereteit, de ha már valaki odaállt valamelyikhez - civil szervezethez, vagy netán párthoz -, akkor illene rendelkeznie némi tájékozottsággal e tekintetben is.

E ponthoz érve talán érdemes megtennünk egy ide vágó lépést: akinek feje és némi mersze van, az el kell döntse, hogy a létező pártok közül van-e olyan, mely, ha nem is Grál-lovagok vegytiszta gyülekezete, de végül is hazánk, nemzetünk céljainak, érdekeinek, érzelmeinknek megfelelően teszi-e a dolgát. És ha talál ilyen, akkor mi a becsületes magatartás: a strucc-tempó, avagy a melléállás, színvallás? Vagy legalább a gondolkodás és gondolkodtatás, ne adj’Isten a szólás minderről!

És ha már szólás, akkor szóljunk arról is, hogy némely, civilnek mondott szervezetek a Szent Szabadság jegyében miképpen követelik a totális szabadságot. Hogy azt tehessenek (tanuljanak, tanítsanak!), amit csak akarnak, az élet minden területén, a „mindent szabad” jegyében aztán az emberek gátlás nélkül és büntetlenül egymás torkának eshetnek. Amit magyar nyelvre lefordítva úgy nevezünk: anarchia, következményei pedig: káosz, felbomlás, megszűnés. Szabadon elfoglalható vákuum. Ezzel a főfogással távala is van.

Van tehát civil szervezet ilyen is, olyan is, a közéletben veszünk részt mindahányan, csak hogy némelyek hazánk, népünk érdekében, mások meg ellene. Mert végül is –mindenféle szofisztikált elemzés dacára – ez a helyzet lényege. Melybe nyakig süllyesztettek Soros NGO-i. Melyek ártalmasak, veszélyesek, a pusztítás eszközei, ellenségeink ők a javából (és politizálnak ugye a javából), báránybőrként viselik magukon a „civil” és a „politikailag semleges” jelzőt. Akik pedig „nem politizálnak”, bizony ezek előtt teszik szabaddá a terepet.

Minderről és mindezekről tovább nem is óhajtok szólni, az olvasó úgyis eldönti e „fülemüle-pört”, és szól: „Kendtek elmehetnek”!

Megyek is tehát, odaát. Oda, ahol március 10-én esett ugyan az eső, de – a távolmaradók okán – aligha karikára, és aligha Kossuth Lajos kalapjára: az eddigi tízezrek helyett 2-3 ezer résztvevője volt a rendezvénynek a mintegy 60 ezer magyart számláló Marosvásárhelyen. És ahol a központi kérdés, mint gondjainkbajaink megoldásának reménye: a székely területi, és az országos személyi elvű autonómia igényének ismételt, tömeges, határozott kimondása - kellett volna legyen. Mit mondjak, a „23 millió román” nemigen rokkant bele e „tömeges” protestálásba. (Joggal vetheti most szememre bárki: kegyed miért nem volt ott? Igen, ott kellene legyünk, ilyen alkalmakkor és mindenkor! Életünk nagy és fájdalmas kérdőjele, felkiáltójele ez.)

Bizony torlódnak a kérdőjelek és felkiáltójelek. Mindenekelőtt az autonómiaprogramot illetően. Létezik ilyen egyáltalán? Ha nem is közmegegyezéssel elfogadva, de legalább elfogadhatóan megfogalmazva, leírva, megmagyarázva, és megértve! Szükségét érzi-e egyáltalán az edélyi magyar, érez-e belső késztetést iránta? Mert ha igen, akkor az annak hátat fordító RMDSZ-re miért szavaz következetesen 80 százalékuk? És az azt makacsul hirdető, követelő EMNP miért vált láthatatlanná a választói palettán? Vajon oly mértékű a ragaszkodás az RMDSZ-hez, hogy annak távollétével azonosulva a hívek tömege maga is otthon marad? Vagy egyszerűen csak kiábrándult mindenből is mindenkiből? Egyáltalán, elvárható-e a hétköznapi emberétől, hogy a mindenkiket egyaránt nyomasztó megélhetési gondok, a horrorisztikus

egészségügyi viszonyok közepette ezzel foglalkozzon? Azzal például, hogy mi történik a gyergyói, Árus Zsolt-féle autonómiamodellel, melyről fellebbenése óta nem hallani, és hogy miért nem állt mögé a Székely Nemzeti Tanács? Vagy azzal, hogy a dolgok (döntő szempont!) hogyan alakulnak a NER-ben (Nemzeti Együttműködés Rendszere.) De nem kellene vajon a dolgokat fejről a talpára állítani, és a politium szintjéről az autonómia ügyét levinni az emberek közé? Gondolok itt a rendtartó székely falu hagyományára, felélesztendő igényére, és – igen – gyakorlatára! De pislákol-e még az erdélyi magyarban a hosszú távú megmaradás reménye? Élteti-e őt még a magyar lélegeztetőgép, száll-e még rá „valahány csepp, annyi áldás”, legfőképpen gyermekáldás? És ha igen, otthon fog-e az maradni, vagy megy világra, mint tettük mi anno, Csao okán? Vigaszt jelent-e a tudat, hogy az erdélyi román is issza a (keserű) levét Nagyromániának, vigasztal-e az evidencia: ezt akartátok, hát megkaptátok!? A min-

dennapok szürke valósága, a „valahogy élni kell” kényszere felfalja-e lassan az idegen többségnek odavetett énünk legjavát, felszívja-e magyar életerőnket, megtöri-e lelkünk ellenállását? És vajon meddig tart ki az anyaország támogatása, ha nem lesz annak céltárgya, az oda elvetett magnak termékeny, befogadó talaja? A nagyvilág pedig – óh te öngyilkos Európa! – tekint-e ránk valamikor megértéssel, ha benővi a templomot a vad rengeteg, vagy kisebb gondja is nagyobb lesz ennél, amikor majd magába roskad és kihúny ezredévnyi léte!?

Könyörgöm, segítsen valaki, nehogy csatlakoznom kelljen egy majdani közóhajhoz: „Állítsátok meg a világot, ki akarok szállni!” Mert fekete lyuk van a helyén!

K.P.

(2017. március 11-én Dr. Kövesdy Pál lemondott az EMTE tiszteletbeli elnöke címéről.)

A felvetett gondolathoz, az erdélyi magyarság meghasonlásához tartozónak érzem

B. Osvát Ágnesnek az 1990-s marosvásárhelyi gyertyás tüntetéssel kapcsolatos alábbi sorait.

...És jöttek, özönlöttek az emberek, diplomások és nem diplomások, férfiak, nők, felajánlani a magyarságukat, felajánlani tiszta, őszinte szívvel mindazt, amit eddig titkolniuk kellett. S nem tudták szegények, nem tudhatták (akkor még én sem sejtettem), hogy ez a felajánlott magyarság senkinek sem kell, csupán lépcsőre van szüksége a könyöklő, egymást félrelökődő oportunisták hadának. S e lépcső fokai a szegény megtévesztett, félrevezetett magyarok lelkéből kell felépüljenek. Az ő számukra. És csakis az ő számukra. Mert a mi számunkra, a mi, immáron megcsúfolt magyarságunk számára a mai napig nem teljesedett be abból semmi, amit akkor beígértek, és nem maradt már remény sem az emberek szívében. Csak megkövesedett keserűség. Talán még gyűlölet is, hogy egyesek

az ő tiszta hitükön át lettek milliomosok, és a tisztaszívűek, tisztalelkűek még nagyobb nyomorúságba kerültek, mint bármikor is voltak a háború után, de már nem kellenek senkinek a felkapaszkodottak közül, már nincs szükség a hittételükre, a tudásukra, a becsületükre. Bármilyen szorultságukban is hiába mennének kérni, a lépcső tetejéről nem látszik már az alap. Az alap szürke. Ha ragyogna, talán látszana is, de nem ragyoghat: a csalódottság nem tud ragyogni.

Olyanokat is tudok, sokat, sajnos nagyon sokat, akik rövid időn belül belehaltak ebbe a nagy hitbe, belehaltak a becsületükbe. És a túlélők közül is még nagyon sokan bele fognak halni, mert ez egy olyan túlélés, amibe csak belehalni lehet annak, aki nem állt be a sorba.

Rendkívüli filmélmény a székely szabadság napján

Jegyzet

A Székely Szabadság Napján a Budapesti Székely Kör, az Erdélyi Szövetség, valamint a Litea Könyvesbolt és Teázó közösen szervezett estjén mutatták be Farkas György rendező és a Tiszapart Média Kft.: Az önrendelkező székely falu című dokumentumfilmjét.

A cím nem véletlenül utal Imre István alapművére A rendtartó székely falura, ugyanis az alkotó az író unokája. A film is azonos célt szolgál a könyvvel, de a nézők számára könnyebben megközelíthető formában mutatja be a székely falu évszázados életének hihetetlen rendjét, szisztematikusan vonultatva fel az élet minden egyes területén rögzített szabályait.

Az érthető, értő magyarázó szöveg leköti a nézőt, de a hozzá felkínált csodálatos felvételek, az élő székely táj képei, a kitűnő zenei aláfestés külön is elbűvölik a szellemi élmény tanút.

A filmet mindenki számára megtekintésre javasolhatjuk. Általa nem csupán emlékezünk s nemcsak büszkévé lehetünk, de a jövőre nézve is számos tanácsot s főleg megerősítést nyerünk.

Már a film közben óhatatlanul jut eszünkbe, hogy amit az Európai Unió nem képes megvalósítani, azt a székely falvak évszázadokkal előbb nagy pontossággal írásba

adták, s ami ennél is több: megvalósították. Valóban életre kel egy lancu Laurától hallott igaz történet kristálytisza tanulsága. Ő ugyanis egy idős csángó asszony kérdésére akart felelni, aki „a hagyomány őrzéséért, egy szép, magas kékszemű magyarországi embertől” kapott dicséretet nem értve kért tőle magyarázatot: mi az, hogy a hagyomány őrzése? A hitelességet sugárzó kiváló költőnő így foglalta össze válaszában: „azt jelenti, hogy megtartják a szokásokat”. A néni összecsapta kezét, s így felelt: „jaj, hát nem mi tartjuk meg a szokásokat, hanem a szokások tartanak meg minket!”

Nos, ebben benne van a rendtartó székely falu jelentőségének magyarázata.

A film legnagyobb nyeresége azonban az, hogy megtekintése után nemzettudatunkban megerősödve érezzük magunkat.

Osztályfőnöki órák kötelező-, vagy történelemórák kiegészítő anyagának javasolhatnánk, de minden nemzetben gondolkodó kisközösségnek is meg kellene néznie és utána megvitatnia a látottakat.

Ne sajnálják tehát a fáradságot, mert nem lesznek fáradtak tőle, ellenkezőleg: erősebbek!

Szász István Tas

Szász István Tas naplójegyzetei

Márciusi hangulatban

EGY 12 PONTOS GONDOLATSOR BÁNT ENGEMET

01. Az Iszlám vallás ismerete, ha választ keresünk aktuális kérdéseinkre, napjainkban nélkülözhetetlen.
02. Uniós szinten erről nem hallani. Gyakorlatilag ezek az ismeretek is a politikailag nem korrekt kategória süllyesztőjébe száműzettek.
03. Mai európai politikusnak, aki országa sorsáért felelősséget vállalt, kötelező módon ismernie kellene ezt a témakört.
04. Ha ezekkel az ismeretekkel nem rendelkezik, veszélybe sodorja országát, de még kontinensét is, tehát súlyos felelőtlenség vétke terheli.
05. Amennyiben azonban ennek a tudásnak birtokában olyan közösségeink sorsát végzetesen befolyásolni képes lépéseket támogat, sőt hajt végre, mint amilyeneket az utóbbi években naponta tapasztalunk, nem tévedésről van szó, nem hibát vagy egyszerűen bűnt követ el, hanem tetteivel kimeríti a hazaárulás fogalmát, kontinentális, vagy uniós értelemben is.
06. Ha ezek a cselekedetek szervezett formában, illetve amint azt tapasztaljuk, kormány szinteken valósulnak meg, az összeesküvést feltételez.
07. Az a hatalom, amely ezt elköveti, a naponta tapasztalt képtelenségek sorozatát ismerve, bár ezekről a sajtó csak gyéren és nem teljes súlyával számol be, nyilvánvaló módon nem gyengeelméjük gyülekezete, hanem célirányos tevékenységet folytat.
08. Egy összeesküvés okainak kutatása, felgöngyölítésének óhaja nem lehet maga is összeesküvés-elmélet.
09. Ez az utóbbi gyakran használt kategória eleve azt célozza, hogy a tisztánlátást óhajtó kísérleteknek akár sikeres, akár olykor elkerülhetetlenül sikertelen formáit kizárja a közbeszédből, az információáramlás vérkeringéséből, vagyis ellehetetlenítse.
10. Az ezeket kidolgozó, hangoztató vagy terjesztő személyek megbélyegzése a félelemkeltés módszerével is hat.
11. A létünket meghatározni képes legfőbb kérdéseinkre az örökérvényű Cui bono? Cui prodest? mentén kutatva kaphatunk világos választ.
12. A fentiek átgondolása után minden egyéb kódósító és ismeretlen távoli nagy, helyi kis, vagy akár egyéni aljas érdekeket szolgáló kódosítás felesleges.

Ezek után tehát mégis mit várhatunk?

Két világ, két kultúra, két saját alapjait meghatározó gondolkodásmód találkozásából (küzdelméből) mi születhet?

Az egyik egy önmagát kétszeresen feladó, mert egyrészt a politikai korrektség reá szabadtott láncában vergődve szolgálta ki magát, másrészt a rosszul értelmezett keresztényi kötelesség alapján készül öngyilkosságra. És mindkettőt

egy helyről próbálják fokozódó erővel élesztgetni. A másik ugyanakkor fölénye, magasabbrendűsége biztos tudatában, a xenofóbia szakralizált lendületével, a megsemmisítés kimondott, vagy ki nem mondott eltökéltségével tör az előbbi ellen, ráadásul az „élesztgetők” ezt felhasználják vélt céljaik érdekében.

Amennyiben tehát hagyományos európai világunk gondolkodásmódjában és cselekedeteiben nem történik egy nagy fordulat, vagy a transzcendens világ bele nem avatkozik, a végeredmény nem lehet kétséges.

2017. március 23.

Húsvéti gondolatok

Húsvét táján ismét gyakoribb, hogy vitába kell bonyolódunk. Nagy önbizalmú ballibek mosolyognak a hívón. Ők a tudományt emlegetik, mi a hitet, s közben elkallódik az igazság, a kettő szoros összefüggése. A hiba ott van, hogy akik csak a tudomány hívei, azok a szavak rabjai, hiszen a tudomány elmondható szavakkal, s ha újat fedez fel, arra megalkotja szavait. A hit azonban ezzel összefüggve is fölötte áll ennek. Szavakba nem mindig foglalható. Ezt a határt tudják átlépni a szerencsések, de a legjobb esetben is el kell viselniük szánakozóan fölényes mosolyokat.

A kérdés különös jelentőséget kap most, amikor a világ urát trónjáról letaszítani igyekvők odáig mennek, hogy erre már mi sem találunk szavakat. A szótár véges, és annak is fontos részeit sározták be vagy lehetetlenítették el a használhatatlanságig. Az elcsépeltségről nem beszélve.

De maradunk a földön. Ott van a tapasztalat. Szavak nélkül. A szemnek, a megfigyelésnek s az ebből fakadó elképedésnek. S mégsem elég? Mégis vannak, akiket sikerül szavakkal megszédíteni s elhitetni, hogy nem azt látják, amit látnak. Ők lennének e megtévesztettek. De nem kevés az olyan, aki megvásárolható, s az is, aki maga vásárol. Talán a legellenszenvesebb bázist egy bizonyos csőcselék alkotja. Számunkra az oktogoni képben volt felismerhető. Talán sokan látták ezeket a képeket. Vitatkozó partnerem mégis kijelentette, hogy egy-két embert kapott csak lencsevégre a jobboldali stáb a békés, méltóságteljes, igaza tudatában tüntető tömegből. Ő tehát így lát, így látott és így is fog látni.

Ez a jövő? – kérdezik sokan. Ezek vezetnének, ha hatalomra kerülnek? Hol élünk?

És mikor? Kérdezném én is. A válasz pedig adott. Most –, most egy oly korban, amikor minden és az ellenkezője is lehetséges. A világ pedig nem csupán spontán fordult fel. A felforgatók fénykorukat élik.

A polkorrektség ugyanakkor lakatot helyez a szájakra, és ismét a félelemre támaszkodva int csendre, csak most nem csengőfrással (egyelőre), hanem a megbélyegzéstől való félelem nevében.

Mondjuk-mondjuk a magunkét, és mondják-mondják a

magukét. Igazság és tények a hazugság és ferdítések ellenében. És a veszélyérzet arra int, ne becsüljük le ez utóbbit. Ne becsüljük le, mert valamiért a tömeg, a jóhiszeműeket is beleértve, fogékonyabb a rosszra, a bírálatra, de főleg a szidalomra, a gyanakvásra és vádaskodásra, a számára igazán hírértékű hírre. Ha a jó, vagyis az elért eredmény kerül szóba, egyre többet hallom: ne mind emlegessék! Előtte folyton az hallottuk: miért nem kommunikálják? De hogyan lehet kommunikálni valamit hihetően, ha az a valami tárgyi valóságában, megvalósultságában, a szemmel láthatóan, kézzelfoghatóan sem elég. Mert az ármány megtalálja a kiskaput a rosszra nyíló füleken, és szól: csak azért csinálták, hogy lophassanak. Ott van, de képzeljétek mennyit loptak.

Itt azonban ismét felmerül egy kérdőjel. A nagy lopások és a valódi diktatórikus cselekmények idején hogyan is volt? Akkor hogy működtek ezek a fülek, agyak és lelkek?

Sajnos ismét egy alapigazsághoz kell kilyukadni. A nemzettudat hiánya a legnagyobb baj. Mert az az a valami, ami mindezeket a szakadékokat képes áthidalni. De minderről beszélni nem polkorrekt. Sokan ezért tanácsolják, hogy ne politizáljunk. Micsoda ármányos csapda ez egy olyan nép életében, amelynek a lélegzetvétele is politizálás 1920. június 4. óta. Hiszen el akartak tüntetni a föld színéről, s ha ez nem történt meg, pusztá létünk s minden, ami ezt szolgálja: politizálás. (SZ. I.T. nem ismerhette jelen számunk "kommentárjának" hasonló gondolatmenetét. Az egybeesés nem véletlen!)

Hát ilyen ez a mai húsvét. Aggodalmakkal telve nézek a jövőbe, olykor nem kis mértékben szegyenkezve sok fiatalunk tettein, és bizony megint ott találok magam e gondolat sor elején. Hinni kell. S a segítség, amire számítottok, olyan, amelyről szavakban nehéz szólni.

De testet öltött.

Megpróbálták megölni, csak hogy harmadnapon feltámadott.

Et resurrexit tertiam diae!

Azért nem árt arra is gondolni, hogy ama „ravensburgi fá” alatt talán éppen migránsok táboroznak.

2017. április 5.

Nehéz nap után – nehéz időszak előtt

Ami a minap történeteket létünkbe vágó fontosságúvá teszi, az a magyarként való megmaradásunk lenni vagy nem lenni kérdése. Vagyis a magyar nemzet fennmaradásának drámai kérdőjele.

Hogy ezt vannak, akik képesek megélni, sőt megszenvedni, s vannak mások, akik különféle okokból nem érzik fontosnak, ez az a választóvíz, amely megosztja a mai nemzetet.

Ennek hátterét képezi a nemzettudat jelenléte vagy hiánya.

Nem erény és bűn párosaként akarnám ezt most beállítani, csupán tényként szögezem le. Ugyanakkor azt is tudnunk kell, hogy világviszonylatban felmerülő kérdés, és

amennyiben a nemzeti létek felszámolásához vezetnek a most nagy erővel előkészített utak, akkor az a történelem, amelyet eddig élt az emberiség, amelyért generációk száza, sőt ezrei véreztek és szenvedtek, végére ér. Elkezdődik valami új és ismeretlen, valami minden eddig felhalmozott értéket eltörölő, a mi szemünkkel szürke és veszedelmes jövő. Egy új madáchi korszak, melyben éppen az ember legemberibb tulajdonságai válnak feleslegessé.

A nemzettudattal rendelkező ember a történelem során folyamatosan alkotott anyagi, szellemi és lelki értékeket, ezek adták emberi életének értelmét és szépségét, ezért volt képes élete munkáját, vagy fizikai létét is feláldozni. Ez független attól, hogy a nemzettudat ősi, vagy modern negyedévezredes formájáról beszélünk. Az ilyen embernek van félténivalója, tehát veszélyérzete, ami társadalmi szinten immunitást adhat, vagyis a nemzettudat úgy hat, mint egy védőoltás.

A nemzettudattal nem rendelkező egy ettől alapjaiban eltérő új világ felépítésének kísérletéhez asszisztál. Lehet, hogy értéket lát benne, de nem rendelkezik a sok ezer éves tapasztalattal, ami az előbbi jellemzi. Az ismeretlenbe lép be és felmérhetetlen kockázatokat vállal nem csak saját maga és saját utódai számára, de az egész emberi társadalmat sodorhatja végveszélybe. Veszélyérzete azonban nincs, s így a társadalmi immunrendszerhez nincsen mivel hozzájárulnia.

Hogy a nemzettudat birtokosa mit miért tesz, az mindenkor világos volt, s ma is az. Nem úgy annak tettei, aki nem birtokolja ezt a tudatot. Mert ebben az esetben mögötte számos alantas érdek, vagy annak valamilyen okból való szolgálata rejlik éppen úgy, mint a tudatlanság, félreinformáltság, ideológiák vezérelte indulatok stb.

Ezekről az alapigazságokról indultam el alábbi gondolataimmal is.

Nem nehéz magamnak is bevallani, hogy a Soros uniós, és az uniós Soros kettős nyomást várva aggodalmakkal teltem el. Hiszen sokszor leszögeztem már, hogy egymagunkban nehezen lehet megvívni azt az önvédelmi harcot, melynek paradox módon első feltétele a kontinens megvédése.

Eljött az igazság napja (nem az első), és lezajlott az ütközet, melynek hőse, mint korabeli hadvezérek, az ellenség felett magasan állva pásztázta látcsövével a hadszínteret, s minden neki állított csapdát úgy került ki, hogy még az arra méltatlan ellenséget sem sértette meg, mégis szálnalmas helyzetbe hozta.

Nem óhajtok tirádát zengeni egyetlen karizmatikus emberről, hiszen ő minden ellenkező híreszteléssel szemben nem diktátor, hanem szolgáló ember. Ha nem az lenne, sokkal egyszerűbb, s mennyivel kifizetődőbb lehetőségei volnának beállni a sorba és tehetségét kamatoztatva a határ a csillagos ég lehetne. Ő azonban a küzdelmet választotta, s azzal minden ellene felhozott vádat és hazug próbálkozást megsemmisít. Sajnos azért, mert egy biztos sikert nem garantáló, de hittel mégis győzelemre viheto nagy próbálkozás mindenesevé vált.

Az uniós találkán az előre meghozott határozat, az előre megírt vagy kiosztott felszólalások, a sajtóértekezleten szintén előre előkészített kérdések sűrűjében olyan

spontán válaszok születtek, amelyek nem csak a mi tetszésünket szolgálták és keblünket dagasztották, nem csak megnyugtattak s töltöttek el bizakodással, de a polkorrekt határait elegánsan áttörve éppen cáfolhatatlan őszinteségükkel hatottak. Így mondhatott el az európai embereknek olyan tényeket, amelyekről saját „szabad médiájukból” nem nagyon értesülhetnek. S itt most egy rövid zárójelet nyitva, kiemelném a kétféle kultúra (az egyházat és keresztény vallást elkülönítő európai, és a vallást valamint az államot egyként kezelő iszlám világra gondolok) antagonisztikus ellentétének tételét, az integrálhatatlanság tényét, melyekről arrafelé nem szokás beszélni, de most ott, az unió szívében hallhattak róla.

Mondta valaki, hogy az uniósok ezzel a vitával házhoz rendelték maguknak egy pofont. Én most inkább arra gondolok, hogy amikor egy esetleg feleslegesnek mondható konfliktus felvállalásának magyarázatát keresve arra gondolunk, hogy ez adott alkalmat mindezeknek az európai közvélemény előtt nyílt színen való elmondására is, akkor nem járunk messze az igazságtól.

A tetemrehívásnak szánt találkozó lovagi küzdelemmé nemesülhetett volna, ha a másik oldalon nem olyan figurák sorakoznak, akikre ez a legnagyobb jóindulattal sem jellemző. S köztük nem kevés magyar serénykedett hazájának ártani azért, hogy saját pártfeladatainak minél jobban megfeleljen. S ha csupán a pártfeladatokra gondolunk, az nem minden esetben elég, mert feltehetően ennél távolabbi érdekek szolgálata sem kizárható.

Nem egyszer váltak saját jóvoltukból nevetségessé e serénykedők. Például amikor az unió egyetlen ilyen vitát felvállaló miniszterelnökének egyikük éppen vita közben azt vetette szemére, hogy nem mer vitába szállni. De utóbb egy vehemens olasz képviselő saját lapjainak adott válasza is leleplező erejű volt. Mert mikor mond egy vitapartner tömören és röviden olyat, hogy a másik fél hazudott? Nos, akkor, amikor érvekkel már nem tud válaszolni. A magyar, kereskedelminek nevezett televíziók kérdezői közt is jól észlelhető volt a kérdések előre elkészített volta. El is hangzott a finom, de megsemmisítő válasz.

Ilyen, s ehhez hasonló esetek fűszerezték a délutánt oly mértékben, hogy szorongásaim oldódtak, s bár az alaphelyzet továbbra sem változott, mégis reménykedésben megerősödve zártam a napot.

Mint magyar, arra voltam büszke, hogy felvállaltuk ezt a kovásznemzetnek szánt feladatot, és van erre alkalmas karizmatikus vezetőnk. De ugyanakkor magyarként szégyenpírt éreztem arcomon, amikor azok a magyarok nevezett képviselők ontották magukból az ellenőrizetlen és mindent elborító gyűlöletet, nem törődve azzal, hogy így a nemzetközi porondon egyedülálló magatartást tanúsítanak.

* * *

A naplójegyzet rugalmas műfaj. Legtöbbször magának ír az ember. Közben nézem a média reakcióit és a felek vitakozását a vitáról. És sajnos ismét rájövök, hogy itt minden hiába, mert a nemzeti oldal gondolatvilága olyannyira idegen a másik oldalétól, hogy meggyőzésére nem lehet számítani. Így csak legyőzése lehetséges, s ez szomorú, mert

magyarnak magyart kell legyőznie, mikor amúgy is oly gyengék és kiszolgáltatottak vagyunk.

Mindent felülír sajnos a nemzettudat hiányán is túltevő nemzettudat-ellenesség. Sőt az annak nevetségessé tételére tett kísérletek. Az, hogy sokan, akikben még ott motoszkál valami, nem merik nyíltan felvállalni.

S ekkor ismét az annyiszor elmondottakhoz érkeznek gondolataim.

Adva van egy nemzeti oldal, amely vezetőjével az élen fontosnak tartja, hogy őseink keserves küzdelmeit megértve, fel- és elismerve megmaradjon magyarnak egy keresztény kultúrkörben. Úgy is, amint az állat vagy növényvilág génbankjainak is elismerik és annyit hangoztatják fontosságát. Tehát a világ hasznos és szép színességét gazdagítva.

És adva van egy másik oldal, amelyet ez nem érdekel. Ők globalisták, világpolgárok, neoliberálisok vagy internacionalisták, kozmopoliták stb.

Ma a nemzeti oldal a globalizációs törekvéseknek útjában áll, a másik viszont élvezzi annak támogatását. Mindkettő meg van győződve igazáról.

Az egyik meg akar őrizni egy értéket a magunk és az emberiség számára. Ezért nem kevesen közülük áldozatot is vállalnának. (Nem tagadom, hogy mellettük is felbukkannak a hasznot remélő társutasok, ami egy társdalomban elkerülhetetlen.)

A másik vakon rohan az ismeretlenbe, egy az évezredek során kipróbálatlan ideológia alapján, érvényesülést, önmegvalósítást és saját ideológiájának mindenáron való győzelmét, nem ritkán egész egyszerűen hasznot remélve.

Ennek a két oldalnak az integrálása sem képzelhető el. Inkább az, hogy innen oda, vagy onnan ide pártolhatnak egyének, vagy csoportok (párta is van most ilyen példa).

Kérdésem az, hogy meddig lehet bírni egy nemzetnek a kontinentális méretű küzdelmet úgy, hogy belső harcai is folyamatosak?

Kelet felé már egyszer megpróbáltuk ezt a kettős küzdelmet. Hogy túlélésünk ennek köszönhető, valószínű. Tehát a fordítottja is megtörténhet. Ugyanakkor keserűen állapítom meg, hogy miközben a velünk most elbánni készülő nyugatot védjük és az ő későbbi hathatós segítségükkel ebbe bele is rokkantunk, nem csak megvédtük őket, hanem lehetővé tettük, hogy a tőlük még nyugatabbra felfedezett világot zavartalanul kirabolják.

Most ennek a gazdagságnak a még ható és létező erejénél fogva néznek minket is a gyarmattartók egykori szemével, s még az akkor elkövetett bűneik miatt végre fel-felbukkanó lelkiismeretfurdalásukat is a mi szolidaritásunkra támaszkodva gyógyítgatnák. Vagyis a gyarmatvilág nyomorúságának következményeit most a soha ebből hasznot nem húzott, sőt ezt számukra lehetővé tevő legújabb félgyarmataikra hárítanák.

Kissé bonyolult gondolatmenet, de nem tagadhatók igazságai.

Ilyen hangulat uralja azokat a nem lovagi tornákra emlékeztető vitákat, melyekre immáron rendszeressé váló kirándulásokat tesz „vitáktól féltő” miniszterelnökünk, a diktátor.

2017. április 27.

Ágoston András

Konkretizáljuk!

Jó hallgatni Semjén Zsoltot, amikor az autonómiáról beszél. Miközben az autonómiakövetelő kisebbségek úgy érzik, mintha hájjal kenetné a hátukat, egyre az a gondolat motoszkál a fejükben: jó, jó, de a szép, szívet melengető szavakat mikor konkretizáljuk?

Valóban, mikor?

Szögezzük le: ebben a pillanatban a Kárpát-medencében a továbblépést, azt, hogy mély lélegzetet vegyen és legalább egy lépést tegyen előre, senkinek sem tiltja meg sem a helyi, sem a budapesti hatalom. Egy lépést az irányba, melybe legalább a kinyilatkoztatások szintjén haladni szeretnénk. Különösen nem mondható ez el a magyar kormányról, melynek feje a 2014. évi székfoglalójában konkrét (nemzetközi) politikai támogatást ígért a tényleges autonómiát célzó kisebbségi politikusoknak.

Szem előtt tartva az Orbán Viktor székfoglalójából való mondatot, miszerint „a Kárpát-medencei magyarokat megilleti a kettős állampolgárság, a közösségi jogok és az autonómia is”, a parlamenti ciklus vége felé elmondhatjuk: valamivel okosabbak lettünk ugyan, de a gyakorlatban egy tapodtat sem haladtunk előre. S ezt elmondhatja magáról mindenki, aki az „autonómia” szót célként, követelésként a száján kiejtette.

Igaz ugyan, hogy az autonómia beivódott a legszélesebb magyar kisebbségi közösségek tudatába is, de ugyanott elkezdődött a szólamba forduló megkövesedése is. Nem lehet tovább tagadni, hogy a helyi többségi hatalmak, jól forgatva a lekenyerezés és a politikai nyomás kettős módszerét, jól megosztották, kétpólusúvá tették a kisebbségi magyar eliteket, ennek ellenére van (lenne) remény. Miközben a helyi többségi hatalommal közös nyelvet beszélő szárny erejét Pesten is a parlamenti képviselők számával mérik, az autonómiakövetelők – részben a saját tehetetlenségük folytán – csupán a statisztikailag érdektelen hőbörgők táborát gyarapítják.

Látni kell ugyanis, hogy ha autonómiamodell formájában nincs jelen az életes kisebbségi követelés, a választások a magyar közegben egyre kisebb izgalmakkal, végső soron a részvétel tartós csökkenésével járnak.

Miközben el kell ismerni, a „külhoni magyarság megmaradása attól függ, hogy az autonómia területén sikerül-e előre lépni vagy sem”, a haladás távlatai egyre inkább ködbe vesznek. Nincs rá egzakt bizonyíték, de ki sem zárható, hogy a „magyar érdekérvényesítés egyenesen arányos a külhoni magyar pártok választási sikerével”. Kétségtelen viszont, ha a parlamenti képviselő mellett nem társul a konkrét autonómiamodell követelése, az csak átmeneti, személyi kedvezményekkel járhat. Ennek hiányában, a külső körülmények miatt, a siker nem más, mint a behódolás kevésbé látható bizonyítéka.

Mi a teendő?

Eredményt, amely a 2018. évi parlamenti választásokon a kétharmados győzelemhez vezetne, a nemzeti integráció terén eddig elért két nagy siker, a kettős állampolgárság és az autonómiakövetelés kormányfői támogatásának egyesítése, azaz a Nemzeti Együttműködés Rendszerében (NER) megvalósul konkretizálás, egy autonómiamodell megjelenítése hozhat. A NER értelmének világos felmutatása, a közben

ráakódott (szándékos) félremagyarázás kiküszöbölése segítheti a nemzeti integráció folyamatait, elsősorban a migránsözönnel szembeni nemzeti ellenállás további erősödését.

Az elkövetkező évtized a nemzeti integráció elmélyítése szempontjából eredményes csak akkor lehet, ha a NER segítségével a Kárpát-medencében fel tudjuk mutatni a magyarok nagy többségének egységét az autonómia és a migránsinvázió ügyében.

Ha egységet mutatunk fel a megfelelő autonómiamodellek követelésében és az illegális bevándorlás sikeres elutasításában.

(Március 22.)

Elgondolkodtató témák

A nemzet egészére nézve fontos események sorjázása, s vélhetően a dinamikus szervezés is hozzájárult, hogy figyelemre méltó tapasztalatokra tehetett szert az, aki március 25-én ott volt a Kárpát-medencei Magyar Képviselők Fórumának (KMKF) plenáris ülésén.

A KMKF elnöke, Kövér László, és Szijjártó Péter az új idők politikai mozgásainak lényegét igyekeztek, politikai útmutatással együtt, a résztvevők elé tárni.

Ha a KMKF ülésén a kisebbségi képviselők részéről elhangzott felszólalásokat vesszük szemügyre, elmondható, hogy a polkorrekt viszonyulás magyar berkekben egyelőre él és virul. A dicséretesen megfiatalodott fórumon elhangzott képviselői hozzászólások optimizmusról, sőt, a saját közegben elért eredményekkel való elégedettségről tanúskodnak. A nehézségekről jószerével udvarias formában esett csak szó. Akkor is úgy, hogy a Magyarországról érkező anyagi támogatások menetrendszerű érkezését természetesnek tartva, a könnyed feladat-meghatározásaik mellől a felszólalók csak a magyar kormánynak a jelenleginél nagyobb politikai támogatását hiányolták. Mintha az eredmény csupán a magyar kormány nemzetközi fellépésekben is megnyilvánuló reakcióitól függne.

Pedig Szijjártó Péter külkereskedelmi és külügyminiszter még a bevezetőjében jelezte: a problémáknak kétféle megközelítése létezik. Az egyik, hogy a kormány és a diplomácia minden esetben ugrik, rögtön reagál. A másik, s ezt pártolja ő is, minél több közös sikert kell a szomszédokkal közösen megvalósítani a gazdasági, általában a nemzetközi megközelítést igénylő ügyekben, s akkor a kétségtelenül súlyos kisebbségi ügyek mintegy a természetes együttműködés keretében kerülhetnek napirendre.

S ezzel eljutottunk a lényegig. Megkerülhetetlen, céltudatos, a helyi politikai életben egyenrangú, releváns politikai tevékenységet a kisebbségi szervezet leginkább deduktív módszerrel fejthet ki. Több mint negyed századdal a rendszerváltoztatás kezdetét követően a deduktív módszer csak a közösségen belül támogatott, hiteles autonómiamodell lehet. Mert egy ilyen modell megjelenítése adhat csak értelmes alapot a kisebbségi jogok elleni minden egyes helyi hatalmi fellépés, akár a nemzetközi porondra is elérő bírálata. A kisanatant eszmeiség regionális alkalmazásának a felmutatásához – s ez immár negyedszázados tapasztalat – csak a világos, átlátható modellben megjelenő autonómiamodell

lel lehet célt érni. Magát az autonómiamodellt, autentikus formában, csak a kisebbségi magyar politikai elit reprezentánsai fogalmazhatják meg. Egymással kell mielőbb dűlőre jutni, nem pedig beleveszni a helyi hatalommal való végeláthatatlan előzetes egyeztetésekbe.

A KMKF ülésén nem váltott ki vitát (ezzel azonban nem késtünk el), hogy a ciklus végéig Budapesten készüljön el egy Trianonra vonatkozó dokumentum. Amely Magyarország számára lehetővé teszi, hogy felemelt sisakrostéllyal állhasson ki a politikai pástra az ország megcsönkítésének száz éves évfordulóján. Ha figyelembe vesszük, hogy jelenleg éppen hat irányból igyekeznek lerohanni a „nacionalista magyar kormányt”, akkor nem elképzelhetetlen, hogy a trianoni döntés évszázados évfordulóján nem lesz olyan részes kormány, amely megértéssel viseltetne a kétharmados veszteséggel sújtott magyar nemzet igaza iránt. Azok, akik számára a történelmi Magyarország feldarabolása közvetlen haszonnal járt – azért, akik pedig azt a mélyen igazságtalan darabolás egyezményt megalkották, azért nem mutatnak majd különleges érzékenységet.

Mindez azonban nem lehet akadálya a magyar nemzet méltósággal, legalább kétharmaddal elfogadott ünnepélyes megnyilatkozásának. A dokumentumba foglalt minősítésnek, amely vonatkozik mindazokra, akik e dicstelen történelmi, bizonyítottan aránytalan politikai bosszúnak aktív részei voltak, s azok ma is.

Nemzetünk szempontjából azonban akkor lenne kerek a dokumentum, ha tartalmazná a belsőleg egyeztetett autonómiamodelleket, amelyeket a KMKF év végi, vagy a jövő év elején esedékes ülésén fogadhatnánk el.

Igen, a gyászos jubileumra készülő dokumentumunk jelezheti, hogy az igazságtalan döntésekbe száz év múltán sem nyugodtunk bele, de a nemzet egésze, vagy nagy többsége által szorgalmazott autonómiamodellek beiktatása szólna a demokrácia iránti elkötelezettségünkről, s a közös kiút megtalálásának igényéről is. Van-e alkalmasabb keret egy ilyen dokumentum kimunkálására, mint az alaptörvényben is meghatározott Nemzeti Együttműködés Rendszere? Nincs!

Lehet-e az elkövetkező években alkalmasabb képviselője a

Trianonról szóló dokumentumnak, mint a Fidesz-KDNP pártszövetség új kétharmados nemzeti kormánya? Biztosan nem!

(Március 26.)

(A témában I. a „Közleményt” a 19. oldalon.)

A mi nemzedékünk Trianonja a nemzeti együttműködés rendszere?

Nem, nem kérdést tesz fel Puzsér Róbert a Magyar Nemzetben, hanem állít. Ha jól értem azt, hogy a nemzeti együttműködés rendszere a mai nemzedéknek olyan, mint Trianon az akkor élő, gondolkodó magyaroknak. Egy biztos: a szerző olyan címet választott a kispublicisztikájának, ami írására valóban felhívja az olvasó figyelmét. Ahogy az állítás folytatása is: „Nem adhatjuk fel, nem egyezhetünk ki, nincs hova hátrálnunk”.

Szerzőnk nem az egyetlen megnyilatkozó a sajtómunkások és a dühös, balliberális ellenzékiek közül, aki támadja, elátkozza a Nemzeti Együttműködés Rendszerét (NER) mint jogintézményt, mint a nemzeten belül érezhető nagy hasadás okát, kiinduló pontját. Ami nem az együttműködésnek ad keretet, ellenkezőleg, szétválaszt és békétlenséget szít.

Illyés Gyula Bartók-értelmezése versben így hangzik: *Hangzavart? – Azt! Ha nekik az, /ami nekünk vigasz!* Ha csupán a két idézett verssornak adunk a NER-el kapcsolatos, talán sajátos értelmezést, miért is ne, az azt jelentheti, hogy ma, a 21. század elején a Fidesz – KDNP pártszövetség a kétharmadosra alakult magyar parlamentben elvégezte a dolgát. Olyan együttműködésnek ad keretet, melynek alapja a nemzeti érdek primátusa. Igen, az idegen érdekek képviselője ebben nem lehet vita tárgya akkor sem, ha szerzőnk színt vall, s patetikusan kijelenti: „nem egyezhetünk ki”. Nem, mert a NER nem másra, hanem arra szolgál, hogy a nemzetben gondolkodó politikusok megkeressék a módszert, amely a legalcalmasabb a nemzeti érdek érvényesítésére.

A NER keretein belül tehát nem kell kiegyezés a balliberálisokkal, mert nincs rá szükség. A nemzetiek és a balliberálisok között az „egyeztetésre” az érdekeltek a választási kampányban kerítenek sort. Kiegyezésre ugyanis, ha nemzeti érdekről van szó, nincs is feltétlenül szükség. Egyelőre jó a megfelelő nagyságú nemzeti alapú parlamenti többség is. Irányváltásra akkor kerülhet sor, ha a magyar szavazók nekik, a balliberálisoknak adnak kétharmados többséget. Sohanapján.

Miért kellene axiómaként elfogadni, hogy miután a magyarországi ellenzék a szemellenzős balliberális zablával a saját nemzetük érdekeit védő nagyhatalmak politikai elitje „felruházta”, ezen a helyzeten gyakorlatilag nem lehet változtatni? Miért? Látnunk kell ugyanis, hogy a magyar nemzeten belüli hasadás pont a nemzeti szuverenitás, illetve a nemzeti érdek pragmatikus védelme és a nagyok által meghatározott globális érdek kiszolgálása között húzódik. Miért lenne baj az, ha a NER nem szolgálhat keretül a nemzeti érdek, a

Jelen lapszámunkat az ezeréves határnál készített fotósorozattal díszítetük.

nemzeti szuverenitás feladásához? Ilyen értelemben miért lenne baj, ha a migránsbetelepítés a NER-ben még vitatéma sem lehet?

Ebben a keretben az állítás, miszerint „a mi nemzedékünk Trianonja a nemzeti együttműködés rendszere”, szintén nem lehet értelmes, megvitatásra alkalmas kérdés. Hogy az elmúlt hét évben mélyült a hasadék? Azok számára bizonyára, akik eddig a parttalan neoliberalizmus oldalvizén evezve el tudták rejteni tényleges szándékukat. (Mint a Soros-féle civilek.)

Hogy ezen a helyzeten nem lehet változtatni? Jövőre, 2018-ban biztosan nem. Valószínűleg később sem. Ez azonban nem jelenti azt, hogy a NER bebetonozott jogi intézmény lenne. Sőt, az adott keretben (nemzeti érdek prioritása), nagyon is dinamikus egyeztető fórum lehet. Példának itt az autonómia ügye. Ezt a lehetőséget a „rendszergazda”, a magyar kormány még csak pedzi, de nem próbálta ki. A NER-ben a nemzetközileg is képviselhető autonómiamodellel kimunkálása várat még magára, de előbb-utóbb erre is sor kerül. A NER nemzeti jellege ugyan átalakítható, de ehhez balliberális választási győzelem szükségeltetik.

A helyzet demokratikus megváltoztatása akkor válna lehetségessé, ha a balliberális oldalon egy jövőbeni parlamenti választási kampányban a nemzetben gondolkodó magyar szavazók kétharmadát sikerülne meggyőzni az ideológiai váltás hasznáról. Majd, ha fagy.

Mit tehet a balliberális ellenzék? Hát azt, amit a nagy nyugati szociáldemokrata pártok már Marx illetve Lenin idejében megtettek. A napi politizálásuk során vállalniuk kell a nemzeti érdek prioritását. Ez végtére nem is olyan nehéz, hiszen aki a migránsok kényszerbetelepítése és ennek határozott ellenzése között nem tud, vagy nem akar különbséget tenni, annak két lehetősége van. Vagy végleg beáll zsoldosnak, vagy visszamegy a homokozóba. Akár már az idén.

A nemzeti érdek nem kampánytéma.

(Április 19.)

Kipukkadnak a lufik

Kicsit komikusan hat az Európai Parlament (EP) szociáldemokrata, liberális, zöldpárti és radikális baloldali képviselőcsoportja, amikor afféle 21. századi Don Quijote módjára fut Magyarország után és folyton megmérettetésre kényszerítene a kormányfőt, aki egyre-másra behozhatatlan előnyökre tesz szert, de az „üldözőknek” meghagyja az élvezetet, hogy szélmalomharcuk sikeres lehet.

Hát valóban azt hiszi ez a szó szerint fröcskölő Pitella-csapat, hogy be tudja cserkészni a magyar kormányfőt, amikor Merkel és Macron a brit The Times napilap szerint is azzal van elfoglalva, hogy új utat szabjon Európának? Hogy hivatalosan is elindítsa a (legalább) kétsebességes Európa projektumot? Ezek a frusztrált 68-as politikai öreglegények, s a kíséretükben menetelő markotányos különítmény miközben versenyt futnak az idővel, eltévedtek a Kína által meghirdetett Egy Övezet – Egy Út rejtélyes szövevényében.

Ahelyett, hogy arra figyelnének, mit lehet kezdeni a Földközi tengerből a csalfainta Soros-civilek által Olaszországban partra tett tömegeivel, fél évszázados sémák alapján igyekeznek úrrá lenni a bajokon, illetve kikerülni az érdekek labirintusának útvesztőiből.

Az immár határozatba foglalt elképzelésük az, hogy miután

Magyarországon fennáll a kockázata az uniós alapértékek súlyos megsértésének, ezt a veszélyt ki kell vizsgálni, s ha lehet, az EP végre szavazza meg az uniós szerződés hetedik cikkének alkalmazását. Céljuk az, hogy megvonják az ország szavazati jogát és lehetőség szerint példás büntetést akasszanak a renitens Magyarország nyakába.

Sok szerencsét hozzá. Ha ezek az urak és hölgyek az eddigi politikai karrierjük során nem láttak elég kipukkadt balliberális lufit, ha megérik, még ilyet is láthatnak.

(Május 17.)

Trianon 100 újratöltve

Ha jól meggondoljuk, az EU magállamainak balliberális és egyes néppárti képviselők által Magyarországgal szemben indított „atomháborúja” voltaképpen nem más, mint egy 100 éves évfordulóhoz illő újabb próbálkozás. Az EP-határozat a kellemetlen útitárs kiiktatására tett kísérlet. A cél, hogy a Trianoni békediktátum után száz évvel Magyarország mégis megtanulja, hogyan kell kicsinek lenni.

Sorskérdés számunkra, hogy milyen eséllyel indulunk ebben a küzdelemben.

A Merkel által vezetett nyugati nagy négyes két vezető tagja, immár az angolok nélkül, munkaerőhiánnyal küzd. Legjobb, s jelenleg egyetlen megoldásnak mind Németországban, mind Franciaországban, a munkára fogható migránsok betelepítését látják.

Az EU keleti blokkból érkezett tagjait csúnya szóval amolyan szemétkerakónak tekintik. Ahol elhelyezhetik a hibás termékeiket, főleg az élelmiszereket és a befogadott, de munkára alkalmatlan migránstömegeket. Ne legyenek kétségeink afelől, hogy a hasznavehetetlen migránsok, ha választaniuk kell a hazatelepítés és a kevésbé kényelmes, később csatlakozott EU tagállamok között, végül is elfogadnák a számukra kiutalt helyeket. Csak megmaradhassanak az EU-ban.

Magyarországra a történelem, mint annyiszor már, fontos védelmi szerepet osztott ki. Újra tapasztalható, hogy a magyarok a magukért folytatott elszánt küzdelemben áldozatokra kényszerülnek. Egyben a keresztény értékrendért is.

Jó jel, hogy most mégsem csak a dicsőséges, de biztos bukás juthat nekünk osztályrészül. Ellenkezőleg, életrevalóságunk bizonyítására, mind gyakrabban megjelennek a támogató küzdőtársak. Az EU-ban, s azon kívül is.

Az Európai Parlamentben (EP) minap elfogadott Soros-ihlette, valóban ostoba döntés magában hordja sikertelenségének okait is. Nemcsak, mert idejétmúlt ideológiára és a jogi képtelenségek halmazára épül, sokkal inkább a bevándorlók özönének nagysága, s ebből is eredően, a jövevények integrálhatatlansága miatt.

Maga a döntés, ahogy a körvonalazódó német-francia egyezség, a nagyhatalmi dominanciára alapuló új, több Európát célzó projektum, az eleve egyenrangú tagállamok alárendeltségi helyzetbe való beteretése nem értékes Win-Win megoldás, hanem perspektíva nélküli fantazmagória. Mindenekelőtt a magországekban súlyosbodó belső társadalmi feszültségek okán, s egyáltalán, a belső biztonságuk zavarásuktól sem mentes, mind érezhetőbb hiánya folytán.

Egyre veszélyesebb világban élünk? Még jó, hogy nekünk van okunk az optimizmusra. Mi ésnél vagyunk. Reméljük, másoknak is megjön az esze.

(Május 19.)

Csapó Endre

Atlantizmus és Románia

„Az Egyesült Államok európai geostratégiai jelenléte és érdekérvényesítési képessége szempontjából néhány, iránta erősen elkötelezett európai államra – térségünkben Lengyelországra és Romániára – támaszkodhat közel két évtizede. Ez az erős transzatlanti kapocs a NATO-n belül is hangsúlyos, és különösen Románia igyekszik minden tekintetben megfelelni a »különleges partner« szerepének, legyen szó az európai rakétavédelmi rendszerről, az afganisztáni vagy a líbiai szerepvállalásról. Ebben a folyamatban Románia térségünk NATO-tagállamai közül az egyik leginkább elkötelezett szövetségessé vált.»

A fenti idézet bevezető szakasza **Varga Ádám** Románia és a NATO: a különleges partner című tanulmányának a Nemzet és Biztonság 1012/4 számában olvasható. Megtudjuk továbbá, hogy Románia hivatalosan 1996. április 2-án kérte felvételét a szervezetbe, de ekkor még csak Franciaország támogatta komolyan a román NATO-csatlakozást. Románia tehát felkínálkozott az amerikai érdekű katonai szervezetbe.

A NATO létezésére

két ellentétes indoklás használatos. Egyik a hivatalos, a másikat azok használják, akik történelmi távlatban gondolkodnak.

Nézzük előbb a hivatalosat. Európát az US hadserege nyugatról, az USSR hadserege keletről „felszabadította”. Egy felezővonalon volt számukra a megszállás határa, közös megállapodás alapján. Ez a vonal a vasfüggöny nevet kapta, az európai polgárok, népek átjárási tilalmával, amelynek nyugati részén az USA, keleti részén a Szovjetunió politikai-gazdasági-katonai-ideológiai rendszere vált kötelezővé. Számtalan nemzetközi megállapodással biztosítva 45 éven át fennállt ez a rendszer. A két fél politikai és katonai hatalmára alapozottan indult meg a világ többi részének elhelyezése e két pólus valamelyikére, forradalmak, háborús konfliktusok által.

Az Európát megfelelő két katonai hatalom állítólag egymást veszélyeztető, de még egy puskalövéssel sem igazolt szembenállása szolgál Európa közös megszállásának indoklásául. Ezt úgy kellett fogadni, hogy egyik is, másik is védőernyőt tart a felszabadított országok fölé, a másiktól való veszélyeztetettség állandósult állapotában.

Ebből a közös globális

hatalomból – ahogy hirdették – kellett volna főnixmadárként kibontakoznia a **Világállam**-nak, amit már a francia forradalom szabadkőműves páholyaiban megfogalmaztak. A gazdasági globália szépen bontakozgatott ki ebbe az irányba **Reagan** és keleti partnere, **Gorbacsov** tervezgető, gyakorta konferenciázgató idejében. Nagyon óvatosan bántak a nagy feladattal, amivel a két katonai hatalom elbajlódott négy évtizeden át.

Mi volt ez a feladat? A szovjet államhatalmat kellett kiemelni abból a nyers hatalmi módból, amit még Sztálin vezetett be, és amit utódai is követtek. Ám csak lassan engedtek

a kötőféken. Aztán végre jött Gorbi, akit a Nyugat nagy hozsannával ünnepelt, aki lazított a diktatúra kötelékein. S a világ ámulatára összeomlott a terrorra alapozott tanácsállam rendszere. Csakúgy, mint kicsinyben Magyarországon 1956-ban.

Megszűnt a Nyugat fenyegetettsége. Felszabadultak Európa keleti felének országai. Szükségtelenné vált az amerikai katonai megszállás, értelmetlenné vált a NATO további fenntartása. Európa kiépítheti saját védelmi rendszerét, nincs szüksége gyámkodásra.

Az atlantizmus

egyik fontos ideológusa ezt írja Oroszországról: *„Oroszország számára az egyetlen geostratégiai lehetőség – amely nemzetközi szerepet biztosíthat számára, és amely a legtöbb haszonnal kecsegtethet az átalakítás és társadalmának modernizálása szempontjából – az maga Európa. Nem akármilyen Európáról, hanem a bővülő Európai Unió és NATO Európájáról van szó... Ez az Európa most épp kialakulóban van, és valószínű, hogy továbbra is szoros kötelékek fűzik majd Amerikához. Ehhez kell majd Oroszországnak kapcsolódnia, ha el akarja kerülni a geopolitikai elszigetelődés szakadékat.”*

Ez lett volna a recept azt követően, hogy a bipoláris világ-hatalom kifejlesztésének eszméje kútba esett a Szovjetunió összeomlásával. A mai Oroszország már gyenge világuralmi partnerségre, de **Globália** nem mondhat le róla, mérhetetlen ásványi kincseire tekintettel sem. A mai katonai felvonulás Európa keletén kifejezetten e cél érdekében történik.

Az oroszok is tudják, amit **Brzezinski** figyelmükbe ajánl: az oroszok ásványkincseik feltárását csak Európa technológiájával érhetik el, de jelenlegi kormányzatukkal nem kívánnak csatlakozni az amerikai vezetést elfogadott Európához. Más szóval nem akarja Globália gyarmati felügyeletét, helyette függetlenként akar közös vállalkozásokat létrehozni Európa

országaival, elsősorban Németországgal. Miután ez európai érdek is, ezt megakadályozandó Globália megerősíti helyzetét Európában. Annak oroszoktól történő megvédésére hivatkozva háborús állapotokat idéz elő, megnehezítendő a békés gazdasági kapcsolatokat Európa és Oroszország között.

Ez az **atlantizmus**. Nem új eszmeként létezik ennek ellentéte is, melynek nagy irodalma van **eurázsizmus** néven. Ennek azonban akkor lenne esélye, ha Európa képes lenne lazítani az amerikai hatalmi alávetettségén.

* * *

– Jelenleg, jó negyed évszázaddal a szovjet állam összeomlása után Németországban 71.260 amerikai katona állomásozik, zömmel a szárazföldi erők, kisebbrészt a légierő kötelékében. Közülük k.b. tízezen egy idő óta a Perzsa-öböl térségében teljesítenek szolgálatot, részeként az Irak ellen felvonult 160 ezer fős amerikai kontingensnek. A németországi támaszpontok száma körülbelül egy tucat, a súlypontot a déli tartományok (Hessen, Rajna-Pfalz, Bajorország) képezik; ezek alkották 1945–49 között az amerikai megszállási övezetet.

Ez a jelentés 2003-ból való, itt olvassuk a folytatását is:

– Washington erőteljesen lobbizott a NATO-n belül azért, hogy Románia is bekerüljön a tavalyi prágai csúcserkeztelen meghívandó tagjelöltek sorába, és alig néhány héttel a NATO-csúcs előtt sikerült is ezt elérnie. Több száz ezres tömeg köszöntötte meg ezt George Bushnak, amikor 2002. november 23-án négyórás villámlátogatást tett Bukarestben. Az Egyesült Államok vonzalmát Románia iránt azonban nem (csak) ez magyarázza. Washington szeretné kiaknázni a balkáni ország kedvező geopolitikai adottságait. Az amerikai érdeklődés egybeesik Románia hosszú távú biztonsági érdekeivel, amelyek egyik legfontosabbika az Oroszországgal szembeni szilárd helytállás...

Románia és Bulgária egymást igyekezett túllicitálni abban az igyekezetben, hogy bebizonyítsa: nincs alkalmasabb színhely az áttelepítendő amerikai bázisok számára... Bukarest már 2003 február közepén jó pontokat szerzett Washingtonnál, amikor átengedte a Constanca közelében fekvő katonai repülőteret az Irak elleni támadásra készülő amerikai légi-

erőknek. Azóta a külvilágtól hermetikusan elzárt repterről szállnak fel a US Air Force gépei, hogy hadianyagot és csapatokat szállítsanak a törökországi NATO-bázisokra.

Készséges csatlós

„**Jövőre megalakulhat Romániában a NATO dandárja**” – cím alatt jelenti a MTI 2016. július 26-án: – Jövő márciusban vagy áprilisban alakulhat meg a NATO romániai nemzetközi dandárja, amelynek létrehozásáról az Északatlanti Szövetség varsói csúcserkeztelen döntöttek – közölte a katonai vezetők javaslatát ismertető **Klaus Iohannis** román államfő, a Legfelső Védelmi Tanács (CSAT) ülése után. (...)

Az elnök úgy értékelte: – Románia minden célkitűzését elérte a varsói NATO-csúcson. Ezek közé sorolta az ország területén NATO-parancsnokság alatt létrehozandó – főleg román katonákból álló – nemzetközi dandárt, valamint azt, hogy az amerikai rakétavédelmi rendszer Romániába telepített, előzetes operatív készséget elért elemei a NATO európai védelmi struktúrájának részévé váltak.

Iohannis szerint Romániának az is kiemelten fontos, hogy a Fekete-tengert a Balti-tengerhez és az Északi-tengerhez hasonlóan „stratégiai fontosságú térségnek” nyilvánította a védelmi szövetség. Románia egy úgynevezett Fekete-tengeri kezdeményezést akart elfogadtatni szövetségeseivel, amely – ha nem is egy NATO-flotta megalakítását – legalább a fekete-tengeri NATO-országok haditengerészetének közös gyakorlatozását jelentené. Varsóban az erről szóló döntést a védelmi miniszterek őszi értekezletéig elnapolták.

Románia, mint modell

A Marosvásárhelyi Rádió idézi (2016. október 22.) **Hans Klemm**, az Amerikai Egyesült Államok bukaresti nagykövete szavait, aki Nagyváradon kijelentette: „*Románia modellé válik a régióban a demokráciát és a nyitott kormányzást illetően*”. Klemm elsősorban a demokratikus intézmények megerősödését, a korrupcióellenes harcot, a kisebbségi jogok tiszteletben tartását, a vallásszabadságot és a nők társadalmi szerepének erősödését emelte ki. Az amerikai nagykövet „nagyon szorosnak” nevezte a két ország közötti együttműködést a NATO keretein belül.

Ennyi szövetségi gesztus kijár Amerika csatlósának, ezután még inkább hiábavaló lesz reménykedni abban, hogy a magyar panaszok meghallgatásra találnak Washingtonban.

A magyarok helyzete

Romániában 1918 óta alapjában véve változatlan, amennyiben nincs helyük a román alkotmányban, amely szerint Románia nemzetállam. Van ugyan 19 nemzetiség a statisztika szerint, de gyakorlatilag Románia a „románoké”. Ezt az alaphelyzetet nem zavarta meg területének megkészszerzése sem, Erdély megszerzésével. A balkáni mononacionális szemlélet nem fog megváltozni. Ebben a szemléletben élte keserű életét Erdély magyarsága, váltakozva a tömeggyilkolások elszenvetésétől a látszatautonómiáig.

A kommunizmus bukását követően heves magyarülőzésre került sor, ami azután fölengedett. Jelenleg a tapasztalat szerint a helyzet ismét a romlás jeleit mutatja. Ennek ma még nincs tapasztalati felméréssel igazolható oka, de féltő, hogy a friss amerikai szövetség háttérének biztonságában feléled újra a nagyromán homogenizálás programja.

A szerző lapunk régi barátja, visszatérően megtisztel minket írásaival. Országos port felverő állásfoglalása közismertté vált, alábbi írása még alaposabban járja körül a témát.

A Jobbik színeváltozása, avagy két szék közt a pad alá

Sokak számára bizonyára naiv idealistának fogok tűnni, de most, a Fidesz és a Jobbik közötti totális háború idején is úgy vélem, hogy a magyar jövőért felelősséget érző emberek nem egymásra kellene acsarkodjanak, hanem a közös ellenségre.

Mert nincs mit szépíteni, itt már rég nem politikai *ellenfelek* állnak egymással csatában, hanem a világtörténelem talán leggonoszabb, de mindenképpen legalattomosabb, legképmutatóbb és legtöbb kárt okozó hatalmi konglomerátumának, az Orbán Viktor beszédeiben is egyre pontosabban körülírt globális háttérhatalomnak a helyi erői a magyar társadalom érdekeit, céljait, jövőjét szem előtt tartó erőkkkel.

Ez a helyzet a migránsválsággal csak éleződött. A nemzeti kultúrák felszámolásának veszélye eddig távolinak tűnhetett, a harc többé-kevésbé rejtett eszközökkel folyt. Európa muszlim megszállása, erkölcsi, jogi, kulturális politikai arculatának átrajzolása, egy idegen, agresszív, intoleráns, hódító szándékú kultúra tudatos pozícióba hozása nyílt, leplezetlen támadás minden ellen, amit Európa létrehozott az elmúlt évezredekben. Ezt nem látni politikai vakság.

A Jobbik éppen ezen a fronton követte el a legnagyobb hibát.

Egy magát nemzetinek nevező pártnak kutya kötelessége lett volna minden erővel a népszavazási kampányra összpontosítani, s mindent megtenni azért, hogy minél több magyar állampolgár menjen el szavazni és szavazzon igennel. Félre kellett volna tenni két hónapra a politikai ellentéteket, és arra összpontosítani, hogy Magyarország minél egyértelműbb üzenetet küldjön a világnak ebben a kérdésben, melyben minden túlzás és pátoz nélkül *a lét a tét*. Ezt kellett volna tenni akkor is, ha megannyi támadást kap a másik oldalról, akkor is, ha ezzel a kormányoknak kedvez és saját pártérdeke sérül.

A Jobbik nem ezt tette, s hogy miért, az elég evidens. Mert a párt számára a kormányra kerülés ábrándja fontosabbá vált, mint a nemzetszolgálat.

Jobbikosok rendszeresen azzal érvelnek e megállapítás ellen, hogy sok kérdésben a Fidesznek is fontosabb a hatalom, mint a nemzetszolgálat. Bele lehetne menni a vitába, hogy ez így van-e vagy sem, érvek vannak mindkét oldalon. De felesleges. A Jobbik volt az, mely „Csak a nemzet!” jelszóval kampányolt, a Jobbik volt az a politikai erő, mely elhitette híveivel, hogy számára a nemzeti érdek a pártérdeknél is előrébb való, Vona Gábor ki is fejtette az EMI táborban, hogy az lenne a legjobb, ha a Jobbikra nem lenne szükség, hogy a párt csak egy eszköz a nemzetszolgálatra. Ilyen múlttal nem lehet szembe menni a nemzeti létérdekekkel.

A Jobbik nemhogy nem kampányolt és nemhogy moratóriumot nem hirdetett két hónapra a kormány támadásában a közös magyar és európai érdekek jegyében, hanem valójában demobilizált. Azt üzeni a kormány és Orbán Viktor ellen okkal vagy ok nélkül, de módszeresen hergelt választói bázisnak, hogy Orbánnak le kell mondania, ha nem lesz érvényes a népszavazás, egyenértékű azzal, hogy otthonmaradásra szólított azokat, akiknek a miniszterelnök megbuktatása a legfőbb cél.

De mindez nem elég, a népszavazás után a Jobbik a retorikáját nem arra élte ki, hogy mekkora siker, hogy az érvényesen szavazó magyar állampolgárok 98%-a, tömegében is szinte példátlan nagyságú, egyöntetű politikai akaratot artikuláló társadalmi erő nemet mondott Európa és benne Magyarországnak a módszeres tönkretételére, hanem nekitámadt a kormánynak olyan stílusban, hogy az addigi Jobbik szimpatizánsok nem kis részében is ellenérzést keltett Budapesttől a Székelyföldre. De még ez is beleférhetett volna a politikai adok-kapokba, bár kétségtelenül nehezen. Még az is megbocsátható lehetett volna, hogy az egyébként eredetileg maga által javasolt alkotmánymódosítás támogatásának megkérje az árát, elvégre ilyen a politika.

De az, hogy végül elbukta azt, az már nem. S mindezek után azon örvendezni, hogy Orbán Viktor meggyengülve megy Brüsszelbe, olyan, a magyar érdekeknek fittyet hányó cinizmus, amihez hasonlót eddig csak a magukat baloldalinak nevező nemzetellenes pártoktól tapasztalhattunk.

S hiába próbál a Jobbik azzal védekezni, hogy a Fidesz nem szavazta meg a saját, egyetlen mondattal kiegészített javaslatát, s hogy ezek szerint a Fidesznek is fontosabb a Jobbik revolverezése, mint az alkotmánymódosítás. A Fidesz ezt egyrészt megteheti, mert az ő kezében van a kormányrúd, és egyelőre mind jogi, mind fizikai szinten hatékonyan védi Magyarország határait, másrészt, a Fidesznek más a története, a választói bázisa pedig ezt a taktikázást sokkal könnyebben elnézi, mint a Jobbiké. A történelmi helyzet, amikor a világ Magyarországra és az alkotmánymódosításra figyelt - elmúlt, a Jobbik pedig ismételtelen könnyűnek találtatott.

A pártnak sikerült úgy elveszteni a nemzetpolitikai hitelességét, hogy mindeközben elektorális szinten minden valószínűség szerint sokkal többet veszített, mint amennyit nyert, már ha nyert egyáltalán.

A CEU úgy csak hab a tortán. Jelentősége sokkal kisebb, mint a szimbolikus ereje. Nem kevesen voltak, akik még az alkotmánymódosítás ügyében tanúsított magatartást is elnézték, de ettől már besokalltak. Ami érthető.

Soros György figurája nem véletlenül nőtt diabolikussá az utóbbi időben minden józan gondolkodású, tájékozott ember előtt. Amíg csak a háttérből húzogatta a szálakat, működtette a maga balliberális agymosodáját, ha ellenségként is jelent meg a nemzeti gondolkodású emberek horizontján, de vélhetően nem első számú ellenségként. Amióta viszont a lehető legnyíltabban támogatja Európa felszámolását és muszlim betolakodókkal való elárasztását, a nemzetállamok és egyben a nemzetek felszámolását, azóta épeszű, nemzetben gondolkodó ember csak egyet gondolhat róla, azt, amit épp a Jobbik egyik alelnöke, az egyetlen önmagához következő vezető, a pártvezetésben álláspontjával ismételtelen egyedül maradó Toroczkai László mond, tételesen, hogy minden csápját le kell vágni. Mondanom sem kell, hogy ezen a szemüvegen keresztül érdemes nézni a kormánynak a civil szféra átvilágítását célzó törekvéseit.

Ezek után képes leírni a Jobbik egyik meghatározó, alapító

politikusa, Szávay István azt, hogy „a magyar nemzet szabadságának legnagyobb ellensége ma már nem Gyurcsány Ferenc, de még csak nem is Soros György, hanem maga Orbán Viktor és az általa működtetett maffiaállam.” S egyben bolsevizmust, diktatúrát emleget Heller Ágnes és Gyurcsány Ferenc módjára, saját deportálását és Pócspetrit* vizionálva.

A legnagyobb közösségi portálon már kifejtettem, de e fórumon is elmondom: nem Pócspetriben vagyunk, 1948-ban, hanem Budapesten, 1918-ban. Am szerencsénkre Tisza István nem családi villájában tartózkodik önkéntes politikai száműzetésben, a csöcselék őrgöngyöje közepette, a végzetre várva, hanem miniszterelnöki jogkörét gyakorolja kellő eréllyel és határozottsággal. (Kísérteties egyébként, hogy mennyire hasonlít a felelőtlen, magát megtévesztő módon 1848-asnak nevező ellenzék Tisza elleni hőbörgése a Jobbiknak utóbbi időben felvett stílusához.)

1918-ban is a magyarságot tönkre tenni igyekvő sötét háttér-erők heccelték a pesti tömeget a törvényes kormány és a magyar államrend ellen. A hatás is ugyanaz lenne, ha sikerrel járna a CEU mellett tüntető csűrhe, mely azzal fenyegetőzik, hogy a kormány vagy lemond, vagy kirángatja őket a „pesti nép” a parlamentből.

Ha most a baloldal, ha úgy tetszik, a Soros-erők hatalomra kerülnek, akkor a magyarságnak vége, ez ennyire egyszerű. Mint ahogy szinte vége volt a magyarságnak 1918/19-ben is, szerencsére akadt egy államférfi Horthy Miklós személyében, aki egy életképtelennek tűnő államterületből megeremeltette hozzá hasonlóan elkötelezett hazafiakkal, Bethlen Istvánnal,

Klebsberg Kúnóval, Gömbös Gyulával és másokkal karöltve a magyarok hazáját. A Jobbik egyre tagadhatatlanabb színváltozása előre láthatóan nem fogja elérni a remélt hatást. A feleszmélés keserű lesz.

Szétprédálni egy eszmeileg erősen fogott, motivált, köke-mény nemzeti elkötelezettségű táborat abból kiindulva, hogy sikerül pont azokat megnyerni, akiket a Jobbik létrejötté óta e párt ellen hergeltek, ráadásul olyan számban, hogy az elég legyen az abszolút többség eléréséhez, olyan súlyos taktikai hiba, mely nemhogy közelebb hozta volna a Jobbikot saját célkitűzéséhez, a választási győzelemhez, de távolabb vitte tőle.

A párt minden valószínűség szerint nem hogy nem nyeri meg a 2018-as választást, bármit is mondjon a miniszterelnök egykori jóbarátjának, mai legnagyobb ellenségének a fia, hanem borítékolhatóan kevesebb szavazatot kap majd, mint négy évvel korábban.

Két szék között így lehet a pad alá kerülni.

Borbély Zsolt Attila

***Pócspetri ügy:** Az egyházi iskolák elvétele folyamatának tetőpontján, 1948. VI. 3-án Pócspetri (Szabolcs vm.) lakosai az esti litánia után a községháza udvarára vonultak, s ott egyházi énekeikkel, imáikkal igyekeztek befolyásolni az üléselő községi vezetőséget. Két rendőr erőszakkal próbálta kiszorítani az embereket a térségről, miközben Takács Gábor rendőr őrző puskájával véletlenül agyonlőtte magát. Ezt követően a számos letartóztatott közül többet halálra, ill. életfogytiglanra ítélték. (A szerk.)

Erdélyi magyarként

Sokszor és elég sokan vádolnak minket, erdélyi magyarokat, hogy érdemtelenül kaptunk magyar állampolgárságot, szavazati jogot, úgy szólunk bele a magyar belügyekbe, hogy nem vagyunk közvetlenül érintettek, nem oda fizetünk adót, félretájékoztattott Fidesz-bérencek vagyunk. Úgy gondolom, hogy elmondom a véleményemet, nem mint Fidesz-bérenc, Soros-szimpatizáns vagy balliberális, hanem egy tájékozódni próbáló, a dolgokat megérteni törekvő, magyar állampolgársággal rendelkező, a szavazáson részt vevő, egyszerű erdélyi ember. Vegyük sorra.

1. Magyar állampolgárság: csak visszakaptuk, és nem ajándékba. Erről sem mi, sem az elődeink nem mondtak le soha. Nem hagytuk el a hazánkat, most is ott élünk magyarként. Hogy a határ átment a fejünk fölött, egyformán lehet bűnbakot keresni a kialakult határ mindkét oldalán, ebben nincs különbség közöttünk. Mindegyikünk magyar nyelven beszél, a magyar kultúrán egyformán osztozunk, és egyformán is gyarapítjuk. Véleményem szerint a magyar állampolgárság elsősorban nem gazdasági kérdés.

2. Szavazati jog, szavazás: igen, voksoltam és voksolni is fogok. Egyáltalán nem mindegy nekem, ki van kormányon Magyarországon. És nem is tartom tájékoztatlanabbnak magam csak azért, mert a határ másik oldalán élek. Ugyanazok a tájékoztatói lehetőségeim, mint a határon belül élőknek. Hogy nem érint közvetlenül a mindenkori magyar kormány tevékenysége? Nem igaz: a gyerekeim ott élnek, évente többször megyek hozzájuk, amikor ott vásárolok terméket vagy szolgáltatást, az áfát oda fizetem be – ahogy egyébként a Ma-

gyarországról jövők itt fizetik be azt, de az arányok nem ugyanazok –, az autópályadíjat, a tömegközlekedési költségeket, múzeumlátogatásra a jegyek árát stb. (Igaz, a nem magyar turisták is, de érdekes lenne egy statisztika a megoszlásról.)

3. Nem járulunk hozzá a költségvetéshez, nem adózunk a magyar államnak: nagyon sok jelenleg használatban levő vagyontárgyhoz őseink egyformán járultak hozzá, akkor miért is ne használhatnánk közösen? Nagyon sok erdélyi vendégmunkás dolgozik Magyarországon, ott fizetve az adót. De a legnagyobb adót akkor fizetjük, amikor az itt felnevelt, iskolázott gyerekeink Magyarországon letelepedve – hogy a minket „nagyon szeretők” szavával éljek – az ottani költségvetést gyarapítják. Ha kiszámolná valaki, mennyit fizettünk a kiköltözött orvosok, nővérek, tanárok, szakmunkások felnevelésére, képzésére, lehet, a magukat „nettó adófizetőknek” nevező személyek nagyon meglepődnének.

4. Fidesz-bérencek, Orbán-rajongók, tessék már megmondani: az utolsó választáson kire is szavazhattunk volna? A „23 millió bevándorlóval” riogató baloldalra, a román nemzeti ünnep alkalmával a román miniszterelnökkel Budapesten koccintó MSZP-SZDSZ-re, vagy a magyarországi választók által is mellőzött többi törpe pártra? Maradt a Jobbik és a Fidesz, akikről úgy éreztük, hogy partnerként kezelnek. Hogy ezek „lopnak, csalnak, hazudnak” vagy „jobboldali szélsőségesek”? Mégis: a magyarországi lakosok túlnyomó része is rájuk szavazott. Akkor miért is vagyunk mi inkább „Fidesz-bérencek”? Azért, mert „üveggyóként” „kettős állampolgárságot kaptunk”? A határon belül élők akkor mit kaptak?

Nem lehetséges, hogy képesek vagyunk a saját fejünk szerint is gondolkodni, esetleg egyes dolgokat másként látunk, mások a tapasztalataink, és ezek alapján döntünk másképp, mint ahogy a hangadók elvárnák?

Szakács Béla, Sepsiszentgyörgy

Szilágyi Zsolt:

Az összefogásnak nincs alternatívája

„Ha igazi magyar összefogást akarunk, akkor ki kell terjeszteni a párbeszédet” – vallja Szilágyi Zsolt a Krónikának adott interjújában. Az Erdélyi Magyar Néppárt (EMNP) elnöke szerint téves az a koncepció, miszerint a román parlamentben nem lehet a nyelvi jogokért is harcolni, közben pedig az autonómiát is képviselni. A pártelnök szerint az RMDSZ országos politikája is igyekszik elkerülni azokat a témákat, amelyek esetleg ingerlik vagy kényelmetlenek a bukaresti többség számára

– Semjén Zsolt nemzetpolitikáért felelős miniszterelnök-helyettes Budapesten kijelentette, hogy a határon túli magyarság megmaradása az autonómia elérésétől, a magyar érdekérvényesítés a magyar pártok választási sikerétől függ. Úgy vélte, különösen a parlamenti választásokon nem engedhető meg, hogy olyan pártok induljanak, amelyeknek nincs reális esélyük a parlamentbe való bekerülésre. Az RMDSZ versenypártjaként hogyan értékeli ezt a kijelentést?

– Egyetértek Semjén Zsolttal abban, hogy az autonómia elérése létkérdés, és abban is, hogy erős kell legyen a képviselő. És a megmaradásunk nyilván attól függ, hogy a képviselő felvállalja-e az autonómia ügyét, vagy sem. Nemcsak az a fontos, hogy húsz vagy harminc magyar ül-e a román parlamentben, hanem az is, felvállalják-e például a székely autonómia törvénytervezetének a benyújtását.

Az egyik legnagyobb problémának azt tartom, hogy a hivatalos képviselő az elmúlt 25 évben egyetlen törvénytervezetet sem nyújtott be a Székelyföld területi autonómiájáról, az erdélyi magyarok autonómiájáról. A törvénytervezeteket illetően széles körű társadalmi párbeszéd szükséges, és az is, hogy ne csak két párt fogjon össze, hanem egy széles körű, az erdélyi magyarok civil szervezeteire és politikai mozgalmaira is kiterjedő párbeszéd és összefogás nyomán szülessen egy olyan tervezet, amelyet a parlamenti képviselők beterjesztenek. Azzal egészíteném ki a Semjén Zsolt által mondottakat: aggasztó, hogy a nyelvi jogok vagy kulturális követelések képviselője mellett úgy tűnik, a hivatalos képviselő szintjén felelős merül az autonómia képviselője.

– Semjén Zsolt nyilatkozatának fényében – miszerint csak biztos siker esetén indokolt, hogy egy határon túli magyar párt induljon a parlamenti választásokon – hogyan látja az erdélyi magyar politikai pluralizmus jövőjét?

– A politikai pluralizmusról folyó vita már több mint 20 éve zajlik Erdélyben. Örülök, hogy Semjén Zsolt is úgy látja: az erdélyi magyarok kell megfogalmazzák saját maguknak azt az utat, amelyen járniuk kell a politikai képviselőt vagy az autonómia képviselőt terén. Bebizonyosodott, hogy a helyhatósági választásokon jótékony hatása van a versenynek, és az is bebizonyosodott – például a 2007-es európai parlamenti választásokon –, hogy abban az esetben, ha valóban össze tud fogni az erdélyi magyarság, a lakosság etnikai részarányánál nagyobb politikai erőt képes felmutatni, szavazatszámot tud elérni.

A tavalyi parlamenti választások alkalmával két párt között született együttműködés, sem az Erdélyi Magyar Néppártot,

sem az Erdélyi Magyar Nemzeti Tanácsot, sem a Székely Nemzeti Tanácsot, sem más civil szervezetet nem kívántak bevonni ebbe az együttműködésbe. Azt gondolom, hogy a magyar–magyar együttműködésnek nincs alternatívája, és az is világos, hogy ha igazi összefogást akarunk, akkor a párbeszédet és az összefogást ki kell terjeszteni. Nemcsak két párt kétoldalú ügye, hanem valóban az erdélyi magyarok szervezeteinek az ügye kell legyen.

– Amennyiben mégsem valósulna meg az Ön által javasolt összefogás, az EMNP megelégedne-e a helyi, önkormányzati szintű képviselettel?

– Én amellet vagyok, hogy a román választói törvényt alkítsuk át úgy, hogy a magyarok számára is megadassék a választásokon való verseny lehetősége. Ugyanis méltánytalan, aránytalan és teljes mértékben hátrányba hoz bennünket az ötszázalékos országos küszöb, amelyet a román pártok számára találtak ki, de totális egyenlőség alapon az erdélyi magyarokra is alkalmaznak. 2003-ban beterjesztettünk egy alkotmány- és törvénymódosító javaslatot, mely lakosságarányos részvételt biztosítana a nemzeti közösségeknek a román parlamentben, és a magyar szervezetek között megvalósítandó versenyben kellene elérni az ötszázalékos küszöböt, nem pedig az országos ötszázalékos küszöböt teljesíteni. Sokkal inkább arra kellene koncentrálnunk, hogy közös erővel a román törvényeket a magyar közösség számára elfogadható, megélhető, kényelmes formára változtassuk, és nem azzal kellene foglalkoznunk, hogyan élünk vagy élünk vissza az országos öt százalékos teljesítésével együtt járó kényszerrel.

Meg kell mondanunk őszintén, az RMDSZ abban érdekelt, hogy az országos ötszázalékos küszöb kényszere alatt azt hangoztassa: a kicsik ne is induljanak. Ha ezen a vonalon menénk, akkor mutatis mutandis azt mondhatnánk: Magyarországon se induljon a választásokon csak a legnagyobb párt, mert a kicsik úgysem képesek többséget szerezni. Mindez a politikai monopol és egypártrendszer logikájához vezetne. A politikai sokszínűséget úgy kell megélnünk Erdélyben, hogy ne gyengítse, hanem erősítse a politikai képviseletet.

– A tavalyi parlamenti választásokon az RMDSZ és a Magyar Polgári Párt között létrejött az együttműködés. Hogyan látja az ennek nyomán létrejött magyar parlamenti képviseletet, mennyire sikerül érvényesíteniük az erdélyi magyarság érdekeit?

– Ezt a jövő fogja eldönteni. Eltelt bő három hónap a választások óta, és nem láttam különösebb változást az RMDSZ politikájában. Ezért attól tartok, hogy az autonómia parlamenti képviseletét továbbra sem fogják vállalni.

– Nem csak az autonómia kérdésére gondolok, hanem más, az erdélyi magyarság számára fontos témákra, mint a nemzeti jelképek vagy a marosvásárhelyi katolikus gimnázium ügye, melyek kapcsán egyesek szerint határozottabban kellene fellépni.

– Teljesen egyetértek azzal, hogy mindig van sürgősség, és azokkal is egyetértek, akik azt mondják: nem a vagy-vagy, hanem az is-is logikája mentén kell a képviselőt megvalósítani mind politikailag, mind pedig az összetételét tekintve. Nem gondolom, hogy nem lehet a nyelvi jogokért harcolni, ha

közben az ember képviseli az autonómiát. Az RMDSZ eddigi 25 évéből az derül ki, hogy sokan úgy gondolják, nem lehet a nyelvi jogokért, kulturális jogokért, oktatási jogokért harcolni, ha az autonómia különböző formáinak a képviseletét felvállalják. Ez egy téves koncepció. Nem hinném, hogy Semjén Zsolt azt támogatná, a képviselet Bukarestben legyen nagyszámú, és nem kell támogassa a magyarok, az autonómia ügyét. A szavaiból azt olvasom ki, hogy erős képviselet kell, és fel kell vállalni az autonómia képviseletét is.

– Többször is megfogalmazódik, hogy az önrendelkezés csak a többséggel való párbeszéd révén érhető el. Beszélhetünk-e előre-lépésről ezen a téren, jelenleg van-e párbeszéd a román közösséggel az autonómia kapcsán?

– Nincs reális párbeszéd, az RMDSZ országos politikája is igyekszik elkerülni azokat a témákat, amelyek esetleg ingerlik, vagy kényelmetlenek a bukaresti többség számára. Azonban őszinte párbeszéd nélkül ezt nem lehet megvalósítani. És ha mi nem kezdeményezzük a párbeszédet, a kormánytöbbség, a

román többség nem fogja. Ha az RMDSZ vagy a hivatalos parlamenti képviselet csak a nyelvi jogok betartását kéri, senki nem fog területi autonómiát biztosítani a Székelyföldnek. Ahhoz, hogy ezt elérjük, párbeszédet és törvénytervezetet kell kezdeményezni erről.

Ezt várom tulajdonképpen, és ebben várom Semjén Zsolt és az anyaország segítségét, hogy ezt meg tudjuk valósítani. Mivel a magyar–román párbeszéd nem egy kétoldalú, hanem sokkal inkább egy háromoldalú viszonyrendszer, ezért az erdélyi magyarság jóléte nélkül nem nevezhető jónak az államközi viszony. Magyarország is abban érdekelt, hogy stabilitás, béke, jólét legyen nemcsak a határokon belüli magyarok közösségén belül, hanem a szomszédos államokban is, és ezek szerint joggal várjuk el nemcsak a saját parlamenti képviseletünkötől, hanem a kétoldalú viszonyt alakító vezetőktől is, hogy ezt az őszinte párbeszédet ne kerüljék el.

(Krónika, 2017. április 7.)

KÖZLEMÉNY

A KMKF budapesti üléséről

A Kárpát-medencei Magyar Képviselők Fórumának 2017. március 24-i, budapesti plenáris ülésén Kövér László házelnök a nemzetállamok demokratikus legitimitása mellett foglalt állást. Ugyanakkor Szijjártó Péter külügyminiszterrel együtt a szomszédos nemzetállamokkal való, valamennyi fél érdekeit szolgáló, szoros együttműködést támogatták.

A KMKF plenáris ülésének zárónyilatkozata ezzel együtt kifejezte azon meggyőződését, hogy a szülőföldön való megmaradás, gyarapodás biztosítása a különböző autonómiaformák megvalósításával érhető el, ennek érdekében támogatja az erdélyi magyarság ez irányú törekvéseit mind a kulturális autonómia terén, mind a Székelyföld területi autonómiája tekintetében, és ezt illetően a párbeszédet tartja az egyetlen útnak.

Az elhangzottakkal és a leírtakkal összhangban Európa jövőjének útját, illetve az Európai Unió jelenlegi válságából kivezető utat nem az identitásvesztő globalizmus és a nemzetidegen internacionalizmus, hanem a szuverén és önálló nemzetek Európájának útján és együttműködésével kell keresni. Ebben az Európában a nemzetállamok mellett és azokkal együtt a kisebbségi nemzeti közösségeknek is teljes létjogosultságot kell biztosítani.

A KMKF alkalmával elhangzott felszólalásában Tőkés László európai képviselő a magyar–magyar összefogás kulcskérdésének nevezte az autonómiát. Erdélyi viszonylatban mindaddig nem beszélhetünk igazi összefogásról, amíg nem térünk vissza a huszonöt éve elfogadott Kolozsvári Nyilatkozat autonómiaprogramjához – melyre egyébként a jelen lévő Verestőy Attila szenátor és kortársai is a kolozsvári Szent Mihály-templomban feleltek. Az erdélyi magyar közösség önrendelkezésének a kivívása egyet jelentene bonyolult és megoldatlan kisebbségi létünk „gordiuszi csomójának” az átvágásával – jelentette ki erdélyi képviselőnk.

Tőkés László ugyanakkor elismerését fejezte ki az RMDSZ jelen lévő elnökének és parlamenti képviselőtársainak a legutóbbi – 2016. decemberi – országos választások alkalmával

történt „pálfordulásukért”, nevezetesen azért, hogy a magyarországi „politikai ciánszennyezés” egykori vádjától, valamint a nemzeti politikai irányvonalat relativizáló „egyenlő távolság elvétől” végre eljutottak a Fidesz-KDNP kormány által megtestesített nemzeti együttműködés vállalásáig. Reményét fejezte ki, hogy a – Fidesz-KDNP hathatós támogatásával, valamint az Erdélyi Magyar Néppárt (EMNP) félreállításával – megválasztott új magyar bukaresti képviselet kitart ezen az úton. Fenntartásait sem hallgatva el, bizakodással terjesztette elő azon javaslatát, hogy az RMDSZ mihamarabb kezdeményezzen tárgyalásokat román parlamenti szövetségeseivel a magyar, székely autonómiáról.

Az Erdélyi Magyar Nemzeti Tanács, valamint az Erdélyi Magyar Néppárt és a Székely Nemzeti Tanács kezdettől fogva, mindmáig következetesen tartja magát a kolozsvári autonómianyilatkozathoz, és megalkuvás nélkül kiáll az erdélyi magyarság önrendelkezési követelése mellett – mondotta képviselőnk, aki egyben a Kárpát-medencei Magyar Autonómiatanács (KMAT) küszöbön álló brüsszeli kihelyezett ülésére is meghívta a tagszervezeteket.

A KMKF záró részében Szili Katalin miniszterelnöki megbízott örömmel értékelte az autonómia ügyében megvalósult tavalyi együttműködést, külön is kitérve a KMAT ezen a téren végzett munkájára. Mindazáltal annak a meggyőződésének adott hangot, hogy versenyfutás helyett együttműködésre van szükség, és ameddig versengő autonómiakoncepciók állnak egymással szemben, addig igen nehéz melléjük állni. Éppen ezért minden esetben egy-egy egységesen támogatott, közösen vállalt autonómiafelfogás jelentheti a megoldást – mondotta a politikus.

A magyar kormány föltétlen támogatásával egy olyan európai jövőben bízik, és ezért cselekszik az EMNT, amelyben a szomszédos országokba szakadt nemzeti közösségeink is otthonra találnak. Ennek előfeltétele viszont egyedül az autonómia lehet. Amint Semjén Zsolt miniszterelnök-helyettes legutóbb is kifejtette: „az autonómiaköveteléseket soha sem szabad feladni (...), jár ez nekünk, hiszen a magyarság soha nem kért olyat, amire az Unióban ne lenne precedens, és amit nem tudnánk alátámasztani”.

Nagyvárad, 2017. március 27.

Tőkés László EP-képviselő sajtóirodájája

Sabin Gherman

Amióta a központi hatalom retteg az erdélyi szellemtől

A tényállás a következő: fejenként 500 lejre büntettek néhány fiataalt, mert egy engedélyezett rendezvény keretében Erdély történelmi zászlójával vonultak fel. A csendőr a jegyzőkönyvben azzal indokolta a bírságot, hogy „Erdély 1918 előtti zászlója volt náluk”.

Az utcákon haladó menetszlopokban jelen volt az Európai Unió, Románia és Magyarország zászlója – az esemény Kolozsváron zajlott, március 15-én, a Magyarok Napján. A megbírságot fiatalok azt mondják, maguk a szervezők hívták oda a csendőröket, a szervezők megjedtek és azt állítják, hogy nem egészen így történt: a Csendőrség arra hívta fel a figyelmüket, hogy drasztikusan felelősségre vonják majd őket a hatóságok, ha a menetszlopokban megjelenik az az erdélyi zászló – tehát mit tehettek volna?

Nézzük meg a dolgot alaposan. 2015. november 28-án, Gura Humorului-on leleplezik III. (Nagy) István (Stefan cel Mare) szobrát, és azóta Bukovina történelmi zászlója is az árbocon lobog. 2014. május 19-én Victor Ponta kormányfő Moldva történelmi zászlóját kapja ajándékba a PSD (*Szociáldemokrata Párt – a szerk.*) megyei szervezeteitől. 2008. május 29-én az akkori kormányfő, Tariceanu tiszteleg a Nagybányán felvont máramarosi zászlónak, méghozzá egy hivatalos ceremónia keretében. 2012. október 4-én Gorj megye akkori kormányfője bejelenti, hogy a térségbeli idegenforgalom népszerűsítése érdekében Victor Ponta kormányfő jelenlétében felvonja a Papusa-csúcsra a megye zászlóját. Ez év március 21-étől kezdve megünneplik Olténia Napját – talán a Művelődési Minisztérium így tudomást szerez majd az összeomlás határán lévő olténiai bástyákról. Bukovinában „szabad”. Olténiában és Moldvában szintén – egyseknél – lassan mondom, hogy értsék – még az „1918 előttiék” is.

Mi lehet Erdély zászlójában az, ami ennyire megijeszti őket? A színek ugyanazok, mint a román zászlón, de sárga-piros-kék sorrendben. Az, hogy 1918 előtti? Vagyis Erdélyben 1918-ig nem volt élet? December 1-én örökre vettek minket és muszáj befognunk a szánkat, amikor az örökbefogadó szülők egy tálnival kevesebb híg levest adnak nekünk, mint a többieknek? Egyaránt kapunk a tarkónkra a magyar és a román zsandártól is? Hékások, térjetelek észhez, mert a történelem néha egy ostoba tehén, mely nekiront a fejeteknek...

Erdély zászlójának színei egy híres per, a nagyszebeni kokárdaper ürügyűl szolgáltak – 1894. május 27-én a memorandumisták perében érintett román hazafiak egyik csoportja visszatérőben volt a szülővárosukba, a helybéliek pedig háromszínű kokárdákat viselve fogadták őket. A nagyszebeni tudósítókkel rendelkező, hegyen túli újságok arról számoltak be, hogy a vádlottak és főleg öt fiatal lány közül senki sem hátrált meg a bíró előtt és kiállt az identitásához való joga mellett. És az 1895. február 13/25-i bukaresti *Universul literar*-ból megtudhatjuk a fiatal román lányok érvelését: „A bíró kérdésére, hogy ismerték-e azt a törvényi rendelkezést, mely tiltotta ezen színek viselését, azt válaszolja, tudomása volt arról, hogy a törvény tiltja idegen színek viselését, de a sárga-piros-kék trikolor nem idegen trikolor; hiszen ezek a színek a mieink, románoké, ennek az országnak az őshonos lakóié, azon kívül pedig Erdély színei is. (...) Nem tartja úgy, hogy tetteivel bármilyen törvény által tiltott bűncselekményt követett volna el, mert ezen ünnepi alkalomból csak jó románi érzését akarta kifejezni.” A nagyszebeni románok védője Erdély egyik ragyogó ügyvédje, dr. Amos Francu volt, akit az „Erdélyi Szigethegység Tribunusának” is nevezték – arról az Amos Francuról van szó, aki dr. Ioan

Ratiut, a Román Nemzeti Párt (PNR) vezetőjét védte a memorandumisták perében, akiket azért helyeztek vád alá, mert a külföldi sajtóban ítélték el az erdélyi románok elnyomását.

„A sárga-piros-kék trikolor azonban nem idegen trikolor, mert ezek a mi színeink, a románokéi.” Most, a XXI. században oda jutottunk, hogy az identitásunk miatt bírságnak meg minket, mint hajdanán, de ezúttal a román csendőrök? Bármit viselni lehet Erdélyben, az olasz vendéglőre kitűzött zászlótól egy cég vagy egy labdarúgócsapat zászlójáig – csak az erdélyiek zászlóját nem? Újra visszatérünk Bratianu ostobaságához, az „Erdély kell nekem, de erdélyiek nélkül”-höz? Ha Románia egy nagy család, akkor Erdély miért az a gyermek, akit bezárnak a pincébe, miközben a rokonság lagzin mulatozik? Hogyhogy nem ismered el az identitásomat? A te félelmeidtől függ az én létezésem? Ha erdélyi vagyok, ha Ionnak, vagy Jánosnak, vagy Johannak neveznek, akkor nem vagyok román állampolgár, ugyanolyan jogokkal, mint a bukovinai vagy a moldvai? Talán méltányolnunk kellene, hogy János és Johann is elfogadta Ion jelképét, a sárga-piros-kék zászlót – a közös értékek közös jelképét.

Sem a politikusoknak, sem a csendőrségnek nincs honnan tudniuk (sic!), hogy az erdélyi románok ezt a zászlót vitték 1918. december 1-én Gyulafehérvárra is, és hogy aztán 1968-tól kezdődően a *Magazin Istoric*-ban és minden ezt követő tanulmányban a zászló színeit vörös-sárga-kék sorrendbe helyezték, hogy jól mutasson a nemzeti egységi termelési versenyben. A forradalom után tisztségekkel jól kibélelt történészek egész hordája termelt, azok a Vatra Romaneasca-bérletesek, akik tovább vitték azt az ostobaságot, hogy a románok Erdélyben csak gyermekgyártó szolgák voltak. Egyrészt a nemzetség vitéségéről áradoznak, másrészt a falu nyomorúságáról beszélnek. Most egyes nacionalisták Petőfi verseket tanulnak meg kívülről, hogy jól fésült előadásokon szavalják el őket, miközben annak a „sajtónak” adnak interjúkat, mely azért pánikol, mert a magyarok el akarják lopni tőlünk Erdélyt. De ők sohasem tesznek majd említést a móckorról szóló 33/1996. sz. törvényről például, mely már 21 éve létezik, és szintén 21 éve nem alkalmazták – a móckok csak választási kampányban jók, nem igaz? Akárcsak Erdély.

Én, az erdélyi román, miközben azt látom, hogy Románia és Magyarország zászlója szabadon loboghat, míg Erdély zászlója (félíg-meddig) be van tiltva, a következőt gondolom: Erdély még mindig rettegést okoz Romániának, ahogy a múltban Magyarországnak is, évszázadokon keresztül. Bukarest sem érti, mint ahogy Budapest sem értette, hogy ennek a térségnek az identitása a „buna ziua, jó napot, guten tag”-ból született, hogy minden kultúra egyenlő és mindegyik beleadott és kapott is ezent az erőforrásaiból.

Bukarest és Budapest sem fogja fel, hogy Erdély legnagyobb kincsét, az aranyon, ezüstön, földgázon túl az emberek jelentik, akik éjjelkor és éjjel egykor is bontanak szilveszteri pezsgőt, akik két húsvétnek örvendenek, akik nem szoktak hozzá olyanféle breaking news-okhoz, hogy itt a tél és üres a kamra – itt nem a csendőröknek kell kenyérrel, hússal és lapáttal érkeznük a saját portánk körüli hó eltakarításához.

És talán meg kellene emésztetniük – a politikusoknak, zsandároknek és más félősöknek –, hogy elvihetik az aranyat, az ezüstöt, a gázt, a szénát a jászolból és a kotlós tyúkot a fészekből, de nem vehetik el tőlünk „a jó románi érzelem kifejezésének szándékát”. Miért kellene ezt megemésztetniük? Mert a történelem néha úgy viselkedik, mint egy tehén.

Hazánk a mélyben

A minap elugrottunk a Bözödi-tóhoz. Olyan csodálatos idő volt, amelyet a Fennvaló is motorozásra teremtett. A tavat körülvevő egykori poros földút már a múlté: aszfaltkígyó kanyarog a dombok között, viszi hátán a szájtátani vágyó kirándulót. Felkaptattunk az első emelkedőn, és előbukkant A Tó. Illetve ami maradt még belőle. Bruce Springsteen dalai szóltak a motorkerékpár hangszóróiból, enyhén ironi-

kusan és épp akkor a No Surrender. Vagyis a Nem adom fel. Úgy éreztem, a hindu karma intett be vele mindannyiunknak egy nagyot és fájdalmasat. Nem adom fel – gondolhatták egykor a bözödújfalusiak, de sajnos hiába. Muszáj volt feladniuk. Nem adom fel – gondolhatta volna a tó, ha tudott volna gondolkodni, de hiába. Arrébb csúszott a gát, a vizet hetek óta csapolják belőle. Előbukkantak az egykori falu romjai, a házak alapjai, a régi pincék és kutak maradványai, a tisztaszobákhoz, nyárikonyhákhoz vezető betonlépcsők, a portákat őrző kerítések. A rég elpusztult gyümölcsösök csomkjai. Körülöttük a bambuló, röhincselő kirándulók. És azok, akik a megmaradt romokat is széthordják. Eladják. Akiknek semmi sem szent. A tó medre hol száraz, hol iszapos. Minden visszatér önmagába, csak a rombolás nyomai maradnak meg – egy ideig még láthatjuk őket. Ahol falu volt, oda víztározót erőltetett egy elnyomó hatalom, most a víz tűnik el, és újra felbukkannak a házak. Mint egy miniatűr, régészeti s z e m - pontból jelentéktelen, kultúrtörténeti szemszögből annál jelentősebb erdélyi Atlantisz. A nyomaink.

Vajon ez történik majd Európával is? Egy új honfoglalás jeleit látjuk mindenütt, egy agresszív, gyilkos támadásokkal megtámogatott letelepedés kezdődött az öreg kontinensen,

amelynek vége talán újra az égő Róma és az üdvrivalgó bárbar csöcselék képe lesz. Egy lap leszünk a távoli jövő történelemkönyvében, amelyen az áll, hogy ismét elpusztult az európai civilizáció? Hogy vallásháború tört ki az internet, a minden eddiginél fejlettebb technológia, az úrutazások, a tolerancia és a vallásszabadság korában? Olyan, erőszakos és könnyen félreértelmezhető eszmék mentén, amelyek visszarepíthetnek a szellemi kőkorszakba. Megmarad-e a világunk, vagy olyanná válik, mint Bözödújfalú 2017-ben? A falu, amelyen végigsöpört az ár, amelyet elpusztított egy hitetlen, sötét

és bunkó diktatúra csak azért, hogy negyed évszázad múltán ismét a felszínre kerülhessen? Ez történik majd a hitünkkel, a keresztény kultúrkörből származó értékrendünkkel is, amelyet vallási meggyőződéstől függetlenül minden jól nevelt európai ember a sajátjának vall? Egy tómeder leszünk, amelyben kirándulók túrják a sarat, és ámulnak azon, hogy milyen jó minőségben öntötték itt valakik egykoron a betont, hiszen a lépcsőkön nem látszik a keserű idők nyoma? Mi leszünk azok

a valakik? Fogják-e majd rólunk mondani a késői barbárok, hogy „elpusztítottuk őket, de nézzétek, mennyire minőségi volt az életük”? Nem adom fel – a sors keserű iróniája, de a gát megroppant, és a mindent elöntő víznek távoznia kell. Akkor nem leszünk házak és hazák a mélyben, ha mi sem adjuk fel. Ha kiállunk amellett, ami a miénk. Ha harcolunk érte. Bözödújfalunak volt nagycsüttörtőke. Volt nagypénke. De a húsvét, a feltámadás ideje a dombok közé már nem jöhetett el. Nekünk is volt számos nagycsüttörtökünk, nagypénkünk. Most talán egy újabb golgota előtt állunk. A mi húsvétunk azonban még eljőhet. Az öreg kontinens még feltámadhat. Elfoglalását megakadályozhatja, a béke áldásos korszakát meghosszabbíthatja. Ha teszünk érte. Mi, mindannyian.

Népújság. 2017. április 14.

Kaáli Nagy Botond

Dr. Kiss András

Egy váradi orvos visszaemlékezései Magyarországon

Könyvbemutató

A szerző szerint: „Ez a III. kötet életünk eddigi legnehezebb 17 évéről szól, melynek előszava az első két kötet.” A könyvről Kántor Lajos a kolozsvári Szabadságban a következőket írta:

Dr. Kiss András emlékező könyvének olvasása közben (III. kötet)

Váradi és Gyanta, a Körössel – még korábról, az ősök jogán, Belényes (levelekben) – ez a viszonyítási alap, a megmerítkezés. Az Erdélyben beszerzett könyvek. Színelőadások. A család. A felmenők, a társak, a barátok. A gyermekek és unokák. Új környezetben, amibe a fiatalok természetesen beleszoknak. És persze az új

élmények. Új barátok. Közemberek és hírességek. Olyanok például, mint az irodalomtörténész Czine Mihály, az erdélyi magyar irodalom jó ismerője, népszerűsítője. Alkalmak, amikor az összegyűltek együtt emlékezhetnek. A régi otthonra, szülőföldre. Ilyen elemekből épül Kiss András könyve. És sok fénykép. A családiak mellett az irodalom, a művészetek világából.

Ne felejtünk szólni az orvosról. Itt is a váradi emlékek. Szembenézés a betegséggel. A másokéval és a sajátjával. Az élni akarás. Amiben a családnak, a megőrzött kíváncsiságnak, a kultúra szeretetének fontos szerepe van. Az egyes ember a közösségben tud igazán otthon lenni – ha aggódnia is kell a közösség jövőjéért.

(könyvmester.ro)

A könyv elérhetőségéről a szerzőnél lehet érdeklődni: 36-30-9701032, mail: kissanna2017@gmail.com

Elvtársak

„Mi kommunisták különös vágású emberek vagyunk. Különleges anyagból vagyunk mi gyúrva.”
(Joszif Sztálin)

„Nem engedhetjük meg, hogy egy Rákosi elvtárs formátumú vezetőt alsónadrágban szerepeltessenek.” (Josif Chisinevschi)

„A székel itt nincs idegen országban, s van, akinek a bánatát elpanaszolja.”
(Vasile Luca)

Mégis, hogyan került Rákosi elvtárs gatyája az asztalra? A Ludas Matyi volt a ludas. Mert - már 1948, a „fordulat éve” után - karikatúrát közölt Rákosiról, ki tudja miért, hiányos öltözékben. Ezt nem engedhették meg, illetve be a román elvtársak! Nem! Igen, ők éberekben, odaadóbban védtek a magyar elvtársak tekintélyét, presztizsét Bukarestben, mint az ÁVH Budapesten. Mindez 1949 februárjában, a bukaresti román-magyar titkos megbeszéléseken derült ki. Magyar részről ott voltak: Rákosi Mátyás, Gerő Ernő és Rajk László. Román részről: Gheorghe Gheorghiu-Dej, Ana Pauker, Vasile Luca (néhai Luka László), Iosif Chisinevschi és Alexandru Moghioros, leánykori nevén Mogyorós Sándor. A titkos találkozót az váltotta ki, hogy a budapesti vezér, tudjuk, kinek a legjobb magyar tanítványa - levelet írt Dejnek, miszerint Bukarest nem tartja be (micsoda meglepetés!?) a megállapodásokat, szerződéseket, s ez neki és a magyar dolgozó nép széles rétegeinek fáj. Nem értik...

Hogy miért korlátozzák a testvéri, népi demokratikus Romániában a szintén népi demokratikus és szintén testvéri magyar sajtótermékeket, kultúrát, irodalmat, köztük a Ludas Matyit is? Miért zárták le hermetikusan a román-magyar határt, tiltották le a kölcsönös rokoni látogatásokat, keményebben, mint Antonescu és Horthy idejében - írta és mondta komoran Rákosi elvtárs. Nem értik. Ami fölöttébb érzékenyen érintette a magyar elvtársakat, az az volt, hogy az MNSZ (Magyar Népi Szövetség) utolsó Cluj-i (így!) kongresszusán - amiről akkor még nem tudták, hogy ez volt a legutolsó - a díszelnökségbe miért nem jelöltek egyetlen budapesti elvtársat sem? Viszont jelölték pl. Mao Ce - Tungot, Duclost, Togliattit, és - óh, irgalom atyja, ne hagyj el! - jelölték Klement Gottwaldot is. (Azt a Gottwald elvtársat, aki tegnap még Csehszlovákia magyartalanításának egyik bajnoka volt.) Nem értik...

De ketten biztosan értették, talán érezték is. Mindketten székelnek születtek. Mindkettő vaskezü, hithű kommunista lett. Az egyik a román szándékokat védte, kőkeményen, mint pártnagykutya és későbbi hullajelölt, a másik a magyar szándékokat, még mint pártnagykutya és közeli hullajelölt. Az egyik az elvasilelucásodott Luka, a másik Rajk.

Tény, ami tény, az idők folyamán Rákosi elvtársnak voltak bizonyos célzásai Erdéllyel kapcsolatban, mely kétértelműségek nagyon is egyértelműnek tündek Bukarestben. Valahányszor Budapesten valaki - nem akárki - kimondta vagy leírta a tabu nevét: Erdély, a Dimbovita partján idegesen összerendeztek s kitört a román-magyar testvéri barátság, a proletár internacionalizmus és a kölcsönös bizalom.

Óh, ti, az abszurd nagyágyúi, Ionesco, Cioran, Orwell, csak ti lennétek képesek méltóképpen elzengeni ezt!

Más. Ekkor Rákosi nyeregben érezte magát, Dej kevésbé. A hozzá képest túl intelligens, népszerű Patrascanut már félreállította, de ott volt még a Pauker-Luca kettős, Moszkva kedvencei. Bár már nem foroghatott közszájon, mert a köznek befogták a száját, de azért országszerte jól emlékeztek, mit mondott 1945 elején Radescu tábornok-miniszterelnök: „Romániában a hatalom két ember kezében van. Az egyiknek nincs istene, a másiknak nincs hazája.” (A. Pauker az istentelen, a hazátlan Luca.) Igen, igen, ez a szó, ez a hazátlan oly elzsongítón cseng-bong azóta is: bozgor, boanghen. Dej tudott várni, tudott hallgatni, tudott figyelni, döntő pillanatban lecsapni - tehát tudott túlélni. Amikor a lángeszű Sztálin feltalálta a kozmopolita, cionista, imperialista, stb. összeesküvést (1952-53), Dej rögtön lépett. Ana Paukernek (született Hanna Rabinstein) mennie kellett. Lucaval együtt, de róluk alább. Szóval, ez lett minden idők szuper-összeesküvése. Rendkívüli alattomoságát, hiperveszélyességét mindennél jobban bizonyítja, hogy:

– egyedül csak Sztálin jött rá, hogy szörnyű összeesküvés van – minimum világméretű volt

– annyira szupertitkos, hogy még maguk az összeesküvők se tudtak róla, csak a hihetetlenül találékony vallatók.

Ám minden idők legnagyobb gondolkodója, Sztálin elvtárs, kinek “gyár volt agya”, rájött s leleplezte. (A gyáragyat Eörsi István gyászverséből kölcsönöztük.)

Rákosi (Rosenfeld) viszont s vele az egész magyarországi csúcsvezetés: Gerő Ernő (Singer), Farkas Mihály (Lőwy), Révai József (Lederer), Péter Gábor (Eisenberger), Vas Zoltán (Weinberger) kutyaszorítóba került. Kit, vagy kiket nevez ki közülük a Generalisszimusz cionista-kozmetopolita összeesküvőnek, kémnek, vagyis halottnak? Valamennyiüket? Rákosi, sakknnyelven szólva, tisztai áldozatra szánta el magát, hogy mentse a játszmát, vagyis saját bőrét. Péter Gábort, az ÁVH mindenható, rettegett főnökét szemelte ki főcionistának és esetleg még Révait és Vast – akiket ő majd Sztálin elvtárs útmutatásainak szellemében, némi önkritikával fűszerezve, leleplez – de ez már más lapra tartozik.

S most merítsünk a tiszta forrásból, a legavatottabb s legkopaszabb kútfőből. Az idézeteket dőlt betűkkel találjuk, zárójelben pár nélkülözhetetlen adalékkal.

Hogyan emlékezik népünk legszeretettebb fia 1956 után, immár második Szovjetunióbeli, életfogytiglanná kerekedő száműzetésében, a régi szép időkre?

Rákosi Mátyás: Visszaemlékezések 1940–1956. Nagyvilág Kiadó, 1997

Az egyik káderről:

„Anna Pauker 1941 elején szabadult a román börtönből, s néhány hónappal a háború kitörése előtt a Szovjetunióba érkezett. Én Paukert még 1922-ből, a Kommunista Internacionálé munkájával kapcsolatban ismertem, s nagyon boldog voltam, amikor kiszabadult. A tárgyalásán nagyon bátran és okosan viselkedett, pereit nagy feltűnést keltettek világszerte, és éveken át nagy kampány folyt kiszabadítása érdekében. Jóformán ő volt abban az időben az egyetlen nemzetközileg ismert kommunista nő, aki börtönben ült, pontosabban nyolc évet szenvedett a román reakció fegyházaiban, ami külön ráirányította a közfigyelmet. Anna Paukerrel sok magyar kommunista nő is volt a börtönben, akiktől egy csomó magyar szót is megtanult, köztük

néhány káromkodást, amit nagy élvezettel ismételtem meg előttem, amikor erre alkalmat lelt. (...) Évekig a legszűkebb pártvezetésnek volt a tagja, amíg egy napon hírért vettük, hogy eltávolították. Mikor olyan hírek jöttek, hogy Luka Lászlóval és Teohari Georgescuval (mindkettő a román politikai bizottság tagja) letartóztatták, elhatároztam, hogy az első alkalommal felvetem a kérdést Gheorghiu-Dés (így!) előtt. Ezt meg is tettem. Gheorghiu-Dés láthatólag kellemetlenül fogadta ezt a felépésemet. (...) Pauker Annát illetően ma is változatlanul az a meggyőződésem, hogy ő - aki azóta valószínűleg meghalt - becsületes és párthű elvtársnő volt, s biztosan követett el hibákat is, de semmi esetre sem érdemelte azt a sorsot, hogy egy szocialista állam börtönében vagy belső száműzésben haljon meg.” 61–62. old.

(Nevezték “szoknyás Sztálinnak” is. Felkerült a híres Tíme magazin címlapjára, mint a legerősebb asszony s mint a világon az első nő, aki külügyminiszter lett. Mikor gyakori moszkvai látogatásairól visszatért, Bukarestben így kezdte: Sztálin azt mondta nekem... Sztálin így mondta nekem..., s csodák csodája, mindig igaza volt. S lám-lám, azok a páratlanul költői, határokat áttörő, mindenfélét meg egeket repesztő magyar káromkodások! De ez sem segített. De 1952-ben kirúgatta a Pártból, mindenféle üggyel és ürüggyel, amik közül származása csak egyik volt. Aránylag szelíd házi őrizetben halt meg, 1960-ban. Appropó, Rákosi elvtárs! Hát Rajk, vagy éppenséggel Kádár János? Őket nem szocialista börtönbe tetszett dugni, nem szocialista kötélre tetszett akasztatni? Hogy a többi tízezrekről most ne is beszéljünk...)

A másik káderről:

„A politikai osztályon dolgozott akkor (1942), ha jól emlékszem, századosi rangban Luka László, aki később, a román népi demokráciában a párt politikai bizottságának tagja és pénzügyminiszter lett, de utóbb börtönbe került, életfogytiglani fegyházba került. Luka sok évet töltött a fasiszta börtönben, s 1940 nyarán is fogságban volt, Csernovicban, ahol tiltott határátlépés miatt ült, mert mikor a Szovjetunióba akart átmenni, elfogták. Akkor szabadult ki, mikor a Vörös Hadsereg felszabadította Besszarábiát és Bukovinát. Minthogy románul jól beszélt, a viszonyokat ismerte, azonnal a szovjet hadsereg segítségére volt, s később beválasztották a Szovjetunió Legfelső Tanácsába is (...) a beszélgetések folyamán kiderült, hogy 1919-ben nálunk volt vöröskatoná, s mert vasmunkás volt, mi küldtük a székely hadosztályba, hogy mint székely ember, ellensúlyozza a székely katonák között folyó nacionalista agitációt. Ez utóbbi jó harminc évvel később a kárára vált, mert súlyosbító körülménynek vették, hogy a magyar kommunin alatt ellenforradalmi alakulatban szolgált. Nekünk később, a felszabadulás után is jó volt a viszonyunk, nemegyszer járt Magyarországon, én is voltam nála, ismertem a családját, feleségét, aki a moszkvai román rádió bemondója volt, fogadott két székely gyereket. Kétségkívül nyers ember volt Luka, s beleesett sok romániai magyar kommunistának abba a hibájába, hogy katolikusabb volt a papánál, pontosabban magyar kérdésekben románabb volt a románoknál. Erre egyszer Gróza Péter hívta fel a figyelmet, aki a magyarok őszinte barátja volt, és mindjárt észrevette, ha e kérdésben valami nem volt rendben.” (89-90. o.)

Hogy Luka-Luca László-Vasile (1898-1963), nyers ember volt-e és románabb a románál, döntse el az olvasó. A már

említett 1949. februári tárgyalások jegyzőkönyvéből idézzük megszólalását a magyart magyartól elválasztó határ lezárásáról:

„Aki sétál ide-oda, az csak terjeszti a rémhíreket. Milyen csoda nagy dolguk van? Minden héten akarja látni az anyját, testvérét, hetvenedik ágról rokonát. Legtöbb esetben rohadt kispolgári elemek, akik terjesztenek Magyarországon mindenféle hazug híreket, mint ahogy itt is terjesztenek. Nálunk is nagyon soknak van Besszarábiában rokona és mégis ide-oda nem mászkál.”

Bizony, ez a legény húsz évesen lett a Székely Hadosztály harcias önkéntese. Mint például Márton Áron főhadnagy is, a későbbi mártírsorsú püspök, akinek bebörtönzését Luca is helyeselte.

Vasile többször találkozott Joszif Visszarionovicsal, a lánglelkű vezér valamiért megkedvelte. Ugyanúgy bátran harcolt a szovjet hadseregben a németek ellen, mint a Székely Hadosztályban a román csapatok ellen. Ezzel még büszkélkedett is. Ha még jó tíz évet maradt volna, akkor nem a Magyarországi Tanácsköztársaság elleni „árulását” büntetik Romániában(!), hanem azért, mert mint magyar sovínista, irredenta „hazaáruló” fegyverrel szállt szembe a román nép legszentebb, évezredes álmával, a Nagy Egyesüléssel. Szinte felfoghatatlan a sztálini észjárással megtermékenyített fanarióta lelkek ötletessége. Ez van, ha a Vörös Cár akarata találkozik Drakula démonaival. Mint a viccben: ha van rajta sapka, akkor azért, ha nincs rajta sapka, akkor azért. Sztálin aztán levette róla a kezét, mert mint pénzügyminiszter, a szovjetek által követelt lej-rubel átváltási arányt túl hátrányosnak találta Románia számára. Az egyébként is heves vérű Luca azt találta ordítani, hogy a Szovjetunió tartsa el a hadseregét, mire Vinogradov vezérezredes visszaüvöltötte: Most mondd ki a halálos ítéletedet! A fáma és felesége, Elisabeta Birman szerint Luca, még mint jó szovjet kommunista, sokat beszélgetett Sztálinnal a székelyekről, s utóbbi megígérte neki, hogy a háború után kaukázusi típusú autonómiát ad ennek a különös népnek. 1952-ben Luca ment, a Magyar Autonóm Tartomány jött. Luca „cserbenhagyta” a Szovjetuniót, de nem úgy Sztálin elvtárs a székelyeket! A tömlöcben tíz évvel élte túl a halhatatlan Népek Atyját. 1954-ben halálra ítélték, majd büntetését életfogytiglani változtatták. Elméje elborult, akár az egykori elvtársé és sorstársé, a szintén életfogytiglani börtönrel jutalmazott, szintén székely Kurkó Gyárfásé – akit ő taszított le az MNSZ éléről, magyar nacionalizmussal, szeparatizmussal vádolva meg.

Különös, már-már nem evilági arcok és helyzetek. Hogy a rabság, a meghasonlottság, az élethazugságok és a perverz hatalom labirintusából csak a téboly szabadít meg. Ők választották végzetüket, vagy a végzet választotta őket? Sorukat keresték, de a sors talált rájuk? Hol Mefisztók, hol Faustok, hol Tiborcok, hol meg senkik. Az Internacionálé váteszi sorait harsogták és milliókkal harsogtatták: A Föld fog sarkából kidőlni/ Semmik vagyunk, minden leszünk!/- de a Föld nem dőlt ki, csak lakóinak egy töredéke dőlt be, ők pedig minden voltak és semmik lettek. Élet, eszme, hatalom, halál, plusz Erdély – a legkegyetlenebb tréfa?

Az apokaliptikus XX. század magyarjai voltak. Vagy lehetnek volna.

Szabó István, Sarkad

Még egyszer az 1959-es marosvásárhelyi eseményekről

Szász István Tasnak, az Átalvető 2016. decemberi számában megjelent átfogó írásához kívánok rövid kiegészítést tenni. Az eseményekben való személyes érintettségem készítet erre.

A Kultúrpalotában történt nagygyűléssel kapcsolatban fontosnak tartom a következőkre emlékeztetni:

Andrásföszky rektorának, a román nacionál-kommunista hatalom elvárásainak eleget tevő, hazugságokat és rágalmatokat tartalmazó kirohanása után, a legyalázott Kóródy Ferenc tanárunknak volt bátorsága határozottan visszautasítani a vádak és megvédeni emberi méltóságát, becsületét. Ez tapsorkánt váltott ki a teremben. Antalffy Endre, akkori egyetemi párttitkár (kórbonctan tanársegéd) szégyenletes, a gyűlöletből remegő hangú felszólalása következett, amely távozásra készítette Kóródy Ferencet.

Véleményem szerint ezután történt a gyűlés legfontosabb momentuma: Alexandru Moghioros kiállt a hallgatóság elé és feltette a kérdést: Mi lehet az oka annak, hogy ez az elvetemült nacionalista-sovinisza Kóródy, felszólalása után ekkora tapsot kapott? Erre a kérdésre ő ott helyben választ várt egy arra jelentkezőtől, de nem adta be a derekát senki. Ekkor kihívta maga mellé Páll Andrást, akkori egyetemi IMSZ-titkárt, hogy válaszoljon a kérdésre. Becsületére legyen mondván, Páll Andris nem felelt meg A. M. elvárásainak, bár, legalábbis sejthette azokat. Ekkor „a nagy kérdező” maga vállalkozott a válaszára: A taps oka az, hogy ebben a teremben sokan vannak olyanok, akiket sovinisza-nacionalista eszmékkel fertőzött meg az 1956-os magyarországi ellenforradalom, amely a szocialista építés minden addigi eredményét veszélybe sodorta. Amikor ezeket mondta, a nagyobb nyomaték kedvéért, mindkét karját a terem különböző részei felé lendítette, majd hozzátette, hogy ezen a helyzeten változtatni kell majd.

Fent a kakasúlon ekkor éreztem meg, hogy exmatrikulálásokra kerülhet sor, és idegkimerültséget mímelve kértem szabadságot jó emlékü Csíky Kálmán elmegyógyász professzorkunktól, hogy hazamehessek és anyámat a várható eseményekre felkészítem. Meghagytam Katz Pali barátomnak, hogy táviratozzon, ha baj van. Ez nem váratott sokat magára.

A következő téma, amit fontosnak tartok, és amivel ki akarom egészíteni a Sz.I.T. által írottakat az, hogy a faggatózásaink, vallatásaink alkalmával egyszer sem és egyikünkénél sem kérdeztek rá arra, hogy felvettük-e magnóra és hallgattuk-e, mondtuk-e a Piros a vér a pesti utcán című Tamási Lajos-verset? Minden elkövetett „bűnünk” közül ezt tartottuk a legveszélyesebbnek, amiért esetleg börtönnel is fizethetünk. Mivel erről nem kérdeztek, reméltük, nem tudják, nem fújta be senki.

Az egyetemi díszteremben tartott évfolyamgyűlés előtt kollégánk, Szabó József, IMSZ propaganda-titkár, úgy tájékoztott bennünket, hogy csak Csernik Zoltánt fogják exmatrikulálni, mi, többiek megússzuk maximális szankcióval. Ezzel szemben, már a gyűlés legelején, a rektor által szólásra kért IMSZ-titkár, Bardóczy Simon mind a négyünk végleges exmatrikulálására tett javaslatot, ellenséges magatartás miatt, amit a terem azonnal meg is szavazott.

Következtek a hozzászólások, amelyeknek sorrendjét a vezetőség határozta meg.

Így kaptam én elsőnek szót. Megpróbáltam valahogyan menteni a már menthetetlent és enyhíteni „bűneim” lajstromán. Talán két mondatot sem mondtam, amikor az első sorból felém fordult Szekeres „elvtárs”, a megyei pártbizottság félelmetes hírben álló propaganda-titkára, és rám ripakodott, hogy ne erről beszéljek, erre nem kíváncsiak, hanem arról, hogy felvettük-e magnóra és mondtuk-e a Piros a vér a pesti utcán című verset? Ekkor, miközben meghűlt bennem a vér (és sűrű extrasystolém keletkeztek), döbbsentem rá, hogy ezek ezt is tudják, és ezt a kérdést éppen erre a gyűlésre nekem tartogatták. Nyilván nem tagadhattam le, és amit ezután mondtam, nem segíthetett semmit, sem énnekem, sem a barátaimnak.

Felszólalásom közben hozták be hazulról barátunkat, Csernik Zoltánt.

Következett két pontosan beütemezett és „jól” megfogalmazott felszólalás ellenem, két évfolyamtársam részéről. Az első az 1956 október első felében rendezett IMSZ küldöttgyűlésen elhangzott felszólalásomat (amit SZ.I.T. is említ) forgatta ki és sovinisza-nacionalista kirohanásnak minősítette. Érdekes, hogy az akkor elhangzottakat sem olvasták addig a fejemre, hanem ezt is erre a „kitűnő” alkalomra tartogatták. A másik felszólaló eltökélten igyekezett emberi mivoltomban lealacsonyítani.

Azért is tartottam szükségesnek a fentieket megírni, hogy érzékeltessem a történetek lebonyolításának ördögi jellegét.

Érdekes, hogy másik „eltévelyedésemet” nem olvasta a fejemre senki. Ugyanis, még 1956 első felében, másodéven felfedeztem az egyetemi könyvtár tanári olvasójában a Csillag című magyarországi irodalmi havilapot, amely megfelelően tükrözte azt a társadalmi-szellemi-politikai erjedést, ami akkoriban beindult az irodalmi életben, az ifjúság soraiban, a Petőfi körben. Ez annyira felkeltette az érdeklődésemet, hogy szemelvényeket másoltam ki, és a tanulmányi felelősként tett közérdekű hirdetések mellett felolvastam vagy szabadon elmondtam őket az évfolyam előtt. Kedves, nálunk idősebb Bódi István kollégám óvatosságra intett ezzel a ténykedéssel kapcsolatban. Különös módon ez a „szervek” részéről sem akkor, sem a későbbiekben, nem került terítékre.

Mindezek után kapott szót Csernik Zoli. Hatalmas lelkierről téve tanúbizonyságot, volt bátorsága visszautasítani a sovinizmus és a nacionalizmus vádját, és elmondani, hogy a magyarországi események kapcsán hozzánk hasonló korú egyetemisták is életüket veszítették, ettől is piros volt a vér a pesti utcán, és mi igenis féltettük őket és együtt éreztünk velük, mert mi is magyarok vagyunk! Ez senki ellen nem irányult és nem tekinthető sem nacionalizmusnak, sem sovinizmusnak. Természetesen őneki sem „kegyelmezték” meg, sőt, közülünk ő veszített a legtöbbet, öt évet, amíg orvosi diplomát kaphatott.

Ebben a rossz emlékü gyalázatban, amelynek részesei voltunk, két ember példája magasodik ki számomra életem végéig: a Kóródy Ferenc és a Csernik Zoltáné. És Bíró Géza-nak, aki fel mert szólalni mellettem, örök hálával tartozom.

*Dr. Kiss András
2017. március 7.*

3. Székely Kongresszus

Székelyföld jövőjéről, a migrációról, a tradíció és a modernitás közötti konfliktusról, valamint a vállalkozások és a közbirtokosságok szerepéről is szó esett az április 20–22-i, három helyszínen zajlott 3. Székely Kongresszus előadásain.

„Székelyföld magyarságában való megmaradása azon áll, hogy egységbe tudjuk-e fogni hagyományaink megőrzését napjaink szakmai, tudományos és gazdasági teendőivel” – ezt az üzenetet fogalmazta meg levélben az immár harmadik alkalommal sorra került Székely Kongresszus résztvevői számára Semjén Zsolt, Magyarország miniszterelnök-helyettese, a három helyszínen zajlott rendezvénysorozat fővédnöke.

A kongresszus hivatalos megnyitóját a Sapientia Erdélyi Magyar Tudományegyetem (EMTE) marosvásárhelyi karán tartották: az ünnepségen Egyed Ákos történész az 1902-ben megszervezett első székely kongresszust idézte fel. Rámutatott: az első kongresszus öt szekciója közül a székelyek elvándorlásának megállítását célul kitűző szekciót tartották a legfontosabbnak a szervezők. Akkor egyébként az vezetett a helyiek tömeges elvándorlásához, hogy a székelység a 20. század elején is megmaradt a maga konzervativizmusában, az iparúest méltóságán alulinak találta. Az akkori kongresszus előadói úgy ítélték meg, hogy szükség van a modernizációra, de valamilyen módon a hagyományokat is meg kell őrizni.

Kolumbán Gábor fizikus, vállalkozó, a 2002-ben tartott 2. Székely Kongresszus főszervezője megállapította: a székelység leszakadása a 20. század eleje óta is folytatódott. Úgy vélte: 1902-ben a modernizáció érte felkészületlenül Székelyföldet, a 21. század elején pedig Románia NATO- és EU-csatlakozása. „Rajtunk múlik, hogy milyen lesz a Székelyföld jövője. Senki nem fog minket kívülről megváltani. Ki kell találnunk azt a megoldást, ami fenntarthatóvá teszi a székelyföldi létformát” – idézte az MTI Kolumbán Gábort.

Izsák Balázs, a Székely Nemzeti Tanács (SZNT) elnöke köszöntésében azt hangsúlyozta, valami mégis megváltozott a korábbi székely kongresszusok óta: immár a Sapientia EMTE vállalta a szervezést, szerinte ezáltal a tudományos konferencia otthonra lett. Dávid László, a Sapientia rektora általában az egyetemeknek a gazdaság vonatkozásában fontos szerepvállalását hangsúlyozta. Bakk Miklós politológus, a konferencia főszervezője a rendezvény több célját is megjelölte. Szerinte a kongresszus egyfelől megpróbálja áttekinteni, hogy különböző tudományos területeken milyen tudás halmozódott fel Székelyfölddel kapcsolatban. Azt is célnak tartotta, hogy a tanácskozás révén kialakuljanak a székelyföldi tudományos együttműködés új útjai, ugyanakkor a konferencia közpolitika-gerjesztő jellegét is kiemelte.

„Nem új keletű jelenség a migráció”

A marosvásárhelyi szekciókban egyebek mellett a demográfiai változásokról, az elvándorlásról, a székelyföldi társadalom helyzetéről esett szó. Horváth István, a kolozsvári Nemzeti Kisebbségkutató Intézet vezetője a Migrációs folyamatok című tanulmány ismertetése során rámutatott: az 1902-es első Székely Kongresszust is a migráció kapcsán szervezték meg, ez a társadalmi folyamat ugyanis nem új keletű, régóta érinti a három székely megyét.

„Székelyföld megközelítőleg arányainak megfelelően vett részt az erdélyi magyarság migrációjában, annyi különbséggel, hogy a székelyföldiek főként Magyarországra és elsősorban időszakosan költöztek ki, míg Erdély más részeiből a magyarok a románokhoz hasonlóan Spanyol- és Olaszországban életvitelszerűen berendezkedtek” – fogalmazott a kutató.

„A periférikus helyzet az egyik fő probléma”

Csikszeredában az önkormányzatok és intézmények, valamint a vidék és agrárium szerepéről, illetve a vállalkozásokról volt szó. Kassay János egyetemi adjunktus, a csikszeredai konferencia főszervezője foglalta össze a záróülés főbb gondolatait. Mint rámutatott: „A periférikus helyzet az egyik olyan fő probléma, amely mindhárom szekcióban elhangzott. Ez utal egyrészt Székelyföld földrajzi helyzetére, másrészt a gazdasági fejlettség elmaradottságára és arra a rossz gazdasági szerkezetre, amelyben az agráripárban foglalkoztatottak aránya túl magas, míg a kreatív ágazatokban dolgozóké meglehetősen alacsony”.

Szóba került, hogy a szolgáltatási szektor is fejletlen, ez egyrészt a szakképzetlenségnek, ugyanakkor az elvándorlásnak is betudható. Egy másik problémaként a kisebbségi létből adódó nehézségek fogalmazódtak meg. „Azt látjuk, hogy a székelyföldi térség periférikus vidékeiből folyamatosan lecsipegetnek, és itt nem csak a csíki magánjavokról és a vissza nem szolgáltatott erdőkről beszélek, hanem az etnikai arányok megváltoztatásáról”

Az önkormányzati szekciónál számos probléma vetődött fel, de a legmarkánsabb gondolat az volt, hogy a Székelyföldet két síkon kell fejleszteni. Létezik ugyanis az erősen rurális térség, ugyanakkor az innovatív vagy innovatívva válni akaró régió, amely otthont tudja tartani a fiatalokat.

„Az biztos, hogy mindhárom szekcióban elsődlegesen az emberi erőforrásra alapozták a fejlesztési javaslatokat. Az egyik központi kérdés az, hogy tudjuk-e szakmai tudás és mentalitás szempontjából az emberi erőforrást olyan mértékben fejleszteni, hogy a jövő kihívásainak meg tudjunk felelni, és ha nem is versenyképesek, de legalább életképesek legyünk” – hangsúlyozta Kassay János.

(Krónika)

Laudáció

Vizi E. Szilveszternek sok szeretettel Erdélyből

Majdnem napra pontosan háromszáz-tíz éve, 1707. április 5-én a Dinnyeföld réten ünnepélyes ceremónia keretében beiktatták Erdély törvényes fejedelmévé II. Rákóczi Ferencet, miközben – akkor még nem tudták – az utolsó marosvásárhelyi országgyűlésre került sor. Ma Erdély mindenkori fővárosában, a kolozsvári Bánffy-palotában egy másik, ugyancsak messze földön szeretett hazafi, Vizi E. Szilveszter akadémikus méltatására kerül sor. Kettőjük legközelebbi jellemvonása: a haza szeretete, ami nem a hollétől függ. A magyar (erdélyi) lelkület, a közösségi alázat, ami az embert és közösséget próbáló történelmi-társadalmi változások közepette is nagyvárat tehet. Mindketten azok közé tartoznak – többedmagukkal, de nem feltétlenül sokadmagukkal együtt –, akik az embertársaik szeretetét is kivívták maguknak. Mert nagyon nagy dolog szeretni és szeretve lenni. Ennek jegyében veheti át most az ünnepelt az EMKE Országos Elnöksége által neki megítélt oklevelet, életműdíjat az alábbi indoklással: „*a magyar tudományosság határon túli kiterjesztéséért, tudománynépszerűsítő és közéleti tevékenységéért, kulturális értékek közvetítéséért, az erdélyi magyarság érvényesülése és identitásmegőrzése érdekében kifejtett áldozatos munkájáért.*”

Vizi E. Szilveszter 1936. december 31-én született, így hát jelképes pezsgőbontással köszöntjük a nyolcvan esztendejét betöltő világhírű tudóst, pannon értelmiségit. Számos elismerésben részesülő orvos-farmakológus, egyetemi tanár, akadémikus, Széchenyi-nagydíjas agykutató, a Magyar Corvin-lánc kitüntetettje, a Magyar Tudományos Akadémia volt elnöke, a Tudományos Ismeretterjesztő Társulat tiszteletbeli elnöke, a Mindentudás Egyeteme kezdeményezője, a Törzsasztal című adás egykori műsorvezetője, több egyetem díszdoktora. Közel húsz éve az alábbi indoklással kapta meg a Magyar Köztársasági Érdemrend középkeresztjét: „*Az agykutatásban, a neurológiai ingerületátvitel területén elért kimagasló, nemzetközi elismertségű tudományos eredményeiért, iskolateremtő oktatói és széles körű tudományszervező munkásságáért.*”, amiért több alkalommal Nobel-díjra terjesztették fel. Számos elismerés mellett 2004-ben a Román Tudományos Akadémia tiszteletbeli tagjává választották, és a Marosvásárhelyi Orvosi és Gyógyszerészeti Egyetem a díszdoktorai között tisztelheti. 2005-ben Lencsés György „Ars Medica” Díjjal és Emlékéremmel tüntette ki az Erdélyi Múzeum-Egyesület Orvostudományi Szakosztálya, a méltatásban kiemelve, hogy „*rendkívüli jelentőségű szakmai munkássága mellett a határokon túli magyar tudományosság iránti elkötelezettsége és az erdélyi magyar orvostudomány támogatása*” azok a szempontok, amelyek a döntést megindokolták.

Mint népe sorsáért aggódó magyar értelmiségi, ő maga vallotta: „*Vallásos neveltetésem hozzásegített ahhoz, hogy meg tudjam érteni az elnyomottakat, a rászorulókat. Például a kisebbségi sorban élőket, az erdélyi magyarság helyzetét.*” Valóban, a

nemzetközi tudóstársadalmon kívül, az egyetemes magyarságon belül az erdélyi magyarság nagyon sokat köszönhet neki. Tudósok és ismeretterjesztők, magányos kutatók és közösségépítők, orvosok és pedagógusok, közlemény-böngészők és tévénezők szembesülnek az ünnepelt szerteágazó életművével, kitartó tetteikészségével, páratlan derűlátásával és józan helyzetértékelésével. Olyan örökérvényű értékekkel, mint az ősök és a család tisztelete, a munka becsülete, a szülőföldhöz való hűség, közösségi szolidaritás, határokon átvívelő őszinte emberszeretet, nemzetközi kitekintés és anyanyelvhez való ragaszkodás, a hit és az autonómia szolgálata. Az erdélyi magyarság sorsa iránti aggodásának kettős bizonyítéka, hogy 2006-ban elnyerte a Románia Csillaga tisztí fokozata érdemrendet, amit tíz évre rá tiltakozásképpen visszaadott.

Vizi E. Szilveszter agykutató értelmiségi felelősséggel vállalja, hogy a tudós általában kisebbségként gondolkodik. És mivel a magyar tudósok rendkívül gazdag az anyanyelve, ezért a magyar tudomány már-már csodákra képes. Egy tizenkét évvel ezelőtt elhangzott kolozsvári beszédéből idézek: „*A határon túl élő magyarságnak – akár kisebbségi sorban él, akár nem – egyetlenegy kitörési pontja van, és ez a tudás. Amiként Mikó Imre gróf annak idején a történelmi alapok, az anyanyelv, a nemzeti szokások, az erkölcs megőrzését tűzte ki célul, ezeket tekintette a magyarság túlélési lehetőségeinek.*” A fenti gondolat folytatásaként a *Csodálatos tanúságtétel – Vizi E. Szilveszternek sok szeretettel Erdélyből* című könyvben olvasható beszélgetésünk üzenetértékű záró gondolatát idézem: „*A tudást át kell adni. Közérthetővé kell tenni. És a tudás egyetemességének a képviselőitén túl, magyar nyelven kell megosztani a tudást, mert az a magyar nemzetet élteti. A tudós, tanár, erdélyi és nem erdélyi értelmiségi számára Kányádi Sándor négy sorosa az útravaló: „Aki megért / s megértet / egy népet / megéltet.”*”

E rövid méltatás, a tőle idézett néhány gondolat, de legfőképpen személyiségének varázsa és kisugárzása mind-mind azt bizonyítja, hogy Vizi E. Szilveszter szeretetre alapozó hídépítő értelmiségi. A magyarokra oly jellemző széthúzás és irigység fölé emelkedve, neveltetésének és egyéni kvalitásainak köszönhetően azon kiváltságosak közé tartozik, akik itt-hon maradva és alkotva a külföldi megbecsülésen túl elnyerték a hazai elismerést is. Szerteágazó életművével, az erdélyi lét iránti cselekvő érzékenységgel együtt értékelnünk kell az országhatárokon és a lélektani mezsgyéken átvívelő egyesítő személyiségét. Nemcsak példaként szolgál, hanem a közös cselekvésben, az összefogásban rejlő társadalmi tőke erejére figyelmeztet.

Egykori és mindenkori tanítványaként, az EMKE Országos Elnöksége részéről sok szeretettel köszöntöm a Professzor Urat. Jelképesen az erdélyi magyarság nevében és tudatosan Erdélyből, a magyar tudomány és kultúra eme szegletéből, amelynek kiteljesedéséhez ő maga is tevékenyen hozzájárult. Szeretetre szeretettel válaszolunk. Isten éltesse!

Dr. Ábrám Zoltán, Kolozsvár, 2017. április 8.

Dr. Péter István Ödön emlékezetére

Bezárult egy ajtó Medgyesen, most már végleg. Egy ajtó, melyen három nyelven lehetett kopogtatni gyógyulást keresve, mely több mint fél évszázadon át nyitva volt a rászorulóknak előtt, és amelyen sok ezer beteg távozott az elégedettség, a gyógyulás örömeivel. Péter főorvost március 18-án kísértük végső nyughelyére, a veszteség és a fogyás torokszorító érzésével. A MOGYE nagy nemzedékének egyik utolsó képviselője távozott. Nem csak közösségünk egyik kiváló tagját, hanem egy korszakot is temettünk vele.

Péter doktor, mindenikünk Ödi bácsija magával hozta Medgyesre legjobb erdélyi hagyományainkat, a Szent Imre marosvásárhelyi gimnázium szellemiségét, jellemformáló erejét, a MOGYE szakmai és etikai magas mércéjét. Medgyesen vezette a Gáz-vállalat, majd a Poliklinika fogászatát. Azokban a sötét években is megkerülhetetlen volt.

Rendelői munkája mellett volt ereje közösségét is szolgálni, önkéntesen járta az iskolákat Medgyesen és környékén, felvilágosító, oktató-nevelői céllal. Aktív tagja volt a mi valamikori, híres Szabadegyetemünknek, melyekért persze nem járt

„piros pont” a hatalom részéről, de megtalálta módját a sötétség semlegesítésének a patak csörgedezésében, az Ivó-ban, a zenében, irodalomban.

A 90-es változást követően magánrendelőjében folytatta munkáját, most már anyagilag is támogatva közösségünket, intézményeinket, nem ritkán a rászorulókat.

Küzdelem és munka volt élete, de tartalmas és gazdag. Láthatta két fiának kibontakozását, egy orvos és egy mérnök viszi tovább hagyományainkat, de megérhette azt is, hogy Tamás unokája nyomába lépve folytatja a szakmát a családban.

Nézem az elárvult hegedűt, a Benczedy kisplasztikát, a Gy. Szabó meg a Vass képeket, a polcokon sorakozó könyveket, és elszorul a szívem. Megint szegényebbek lettünk. Vigaszt jelent ugyanakkor egy teljes élet tudata, melynek fő pillére volt Ica mama, fáradhatatlan felesége, akivel most újra együtt, az örökkévalóságban folytatják életüket.

Isten áldása legyen rajtuk, és keresztényi kegyeletünk őrizze példás emléküket.

Dr. Búzás Árpád, Medgyes

In memoriam Búzás Árpád

Pontosan egy évvel ezelőtt, 2016. júniusi lapszámunkban adtunk hírt arról, hogy Ezüstkő díjat kapott Dr. Búzás Árpád, a magyarság szülőföldön való megmaradásáért, a magyar kultúra és hagyományok őrzésében és értékeink mentésében folytatott munkálkodásáért. Mellékelt névjegyünkben elmondtuk, hogy 1940. április 27-én született Szovátán, évtizedeken át a medgyesi Gázipari Kutató Intézet (Chimigaz) nagy tudású kutatómérnöke volt, 16 szakközleményt és 11 tanulmányt közölt, 18 bejegyzett találmánya volt. 11 éven át volt a hajdani medgyesi Szabadegyetem tisztagja, előadója, művészi fotóival rögzítette városának és környékének, a Királyföldnek tárgyi és emberi értékeit. Jelen sorok írója a mai napig megtiszteltetésnek érzi, hogy Kolozsváron, a Korunk galéria Búzás Árpád fotóit bemutató ünnepélyes kiállítás-megnyitójának, számos kolozsvári kiállítás mellett, aktív részese lehetett.

A kicsiny, de nemzetének, kultúrájának elkötelezett medgyesi magyarság egy kiemelkedő és pótolhatatlan, enigmatikus, szervező-vezető személyisége volt, haza- és hagyományismereti kirándulásokra vitte a széles baráti kört (így ragadt rá a „kerci apát” évődő cím, amire oly büszke volt), vagy akár anyaországi érdeklődőket, ugrott, segített, ha kellett, autót szerelt. A medgyesi római katolikus egyházat híven szolgált, éveken át saját ósdi, de mindig ragyogóan tiszta kocsiján vitte-hozta Somogyom szóránközség papjait, meg a környező falvak gyermekeit, hogy magyar iskolába járhasanak. Kristálytisza logikával és mára már ritka ékes magyar nyelvvel, hatalmas, magyar szívvel kommunikált szóban és írásban, mindannyiszor lapunkban is. Természetesen alakult úgy, hogy neki, az ő medgyesi címére küldtünk 20 darabot minden lapszámunkból, ő meg lelkesen, a várost nyakába véve hordta-vitte, és mint kincset közvetítette azokat. Sosem kért és sosem kapott, mindig csak adott. Így aztán mérhetetlenül szegény volt anyagiakban és mérhetetlenül

gazdag szellemben-lélekben. Legutolsó megküldött kéziratát a szerk. begépelte és ezen oldalra már elhelyezte. Hogy aztán, május 23-án érkezzen a hír: hajnalban, 77 éves korában a marosvásárhelyi klinikán Búzás Árpád megszűnt élni.

A szokásos szófordulat mélyen igaz és szívet tépő: a medgyesi magyarság pótolhatatlan, oszlopos tagját, kiemelkedő szellemét veszttette el. Ma már aligha születnek ilyen nagy lelkek. És sorjáznak bizony, Koncz Ilona és Szabó Mayer Erzsébet, Asztalos Iván és a Zajzon meg a Jakab házaspár, Nagy Béláék és Kerekes Gazsi... Jaj, de hosszú a sor...

Drága Árpádunk, ki fog most majd itt közvetíteni ember és ember, lélek és lélek között, ki szítja majd az éltető, melengető tüzet, ki hordja majd házról házra a magyar szellemet? Azért tudnod kell: kisugárzásod maradandó, hálánk, köszönetünk éltünkét végigkíséri.

Lapunk ezen oldalára íme egymás mellé került e két megemlékezés, értékeinknek és hordozóinak, egy kis magyar közösség fogyásának, kopásának-pusztulásának mementója. Ők ketten meg, annyi más szívbeli barátunkkal együtt, talán jól beszélgetnek odaát, és valami csodás kirándulást terveznek számunkra.

K. P.

Lőrincz József

Vonzódás

E föld egy kis élethely, hol
Szívemig ér a végtelen:
Magamban már a bolygón túli
Utazásokat keresem.
Úgy kötődöm ide, hozzá,
Hogy húznak a csillagok,
Utódaim régen várnak –
Pillák, csillagok, fűszálak,

Pályát köztetek akarok

Eke és toll

Dr. Nagy Miklós emlékezete

Dr. Nagy Miklós agrár-közgazdász és közíró 1913. május 3-án született Tordán Nagy Miklós jogász és Balogh Etelka tanítónő harmadik gyermekeként (második gyermekük vele egyetjű ikertestvére, dr. Nagy László, jogász). Iskoláinak elvégzése után Kolozsvárra került a román Agrártudományi Egyetemre, amelyet 1936-ban végzett el. Innen először a Nagyenyedi Református Kollégiumba vezetett útja, felügyelőtanárként, majd az EMGE-hez, ahol rövid időn belül a titkári és főtitkári tisztségeket is betöltötte, annak 1949-es állami feloszlataáig. Közben egy rövid, pár hónapos kiküldetésben is része volt, Szövérdi Ferenc későbbi szintén neves agrárszakemberrel együtt Németországban is Dániában is folytatott szakmai gyakorlatot.

AZ EMGE megszűntetése után részt vett a kolozsvári magyar tannyelvű Agrártudományi Intézet megalapításában, valamint ennek az intézménynek az előadótanára is volt kb. másfél évig, amíg politikai okokból a román intézményvezetés el nem távolította.

Munkásságának fő irányai: az erdélyi agrárszakember-képzés, az állattenyésztés, az Erdélyi Gazda, majd később a Falvak Népe és a Falvak Dolgozó Népe agrár-szakfolyóiratokban való

szerkesztői és szakírói munkásság, igen széles körű szakfordítói munkásság és az erdélyi magyarság közösségi problémáinak feldolgozása, megírása, a mezőgazdasági szakember és a közíró szemével. Életében több mint 20 saját szakirodalmi kötete és több mint 2000 újságcikke jelent meg, főleg az erdélyi magyar sajtótermékekben.

Mint egyik méltatója, Cseke Péter írja a Korunk-ban: „*Nem kétséges: azért őrizhette meg élete és munkássága legnehezebb éveiben is szakmai önbecsülését, belső egyensúlyát, mert önmagával szemben mindig ugyanazokat az igényeket támasztotta, amelyek szakírónak válását meghatározták. A folyamatos információszerzést, a permanens művelődést életszükségletként fogta fel olyan időkben is, amelyek praktikista szűklátókörűsége egyáltalán nem ösztönözte tájékozódásra, a nagyvilágra kiterjedő szellemi igényesség ébredésére. Mindig vallotta, hogy tárgyilagosan értékelni bármit csak párhuzamban, a megfelelő viszonyítási rendszerbe ágyazottan lehet, ha nem akarjuk önmagunkat becsapni, ámtítani...*”

Gondolatait újra és újraolvasva, idősebbik fiaként (akinek szintén van egy rövid írása jelen kötetben) csak azt mondhatom, hogy majd minden megállapítása a magyar mezőgazdasággal, a faluval és a nemzeti életközösségekkel kapcsolatban most is, ma is aktuálisak.

(Kolozsváriáron)

(Kiadta az Erdélyi Múzeum Egyesület.

Sajtó alá rendezte Cseke Péter, Kolozsvár, 2016.)

Nagy-Major Gábor

Naplójegyzet

(március 19. vasárnap)

Eltelt hát szép márciusnak idusa és itt van (a nyakunkon?!). Sándor és József napja, reméljük, hozzák is a meleget... de nagyon úgy gondolom, csak a szívünkben, mert kint hűvös van. Jó volna persze az is, ha a szívünkbe meleget hoznának ezek a szép névnapok, de hát itt Csonkaországban már ezeket is alig ünneplik.

De ahogy hallok és nézem a világ dolgait, távolabb sem lehet ünneplésre ok: a krimi tatár képviselő minket, magyarokat, okol azért, mert ármányosan vissza akarjuk szerezni Kárpát-alját, és ezért nem lehet befejezni az ukrán-orosz háborút; a kolozsvári polgármester megbüntette azokat a magyarokat, akik március 15-én magyar zászlóval ünnepeltek; a Mátyás király szülőháza előtti téren ünneplő gyerekes családokat meg a helyszínen levő vendéglős zavarta meg mindenféle módon (Zsigmond Erika cikke a facebookon). A Közel-Kelet sem nyugszik, egyrészt mert a nagyhatalmak nem hagyják, másrészt, mert az ottani problémák egyik kulcsa a kurd-kérdés. Ha létrejöhetne egy szabad kurd állam, szerintem sok minden megoldódna, és helyreállhatna lassan a rend ott is. A Távol-Keleten is nő a feszültség, és nem csak Észak-Korea miatt, hanem azért is, mert Amerika ott sem akarja feladni Csendes-óceáni szuperhatalmát, márpedig ott más szuperhatalmak is érdekeltek.

No, de ilyen távoli dolgok helyett inkább arról kellene írnom, hogy milyen szép a tavasz, mennyi a madárdal és milyen gyorsan nő a fű meg a virágok, és milyen gyorsan nő és okosodik Csenge kutyánk is. Szegény Anyánkat is el-elfelejttem ebben a nagy „kutyabajban”, pedig hát több figyelmet érdemelne, már csak a kora miatt is. Fel kell hívjam!

Most mondja a híradó, hogy a magyar személygépkocsik átlagéletkora 14 év, és egyre nő, mert az embereknek nincs pénze tíz évesnél újabb autót venni. Az EU-n belül ez az egyik legöregebb autópark!

Ma este csillagos az ég itt felettünk... Ahogy kiléptem a rendelő ajtaján, magasról vadlúdcsapat hangjait hallottam...vándorolnék velük én is, csak én kelet, nem pedig észak felé... Hazafelé húz minden tavaszi sóhajlás! Ízlelgetem magamban, vajon mi is a boldogság. Nagy, örök és triviális kérdés, de mégis mindenkit izgat.

Boldog ember az, aki, amikor hazamegy délből az ismerős utcán, nem pillant maga mögé, félve, hogy nem követik-e ismeretlenek; boldog ember az, aki, amikor feltárlja edese a jó kis pityókalevest és utána a rántott csibéket, azon gondolkodik csak, hogy milyen jó bort igyon az ebédhez; boldog ember az, aki, mikor a kertjébe kimegy, jó kutyája mellé szegődik, és amíg ő gyümölcsfáit és szőlőjét metszegeti, addig a szomszéd szóval tartja; boldog ember az, aki estefele, mikor a munkát végleg leteszi, asztal mellé ül, jó barátokkal, és együtt beszélnek meg, jó vacsora mellett, hogy kinek mi tetszett és mi nem, s aztán a feleség melege mellett alszik el a nagy, régi hitvesi ágyban, hogy nyugodtan álmodjanak egy olyan világról, ahol majd a nagy asztal mellett mosolyogva ülnek unokáik körében, és nosztalgizva mesélgetnek az együtt bejárt, ismerős hegyekről. Boldog ember az, aki minden Halottak napján ugyanabba az ősi temetőbe jár, tisztelni őseit és készíteni magának is a fekhelyet, mert tudja, hogy őt is majd ez a jó föld takarja, és tett is ezért valamit.

Boldog emberek mindeztért mi, a mai kor gyermekei – vagy inkább elvetélt gyermekei? – sajnos nem igen lehetünk. Hát ilyen „csomós” gondolatokkal kezdem meg ezt a hetet is, amikor névnapokra és kerti ültetésre kellene készüljek... ha otthon volnék.

– Mi ez?! enni vagy csak szaglászni kell?! – ez itt a kérdés!- mondaná Csenge kutyánk, ha a mi nyelvünkön tudna beszélni. Így egyszerűen csak szereti a virágot...és néha leharapja a szép darabokat.

Nagy-Major Gábor

Újraélesztés

Emlékszel?! – lélegezz, ne add fel,
emlékezz, lélegezz!- ne add fel
így hallottad ezt anyád hasában már
emlékezz, ne add fel, ha
már világra jöttél, lélegezz! ..asztán jöttek
„baráti angolszász” bombázók, de Te csak ne add fel,
ne síkíts, lélegzelj, amíg ők
porrá bombázzák az állomás környékét
és körülötte csak
a kín sikolyai hallatszanak -
Kolozsvár 1944 –
ne add fel és emlékezz a halálzónában is
ott is Anyád hajolt föléd és
kérlelt, lélegezz, ne add fel, mert a
nagy fehér lepel csak a
nagy feketeséget takarja és a lelked
nem fekete, akármennyire is akarja
mindenki, hogy mérgezett levegőt lélegezz
örökségedet ne add fel
az emlékezet gyarló... Anyád is ezt mondaná
ott és mindenkoron
a halálzónák felett
csak tedd amit kell... lélegezz!!!
és őrizd emlékeidet.

2017.03.06. Nyírbátor

Nagy-Major Gábor

Tavaszi éjjelek

Olyan furcsák ezek a tavaszi
éjszakák,
este bársonyuk simogat,
mint a kinyílt barkák selyme
hajnalra foguk éles lesz
beléd marnak
elűzik szerelmes álmaid
s a madárdalba belehalnak
éppen rügyező vágyaid
asztán az újhold, az este,
és kezdődik előlről megint
lány szelek borzolja
mind fájóbb emlékeit
annak a tavasznak, amikor
a havasnak fehér feje int
s a végleg völgybe szakadt
ember
csak legyint, a szaladó felhők
hozzák, viszik a hírt
születésről, halálról és halálról
megint
és olvadó hólevek mossák,
csak mossák
szép gyermekek sokat ígérő
gyolcsingeit,
ilyenkor a végtelenség meglegyint!

Támogatóink

(A megjelölt előfizetői díjakat meghaladó befizetéseket tekintjük támogatásnak)

Anonymus	Németország	50 Euró
Bányai Attila jr.	München	10 Euró
Boér Ferenc	Kolozsvár	5000 Ft
Bozsár László	Sióagárd	3000 Ft
Czirmai Lajos	Szekszárd	1000 Ft
Dalmay Árpád	Nyíregyháza	1000 Ft
Dr. Adalbert Bauer	Szarmánémeti	10 Euró
Dr. Babos Éva	Cece	5000 Ft
Dr. Bíró Anna Mária	Szigetvár	3000 Ft
Dr. Brumár Mihály	Karancsság	3000 Ft
Dr. Csidey Mária	Budapest	1000 Ft
Dr. Filipp György	Budapest	5000 Ft
Dr. Gönczy Béla	Nagykörös	3000 Ft
Dr. Horváth Sándor	Pécs	2000 Ft
Dr. Kabdebó András	Cegléd	1000 Ft
Dr. Kiss Kálmán Ervin	Nyíregyháza	10.000 Ft
Dr. Mester Csaba	Pázmándfalu	10.000 Ft
Dr. Rékasi József	Pécs	1000 Ft
Dr. Sebestyén Gyula	Nagyvázsony	8000 Ft
Dr. Szabó Ilona	Budapest	3000 Ft
Dr. Szekeres Sándor	Monor	8000 Ft
Dr. Szilágyi Ágnes	Budapest	3000 Ft
Dr. Tamás Attila	Pécs	5000 Ft
Dr. Kurkó János	Székeljudvarhely	50 RON
Fogarasy Lajos	Szekszárd	1000 Ft
Fronius Éva	Budapest	1000 Ft
Gácsér József	Örvényes	4000 Ft

Haaparanta Anja Anita	Pécs	3000 Ft
Horváth Magdolna	Jászfelsősz. györgy	3000 Ft
Kacsó István	Budapest	1000 Ft
Kegyes Attila István	Pécs	12.200 Ft
Kiss Gábor Tamás,	Marosvásárhely	20 Euró
Kocsis Csaba	Monor	30 Euró
Komló Erdélyi Kör		30 Euró
Komporály Vilmos	Sepsisz. györgy	5000 Ft
Lakatos Béla	Sepsisz. györgy	5000 Ft
Mayer Gizella	Dunakiliti	3000 Ft
Molnár Szabolcs	Budapest	2000 Ft
Moravék László	Budapest	30 E
Nagyatád Erdélyi Kör		60 E
Orbán Szilveszter	Göd	20 E
Palkó László	Csongrád	1000 Ft
Pintye Tamás Péter	Győr	8000 Ft
Ponyi József	Salgótarján	50 Euró
Prof. Dr. Kosztarab Mihály	USA	100 USD
Prof. dr. Tőkés Béla	Marosvásárhely	50 RON
Prof. Dr. Vincze János	Budapest	3000 Ft
Sipos Sándor	Budapest	3000 Ft
Soproni Erdélyi Kör		20 Euró
Szakáts Géza,	Marosvásárhely	20 Euró
Szász Csaba	Monor	3000 Ft
Szűcs József	Gara	20 Euró
Szűcs Lóránd Gyula	Siófok	1000 Ft
Tamásy Károly	Budapest	10.000 Ft
Tamker Kft.	Budapest	9400 Ft
Tunyogi Károly	Budapest	2000 Ft
Valiskó Ferenc	Salgótarján	50 Euró
Zoltán Attila	Jászárokszállás	3000 Ft

Emlékeztünk rá: lapunk függetlenségét és erdélyi olvasóinkhoz történő díjmentes eljuttatását teszik lehetővé a nagylelkű adományok. Köszönjük!

Gyárfás András

Egy gondolat bánt engemet

Mielőtt azonban elárulnám, hogy mi bánt, gyorsan elmondok egy és más.

Az Anyaországban jártunk, és az mindig élmény. Például. Jegyet venni karácsony táján lutri, naponta be kell menni az Opera melletti kis irodába, és ha szerencsés vagy, csak akad egy visszaadott belépti jegy. Akkor persze válogatás nincs, azonnal rácsapni! Még megkérded, mit is fogsz látni, de amikor hallod, hogy az egyik egy Csehov-darab, a másik meg egy régóta ismert Bette Davis-főszerepes amerikai dráma, hát boldogan veszed át mindkettőre a jegyet.

És most zárójelben ide írom, hogy a napokban a marosvásárhelyi magyar színház igazgatója boldogan számolt be a Népújságban, miszerint a múlt évadban húsz százalékkal több nézőjük volt, mint azelőtt, és külön öröm, hogy nőtt a fiatal nézők száma. Ezért is szeretne egy kis - minek is nevezzem, talán - illemórát tartani pl. arról, hogyan kell öltözni és helyünket elfoglalni.

Ami az öltözködést illeti, hát erről csak annyit, hogy ugyebár, ha a Csehov-darab főhőse a nyílt szín közepén letolja a gatyáját és hosszasan vizez - szerencsére háttal a nézőtérnek -, nem hiszem, hogy én ehhez fehér inget és nyakkendőt kellene vegyek. Igaz, itt már hallani lehetett, ahogy Csehov forgolódik a sírjában, meg egy pár jobb érzésű és másra vágyó „pukasztott” polgár a székén, de amikor a harsány hangon beköszönő, Párizsból hazajövő ifjú így ordít az apjára: b...d meg apám, mi a f-mnak nem küldesz elég pénzt, és ezt megismétli ahányszor csak övé a szó, akkor számomra a kérdés nem az, hogyan öltözzünk meg ülünk, hanem egyáltalán beüljek-e még valaha egy „Alpári” Róbert rendezte (és meggyalázóan átírt) darabot megnézni? Rá két napra már meg sem lepett, hogy a fiatal színésznő, aki szerepre-sikerre vágyik, úgy próbálja ezt elérni, hogy először váratlanul szájon csókolja a nagyhírű rendezőt (itt még csak azért drukoltam, hogy legyen a nézők között egy orr-fül-gégész, aki ha kell, újra-éleszti a hölgyike nyelvétől fuldoklót), majd kioldja a nadrágszíját és ráveti magát most már az alsóbb régiókra. Ne értse nek félre, nem vagyok prűd, sem ünneprontó, a baj velem az, hogy nagyon szeretem Csehovot, ám az eredetiben sehol egy trágár szó. A másik darabot is láttam körülbelül ötven évvel ezelőtt, és valami egészen más élmény maradt meg bennem. Nem vagyok a modern színjátszás ellen, sőt, de a vulgaritást szerintem sohasem lehet, nem is szabad a „trendiség” személgűjtő álcája alatt rákényszeríteni a nézőre. És bevallom, fizikai fájdalmat érzek, ha látnom kell, hogy a szent szabadság és szerelem eszméjétől megérkeztünk a töről metszett és mindig közönséges pornográfiához.

Csak úgy el akartam mondani mindezt, mint ahogy azt is, amit a szállodánk melletti élelmiszerüzletben éltem át. Elöttem egy nercbundába öltözött hölgy pezsgőket rakott ki a kassza pultjára, és a nyugdíjasok karácsonyra kapott Erzsébet-utalványával akart fizetni. A kasszírő figyelmeztette, hogy sajnós hölgyem, ezzel az utalvánnyal csak élelmiszert lehet vásárolni. Erre következett a nagyária: tudtam, tudtam, hát persze, hogy egy nagy átverés ez is a kormánytól, és Orbán így, Orbán úgy, és Orbán mindenként, na de lesz még választás Magyarországon! Közben a szokásos női módon elővette a pénztárcáját: a nagytáskából a kistáskát, abból a ridikült, majd végre a bukszát, és hosszasan pergetve a húszezreket, kivett

közülük egy tízezerest meg egy másik még kisebb valamiből az aprót, és szép lassan, de még mindig átkozódva ugyanezt visszafelé is. Mielőtt még behajtanék a tükanyarba, hogy tényleg írhassek arról, amit megígértem, talán enyhíti az olvasó türelmetlenségét és ülésének dőlésszögét, ha gyorsan leírom: húsz éve nem jártunk itt, a város gyönyörű, az új épületek fantáziadúsak, vonzóak, a régiek meg visszakapták azt a ragyogó kisugárzást, amit a tervező/építész/művész valamikor beléjük álmodott. Élmény volt a séta a Várban és a gyors pesti kocsikázás.

Állandóan fel kellett tennem magamnak a kérdést, amit valamikor az iskolában a jól ismert válasszal igyekeztek belénk verni: a tudat határozza meg a létet vagy a lét a tudatot, és azt mennyi idő alatt? A rakpart egy része ideiglenesen le volt zárva, ezért kénytelen voltam egy közelben ácsorgó taxis mellé húzni és a nyitott ablakon át, jó napot kívánva és elnézést kérve, tudakozódni. Hosszas tűnődés után jött a válasz: köszönje, hogy köszönt és elnézést kért. Lám, ezért, de csakis ezért megmondom. És megmondtam.

A várban kénytelen voltam betérni egy díszes patikába, mert elkapott engem is a kötelező nátha. Más páciens nem volt rajtam kívül, így aztán a delnő, miután befejezte a melázást, hozzám fordult, hogy mégis mit óhajtok? Folyik az orrom, mondom. Vegyen papír-zsebkendőt, volt a válasz. Ennyi. És a mellékhatásairól majd Önt vagy a svájci háziiorvosunkat kell megkérdezni? Ja, maga svájci? Hát akkor van ötféle spray, ez, az, csupa amaz, minden. Sőt, a mindennek is mindene.

Na de elég, jöjjön már végre az a gondolat. Felhívom a figyelmét a kötekedésre és ugrásra kész cionistáknak, de a velem szimpatizálni szándékozó antiszemitáknak is, hogy itt hagyják abba a cikk olvasását. Nem vagyok ugyanis egyetlen zsidónak sem ellensége, és tudtommal nincs zsidó ellenségem, eddig legalábbis nem volt, de (és itt keresem a megfelelő szót) belefáradtam, elegendem van, és nagyon igazságtalannak látom azt, amit a Holokauszt ma jelent.

A népiértásoknak sajnós hatalmas történelme van, de míg például az indiánok kipusztítása milliós példányszámban eladott ifjúsági regényeket és milliárdokat jövedelmező hollywoodi filmsorozatok eredményezett, az aztékok és maják elűzése, majd kiéheztetésük és kiirtásuk az Európából áthurcolt ragályokkal mára szintén idegenforgalmi kuriózum, az örmények rettenetes kálváriája Nobel-díjas könyv témája, és folytathatnám a szomorú, pokoli listát, a holokauszt viszont mítosszá vált. Nincs a világon hely, ahol ne emlékeztessen szobor, emléktábla, sírhely, a holokauszt világnapján megáll az élet egy percre majd mindenütt, és naponta minden vezető lap oldalán megjelenik egy figyelmeztető cikk, ha bármire rá lehet fogni, hogy diszkriminatív.

Igen, pokol volt az, borzalmas, és az agymosott emberekben lakozó iszonyatos bestialitás következménye. Emlékezni, emlékeztetni kell rá az utánunk jövő nemzedékeket, hogy ilyen többé ne fordulhasson elő. De ne fordulhasson elő többé a népiértásnak semmilyen formája, és ez az, amiről írni szeretnék.

Mert a népiértás egyik legalattomosabb formája folyik közel száz éve Európa szívében, és a világ tudomást sem akar szerezni róla, sőt elhangzanak olyan uniós kijelentések, hogy abban az országban mintaszerűen megoldották a kisebbségek problémáit. (Tapsi-tapsi a teremben.)

Az erőszakolt asszimiláció vértelen és sokkal lassúbb, de legbiztosabb formája a népiértásnak. A rendszeresen megsze-

gett ígéretek, a minden alkalmat kihasználó, kisebbséget korlátozó, lealázó és meggyalázó intézkedések sorozata a lassan, de biztosan őrlő malmok módjára végzik el azt, amit valamikor egy tarkólövés. Ha naponta a szemedbe mondják, hogy beszélj románul, mert román kenyeret eszel, elzárják a gyermekeid elől az anyanyelvű iskolát azzal, hogy ez megkönnyíti majd a jövőjét, hiszen munkahelyén nem anyanyelven kell majd érvényesülnie. Betapasztják a szád, a füled, és megvakítanak, nemcsak téged, hanem az EU odaküldött képviselőjét, ellenőrt is, aki Bukarestben gyűjti össze beszámolójához az anyagot. A népiértésnek erről a formájáról kellene osztályfőnöki órát tartani, mert ez világjelenség, és most folyik a legadázabbul!

Jogos, de félek, reménytelen mindennek megváltozásában bízni, hacsak nem...

Köszönhetően a demokráciának – füttyölünk a demokráciára

„Én füttyölök reggel ha felkelek, mert jó kedvűen ébredek, én füttyölök délben meg délután, mert füttyre áll a szám.” (Vásárhelyi suhanc-dal az ötvenes évekből...)

De nem füttyölök a templomban, temetőben, színházban, iskolában, semmiképpen a Csíksomlyói Búcsún, vagy a Székely Vértanúk ünnepén.

Hogy miért nem? Hát hogy is mondjam, Erdélyben, ahol születtem és nevelkedtem, ez nem volt szokás, vagy – ahogy ott mondták – ez nem illik. Nem, nem volt rá törvény, nem emlékszem, hogy ilyesmikkel fegyelmeztek volna bennünket, egyszerűen: Fiam, ez vagy az nem illik, ilyet tenni nem szokás! És ez bármely törvénytől szigorúbban meghatározta a létünket. Pedig mi is haladtunk a korral, és nagyanyáink sütöttek a Váncza sütőporral (ahogy az akkori szakácskönyvek tanácsolták). Így aztán ez a füttyös ünnepontás törvényesen megengedett formája olyan távol volt és van tőlünk, mint cunami a Hargitától, elképzelhetetlen, elmebaj szülte ténynek tűnt ez hajdanában, és az ma is. Ha valaki a bíróságon akart volna engedélyt kérni magának és a vele közös (elme) bajjal küszködőknek a füttyre, a bíró szakorvosi bizonyítványért küldi. És ha netán beszámíthatónak minősítik, engedélyt a bírótól biztos nem kap, még kevésbé egy normális közösségtől.

De tegyük fel, hogy mégis megtörténik. Akkor bizony a fütty nagyon hamar eltűnt volna – az illető gyomrába vagy ki tudja hova, és a füttyös is valahogy szárnyra kel, helyette meg ott marad az örök szegény, a ráragadt titulus, a Füttyös Péter, Feri vagy Józsi, és ezt öröklik hetedíziglen is a leszármazottai. Bizony, ott Erdélyben a negatív reklámon még ma sem lehet meggazdagodni, ott, mint a valamikori Végvárakban, helye van a tisztességnek, a nevelésnek, az otthoni hét évnek.

Szegény leírni, de állítom, hogy amikor ilyen méreteket ölt a füttyös ünnepontás, már nem is azokkal van a baj, akik ezt teszik, hanem azokkal, akik hagyják. És ha gyorsan nem lép a méltó emlékezésekre, ünnepélyes beszédekre vágó (most még) többség, akkor, miként anno minket nyugatról a Váncza sütőpor meg a Frank-kávé, végül a Hargitát is eléri a cunami.

A civilizáció öngyilkossága

Temető tözsomszédságában nőttem fel és így gyakran szem- és fültanúja lehettem, amikor a gyászoló közönség közül felhangzott a mennyeknek intézett sikoly: Miért Uram? Miért?

Különösen megrázó volt, ha szülők temették gyermeküket. Ilyenkor nem magyarázatként, hanem szemrehányásként tört fel a kérdés: Miért Uram? Miért törted meg az összabályt? Hisz arra tanítottál, hogy szülőt temesse majd el gyermeke, és nem fordítva. Felekezettől független a válasz többnyire ugyanaz volt: Isten útjai kifürkészhetetlenek. Istent ne kérdezd, ne vádold, hanem az Istenben keresd a megnyugvást. És aki így tett meg is találta azt.

Ma távol temetőktől, a föld egyik legcsendesebb foltjában élve naponta hallom, hogy: Ember miért tettél ilyet? Nincs nap, hogy valahol ártatlanok ne essenek áldozatául „emberek” által elkövetett cselekménynek. És erre már/még nincs megnyugvást adó válasz.

A félrevezetés, a rosszindulatú megtévesztések korát éljük. Az emberek valami megmagyarázhatatlan indítatásból sokkal hamarabb elhiszik és magukénak vallják a téves igazságot, és tömegével mennek tüntetni az utcákra anélkül, hogy az elrendelt vagy javasolt intézkedést elolvasnák. A terror pedig már nem elszigetelt eseményként jelentkezik, hanem beépült a mindennapjainkba. És nem vigasztal, hogy a józan közösség szolidaritásra szólít, hogy a „nem hagyjuk magunkat megfélemlíteni” szolamokkal próbálja az életet visszatéríteni normális medrébe.

Nem, nem megy. Igenis félek, és félttem gyermekem, unokáim jelenét, jövőjét. És félelmem csak nő, ha azt kell látnom, hogy egy örült pojáca nyugodtan eregetheti (most még csak próbaként) atomtöltetű rakétáit egyre távolabbra (ma még csak az óceánba), és a frissen megválasztott világ leghatalmasabb elnöke saját gyárának rakétaival löveti szét egy szuverén állam repterét, és a félelmem szomorúsággal párosul, ha anyaországomban több tízezer ember tiltakozik a rend ellen.

Na de ha a sors eme oázisba vetett, olvassam inkább az itteni lapokat, és ne a neten a borzalmakat. Igaz, itt is lehozzák a történeteket, és itt is az uralkodó pártok szemszögéből, de legalább csak a harmadik oldalon. Az első oldalon a mai lapban életbe vágó és azonnali intézkedést követelő cikkben azt taglalják, hogy a Lucern-i tóban elszaporodtak a hattyúk. Szemünkre hánnya a városvezetés, hogy még ma is, ismételt intések dacára, sok nagyszülő viszi a tópartra az unokákat kenyérdarabkákkal odacsalni és megetetni a madarakat. Értsük meg már végre – írja a cikk –, hogy a madarak érdekében szólnak hozzánk, a tó 120 hattyúnak tud optimális körülményeket biztosítani, de mára 160-ra duzzadt a számuk. Leölni őket egy helyi világháborút okozna, viszont így sem mehet tovább. Ezért aztán a zöldek és madárvédők titkos megegyezésével kicserélik a kotló hattyúk alatt a tojásokat kerámiamásolatokra, így próbálnak mesterségesen beleavatkozni a szaporulatba.

Hogy mi lesz ebből a „terrorcselekményből”, ha majd a kotló hattyú lelkivilágáért aggódó nagyközönség erre rájön, azt nem tudom, de ettől valahogy nem reszketek. Nem lehetne a világot rettegésben tartó terroristákat szülő anyákkal is valami hasonlót tenni? Vagy talán mégsem az anyákkal van a baj, hanem azokkal, akik a világot hamis tanokkal etetik?

Torontótól Újvidékig

A magyar tájékoztatás keservei és örömei a kisebbségi létben

Másodízben került sor egy olyan összefüggésre a szegedi Ötágú Síp Kulturális Egyesület szervezésében, amelyen a határon túli magyar nyelvű tájékoztatás kérdése volt a téma. Nem lenne ebben semmi különös, hiszen ez a kis egyesület fáradhatatlanul dolgozik magyar honfitársaink életének, munkájának, gondjainak, örömeinek bemutatásán, ám idén közhelynek számító kifejezéssel élve „széles palettáról válogatta” a résztvevőket. Magyarul: Torontótól Zomboron át Újvidékig hallhattunk beszámolókat az említett kérdéssről.

Szegeden a Bibliotéka Könyvtár dísztermében tartott összefüggésen dr. Horváth István Károlyné, az Ötágú Síp Kulturális Egyesület elnöke üdvözölte a közönséget és elmondta, hogy a tavalyi találkozón „csak” a Kárpát-medencében élő és dolgozó magyar újságírók vettek részt. A rendkívül hasznosnak bizonyult eszmecsere után döntött az egyesület az idei megszervezéséről, azzal, hogy most már „távolabbi vidékekről” is érkezzenek meghívottak. Ezt elsősorban Dancs Rózsa, torontói író-újságíróra kell érteni, aki az óceánon túlról jött el a Tisza-parti tanácskozásra. De megjelent még Nagy Magdolna, az újvidéki Magyar Szó napilap és Jó Pajtás című gyermeklap szerkesztője is. F. Cirkli Zsuzsanna, a szintén délvidéki Zombor városából egyéb kötelezettségei miatt nem lehetett jelen, így Holló László, az Újvidéki Rádió bemondója olvasta fel az újságíróknak levélben elküldött hozzászólását. A házigazda szerepét ezúttal is Kisimre Ferenc, délvidéki származású publicista töltötte be.

Székelről kalandos körülmények között két gyermekével a messzi távolba, Kanadába menekült Cesaescu diktatúrája elől Dancs Rózsa. Akinek szembe kellett néznie az új környezet által támasztott összes nehézséggel, kihívásokkal, a nyelvtanulással, lányának és fiának nevelésével, egzisztenciájának biztosításával. A Jóisten vele volt, minden akadályt leküzdött, sőt egy zombori származású igaz magyar embert is elé sodort az élet: Telch Györggyel kötött házassága immáron igazi családi közösséget biztosított/biztosít számára. Vele alapította meg a *Kaleidoszkóp-Kaleidoscope* magyar-angol nyelvű társadalmi – irodalmi – művészeti folyóiratot. Ez a világon az egyetlen olyan lap, amely két nyelven jelenik meg, mégpedig azzal a nem titkolt szándékkal, hogy információt nyújtson a másod- és harmadgenerációs magyaroknak is, akik már nem, vagy kevésbé beszélnek szüleik nyelvét. A kiadvány kéthavonta

jelenik meg, a legváltozatosabb témákból és helyszínekből válogat: az anyaországi és a határon túli, valamint az észak-amerikai, főleg kanadai magyarság időszerű eseményeiről, történelmi pillanatairól szól az újság. De csodaszép verseket és novellákat is olvashatunk benne, olyanokat, amelyek megdobogtatják a szívünket és erősítik nemzeti hovatartozásunkat. Mert ez utóbbi lenne az egyik legfontosabb feladata minden ott megjelenő kiadványnak, mellette természetesen a magyar nyelv megőrzésének is. Nem véletlenül áll a folyóirat címlapján a Márai Sándor-idézet: *Nincs más haza, csak az anyanyelv...*

Dancs Rózsa beszélt arról is, hogy milyen a magyar nyelven való tájékozódás lehetősége a hatalmas kiterjedésű országban. Mi „ittthoniak” valószínűleg nem hallottuk még, hogy számtalan újság jelenik meg Kanadában, zömmel hetivagy havilap formájában, van néhány órás magyar műsora a televíziónak, s ugyancsak rövid műsoridőben hallgathatják a rádió adását is a mi szép anyanyelvünkön. S ami bátorító az ottani magyarság életében: a cserkészek, a táncházak szereplői és a templomok közönsége anyanyelvén értekezik egymással! A távoli vendég egyébként nem először jár Szegeden. Előbb A vaddisznók törték a törökbúzákat, majd a Pokoljárás című nagyszerű könyveit mutatták be a közönségnek. Mindkettőben életrajzi elemeket tartalmazó történeteket mond el az olvasónak, abból az időkből, amikor a Kárpátok géniusának nevezett közönséges kóklér uralkodott az országban.

Dél-Bácska magyar nyelvű tájékoztatásáról F. Cirkli Zsuzsanna újságíró küldött egy kerek tudósítást. Ebben azt foglalta össze, hogy mivel is „rendelkezik” a Délvidék e területén élő magyar kisebbség, ha saját anyanyelvén szeretne információkhoz jutni. Elégé lehangoló az eredmény: mind kevesebb a magyar nyelven megjelenő sajtótermék, a korábban nagy népszerűségnek örvendő rádióadók egyszerűen bezártak, az Újvidéki Televízióknak ugyan van tudósítója, de nincs stúdiója, az egyetlen vajdasági magyar napilapnak sincs szerkesztősége. Pedig egykoron itt jelent meg a népszerű Dunatáj melléklet, később önálló újság, de anyagiak hiányában ez is megszűnt. Mint ahogyan a magyar közművelődésnek a gyertyája is lassan csonkig ég. Az emberek elvándorolnak, nemcsak a magyarok, de ők mennek külföldre a legtöbben. F. Cirkli Zsuzsannának a találkozóhoz intézett írását Holló László, az Újvidéki Rádió népszerű bemondója olvasta fel. A topolyai-újvidéki illetőségű, immáron Szegeden élő rádiós hangját csaknem negyven éven át hallhatta rádióhallgató, s nemcsak a Délvidéken, hanem az

anyaországban.

Nagy Magdolna, az Újvidéken megjelenő Magyar Szó napilap szerkesztője kissé derűlátóbb képet festett a magyar nyelvű újságírás délvidéki helyzetéről. Ő is megjegyezte ugyan, hogy nincsenek jó helyzetben a szórványban élő olvasók, akik magyar nyelvű tájékoztatást kívánnak, kiváltképpen vonatkozatható ez a dél-bánáti falvakra, ahova ritkán érkezik el nemcsak az írott szó, hanem a rádió és televízió adása sem, illetve, ha igen, akkor az nem tökéletes hang- és képminőségben. Ezen igyekszik azonban javítani az egyetlen szerbiai magyar nyelvű napilap, méghozzá oly módon, hogy egy „élőújságnak” nevezett hagyományos akció keretében meglátogatja az olvasókat – a legeldugottabb falvakban is –, kapcsolatot próbál teremteni és tartani velük, hogy az ott élők találkozhassanak az írott szóval. A szerkesztő elmondta továbbá azt is, hogy a Magyar Szó te-

Dancs Rózsa, Kisimre Ferenc,
Holló László és dr. Horvát Istvánné

matikus mellékleteket jelentet meg minden nap, amelyek a mezőgazdaság, a kultúra, szórakoztatás, az egészség stb. témakörét ölelik fel. Ezen kívül a lap keretében jelenik meg a *Jó Pajtás* és a *Mézeskalács* című gyermeklap, ez utóbbi a legkisebbeknek. Az utánpótlás helyzetéről szólva megjegyezte, hogy a fiatalok közül sokan érdeklődnek ugyan az újságírás iránt, ám a rendszeres képzés helyzete nem mindig kielégítő, bár történnek erőfeszítések a helyzet rendezésére. Mindenesetre a délvidéki magyar újságírás, a nehézségek ellenére, megőrizte színvonalát, sokszínűségét és az olvasók szeretetét is.

Mint ahogyan a szegedi közönség is a résztvevők iránti megbecsülésüket. Az Ótágú Síp Kulturális Egyesület szervezésében tartott médiatalálkozón ugyanis éppen a közönség részéről hangzott el az a megállapítás, hogy e hasznos kezdeményezést nem szabad elsorvasztani és jövőben is módot kell találni a határon túli magyar írott és elektronikus sajtó helyzetének bemutatására.

Kisimre Ferenc
(Mesner Judit felvételei)

Juhos-Kiss János

Édes anyanyelvünkön szólítanak

Dr. Grétsy Lászlónak ajánlom

Közép-Ázsia hömpölygő hadainak útján át érkeztünk.
Népek örökös dúlásán át cipeltük drága szókinszünk.

Jöttünkkel pusztá létünket, lelkünket védjük,
más népekért is küzdöttünk, szeretünk,
mert az igazság és szabadság bajnokai
kardra, fokra, rossz tanácsadókra
sohasem támaszkodtak, hallgattak!
Édes anyanyelvünkön szólítanak!

A Föld belsejének izzásán át érkeztünk.
Dobogókö szívdobbanásán létezhetünk,
hol édes anyanyelvünkön szólítanak.

Buda és Attila harcából kutatnak,
Álmos és Imre áldozatából hívnak,
Szent László királyságából szeretnek,
Mátyás király reneszánszából tisztelnek,
földünk arany-hódolatából és létünk
évezredek összesimulásán keresztül
édes anyanyelvünkön szólítanak,
mennydörögve parancsolnak:
hogy húzzuk ki magunkat,
ne hagyjuk magunkat,
vágjuk ki a rezet!

Balassi istenes versein át bíbelődhettünk,
Bocskai s Rákóczi szívvel küzdhattunk.
Most a látható és láthatatlan jótevőink
tagjaink cipelésében segítkeznek,
édes anyanyelvünkön szólítanak,
és további küzdésre biztatnak,
hogy újra és újra álljunk ki
egymásért, védjük testvéreinket,
vérünk ontásával óvjuk kereszténységünket,
hogy Isten kegyelmével újra felujjonghassunk,
ahogyan fiatalon tudtunk bátran kiáltani,
tisztán kiállni, fűtyülni a világra!

Édes anyanyelvünkön szólítanak, tisztelnek, keresnek minket,
hogy végezzük el földi dolgainkat, ahogy a tündöklő alkony
naponként megteszi, amikor egy kis pihenésre megáll
a virágba boruló hegyi legelőn, közel az Istenhez,
aztán kényelmesen, nagyot nyújtózkodik
a báránnyelűk alatti szélcsendes,
selymes megnyugvásban,
de figyel, érzi a szél
hirtelen lerohanását
a lengő búzatáblákig,
feledve az összes bosszúságot,
mikor összefut az erdő széli szürkülettel,
és vele összeölelkezve ereszkedik le a völgybe,
finoman ráborulni a színes mályvavirágokra, a játékos
pillangóvirágokra. Édes anyanyelvünkön szólítanak
az örökkévaló idő folyásánál, az élet vizénél.
Édes anyanyelvünkön szólítanak.

*Kedves János! Valóban ilyenféle verset vártam tőled; olyat,
mint az "Édes anyanyelvünkön szólítanak". Köszönöm,
hogy nem felejtetted el. Barátsággal köszönt: Grétsy László*

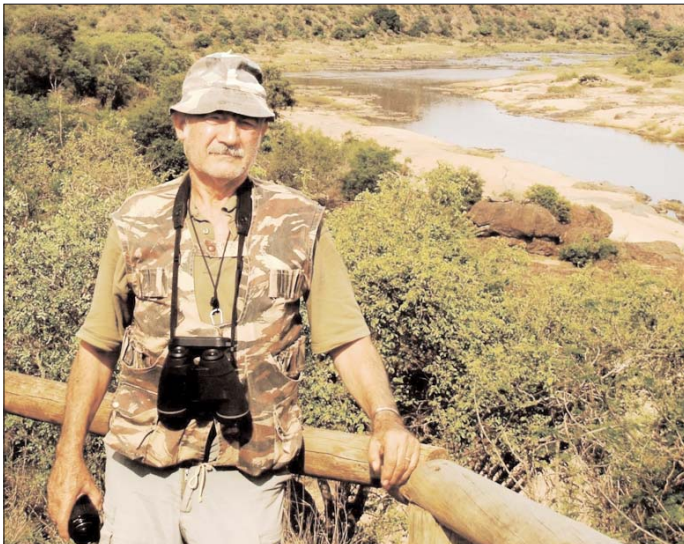
A Pelikán jegyében

Beszélgetés a 75 éves Kiss J. Botond biológussal, Delta-kutatóval, szakíróval

Második, befejező rész

– *Voltak derűsebb pillanatok is államtitkári megbízatása idején?*

– Voltak, de nem sokkal dicsekedhetek, amikor munkám vég nélküli szélmalomharcnak bizonyult, miközben az Őrtestületnél beszürkült hajam fehérre őszült. Persze, itt is én voltam a hibás, hisz ahelyett, hogy követtem volna a politikusok megtollasodási manővereit, a környezetért próbáltam tenni valamit. De azért néha volt megmosolyogható helyzetem is. Pl. a többi minisztériumi sofőr faggatja a gépkocsivezetőmet: igaz-e, hogy gazdájának csak egyetlen, kaki színű inge van? Volt ugyan pont hat ilyen, még az Őrtestület egyenruhájából maradtak, rendszerint ezeket viseltem, ha fehérek lettek volna, mint másoknak, nem tűnt volna föl senkinek. Vagy: reggel, jóval a hivatali órák kezdete előtt szoktam bemenni. Egy új biztonsági őr volt szolgálatban, hátradöntött székkal, lábával a pulton szendergett. Hová mész? – kérdi. – A környezetvédelmi államtitkársági kabinetbe. – Akkor menj, mert az ügyis örökké csak ott ül... Nos, mentem is, de a délelőtti folyamán szóvá tettem a minisztériumért felelő tisztnél a hanyagságot, szemtelenséget. Megbotránkozva kérdezte: mit parancsolok, mi legyen az illetővel? Mondom, nem parancsolok semmit, csak helyezze máshova, mert, ha megint látom, elküldöm az anyjába.

– *Milyen emlékei vannak a parlamenti ülésekről?*

– Derűs, de keserű utóízű epizódban volt részem kezdő tisztségviselő koromban, az első parlamenti szerepléseim alkalmával. Környezetvédelmi államtitkárként rám hárult az a megtisztelő feladat, hogy mindkét kamara előtt bemutassam azt a törvényjavaslatot, amely alapján Románia a vándorló, vadon élő állatfajok védelméről szóló, Bonnban 1979 júniusában létrejött egyezményhez

csatlakozik. A dokumentumot kinyomtattam, sokszor újra-olvastam és elképzeltem, vajon milyen kérdésekkel fognak ostromolni, amire én majd felelek. Aztán eljött az a nap, és lámpalázasan, szorongó szívvel ültem be a meghallgatásukra várakozó, más minisztériumokból jött kollégák közé a Szenátus nagytermében. Csak akkor nyugodtam meg, amikor, a termen végigpillantva, láttam, hogy a hallgatóság közül egyesek félrehajtott fejjel szűnyókálnak, mások összebújva sugdolóznak, esetleg újságot olvasnak, rágsálnak valamit. Lám, legalább én tudom a kötelességem. Fölveztettem a törvényjavaslatot, s vártam a kérdéseket, hogy pl. mire jó ez az egész nekünk, mennyibe kerül a csatlakozás Romániának stb. De nem, csak egy tekintélyesen domború honatya állott föl és megkérdezte, mi bajunk van a madarakkal, hogy csak az állatokat akarjuk védelmezni? Épp válaszolni akartam, hogy a tetű is állat, a mamut is, sőt, azon élő szervezetek, amelyek nem a növényvilágba sorolhatók, az állatvilág tagjainak számítanak. De a magyarázatot már nem kellett kifejtenem, mert a mellette ülő kollágája karjánál fogva visszahúzta helyére. Nos, nem ezen a tévedésen akadtam fenn, a köznapi beszédben az állat kifejezést gyakran kizárólagosan csak az emlősökre alkalmazzák. Viszont, az ülésterembe való belépéskor minden honatyanak rendelkezésére áll a napirend, no meg tárgyanként kupacokba fölhalmozott, kinyomtatott formája minden, tárgyalásra kerülő dokumentumnak. Erre a mi emberünk még csak bele sem lapozott a szövegbe, hogy legalább megítélje, milyen hosszúra nyúlik majd az ülés. Lám, kik alkotják meg a jogrendszerünket... Még hozzátenném: a képviselőházban a javaslat kérdés nélkül ment át, s így emelkedett jogerőre 1998. január 8-án a 13. sz. Törvény.

– *Közel 20 éve doktorált, bár ezt korábban is megtehethte volna...*

– A disszertációval kapcsolatban megint csak Iván Ivánovics jut eszembe. Valójában 1972-ig tettem le a dokortushoz vezető összes vizsgát, benyújtottam minden dolgozatot; a dolgozatterv el volt fogadva. De akkoriban olyan idők jártak, amikor egy fontos cím elnyeréséhez szükség volt Pártunk beleegyezésére is. Itt volt még két probléma: egy általános és egy személyes. Az általános: a hírhedt elnök-feleség, mérnök-doktor-akadémikus nem hivatalos utasítása: túl sokan kapják a doktori diplomát, ne nagyon dobálózzanak vele a professzor elvtársak... A személyes ok: magyar kisebbség, ráadásul rossz származás – Édesapám református lelkész. Egy buzgó pártkader szemében ez kétszeres páriaság. Olyanszerű, mint a bigott, konzervatív amerikai WASP (*White Anglo-Saxon Protestant* – Fehér angolszász protestáns) szemében a néger, aki ráadásul még zsidó is. Sokan voltunk abban a helyzetben, hogy egyenlő elbírálásért legalább egy fejjel nagyobbak

kellett legyünk. Már Orwell is megírta az *Állatfarmban*: *Minden állat egyenlő, de egyes állatok egyenlőbbek a többinél* (Európa Kiadó, Budapest, 2016). Nos, a megyei pártbizottság illetékes elvtársa nem adta meg a jóváhagyást, hogy megvédjem a dolgozatot. Ki kellett várnom a rendszerváltást, az őrtestület beindítását, működtetését, elbocsátásomat, az államtitkárságot, aztán onnan is kitanácsoltak, miközben a doktorátusvezető professzorom is régen megboldogult. Végül, jó negyedszázad pepecselése után a küszvágó csérekkel, sikerült ledoktorálnom. A hosszas késelemnek volt egy előnye: jó alaposan körüljártam a kérdést. Pl. hogy megválaszoljam, mekkora az illető madár átlagos fészekalj-száma, azt az éveken át összeállt 2.830 megvizsgált fészek alapján számítottam ki: az átlag 2,46 volt. Szívem szerint még sokáig elbóklásztam volna a csérek csodálatos világában, de a professzorok rám ripakodtak. A hivatali továbblépéshez is szükség volt a diplomára, így bogot kötöttem a tudományom végére, s végleges formába öntve megvédtem a dolgozatot. Manapság, amikor annyi plagizálásról, pénzen vásárolt diplomáról hallunk, tán már szánalmas vagy nevetséges egy ilyen magamfajta hozzáállás... Édesanyám egyik kedvenc mondása, egy József Attila-idézet állt mindig előttem: „*dolgozni csak pontosan, szépen, / ahogy a csillag megy az égen, / úgy érdemes*”.

– *Ha Önt most a mindenek fölötti hatalmas Úr megbízná, hogy vegye bárkájába azt, amit Noé kint hagyott, mi lenne az?*

– Noénak, aki a Mózes I. Könyve szerint „*igaz és tökéletes férfiú vala a vele egykorúak között*”, könnyen lehetett döntenie, hisz, amint kiderül a 6-7. részből, konkrét útmutatásokat kapott, kit-mit mentse a bárkában: „*A madarak az ő nemük szerint, a barmok közül az ő nemük szerint és a földnek minden csúszó-mászó állatai közül az ő nemük szerint; mindenkől kettő-kettő menjen be hozzád, hogy életben maradjanak*”. Igaz, pár sorral lennebb már hét-hét egyedről van szó, aztán ismét kettő-kettőről, de kicsinyesség a számokkal akadékoskodni, mert maga a Feladat örökérvényű: meg kell menteni a pusztulástól Földünk biológiai sokféleségét, hisz amint tovább olvassuk, az özönvíz következtében „*...oda vesze minden földön járó test, madár, barom és földön nyüzsgő csúszó-mászó állat és minden ember*”. Jó, Noé ígéretet kapott, hogy nem lesz több özönvíz, de ez elég?

Vészt huhogó, fanatikus vándorprédikátornak kellene lennem, hogy kellően lefesse az esetlegesen eljövendő egyetemes katasztrófa feltételezett okozóit, a sarki jégtakarók felolvadásától megnövekedett, mindent elöntő planétáris óceántól kezdve az atomtűzben szétégett Terráig, aszteroidbecsapódásig, vagy a kozmikus eredetű idegen lények támadásáig. Több-kevesebb ismert tény összevetésével sokféle forgatókönyv lenne írható, de mindennapi gondolkodásunk legfeljebb pillanatnyi szenzációnak tartaná, ami aztán a köznapi gondok miatt azonmód feledésbe is merül. Ami tény: természetes környezetünk egyre rohamosabb ütemben zsugorodik és veszti el biológiai sokféleségét. A kérdés világviszonylatban is egyre élesebb lesz, hisz az emberiség robbanásszerű növekedése, a civilizált társadalom egyre magasabb szintű igényei óhatatlanul a

természeti erőforrások kimerítéséhez, valamint környezetünk visszavonhatatlan átalakulásához vezetnek. Itt van pl. a kíméletlen erdőirtás. Egy Greenpeace-jelentés szerint Romániában naponta mintegy 100 erdővágási kihágást iktatnak a hatóságok, óránként 6 hektárral csökken az erdőterület. Bár az erdők jelentősége az időjárás- és éghajlat befolyásolásában, valamint ezek gazdasági következményeiben jólismert, kezdve az oxigéntermeléssel s végezve a talajvédelemmel, mégsem sikerül az erdők letarolását megakadályozni. Gondoljunk csak a felelőtlen erdőirtások következményeire, a völgybe csúszott hegyoldalakra, az odalett termőföldre-termésre, a romba dőlő házakra, a vízbe vesztett életekre. Pedig hosszabb távon gondolkodva, mint a pillanatnyi szükség vagy az évi profit, rájöhettünk, hogy végső soron nemcsak a statisztikai számadatok változásairól van szó, de a tét akár az emberiség sorsának gyökeres befolyásolása is lehet. Lám, az egyre fenyegetőbb éghajlati változások egyik lényeges okának tartott erdővágások világméretű jelenséggé dagadtak. Elsőre teljesen valószerűtlenül hangzó, de komoly forrásból származó értesülések szerint világszerte minden percben 28 ha erdőt tarolnak le! Igy Nepálban alig 40 % maradt meg az eredeti erdőterületből, Indiában 14 %, Pakisztánban csak 3%, s a fölsorolást hosszasan lehetne folytatni, annál is inkább, mert nem naprakész dokumentációból idéztem. A klimatológia nem szakterületem, inkább a jelenségnek a biológiai sokféleségre gyakorolt hatásáról szólnék. Csupán Dél-Amerika esőerdőiből mindeddig kb. 95.000 virágos növényfajt írtak le, s valószínűleg több tízezer mindeddig még földérítetlen. A kutatók nagyon hozzávetőleges véleménye szerint Földünkön mintegy 10 millió faj él, ezeknek túlnyomó része még ismeretlen. Épp az esőerdők évi kb. 1%-ának letarolása következtében, a fajok 0,2-0,3%-ának, vagyis 20.000–30.000 fajnak a kihalása valószínűsíthető, ami, hogy szemléletesebb legyen, naponkénti 68, órára lebontva pedig 3 faj kihalását jelenti, évtizedenként negyedmillió fajnyi sebességgel. Ilyen ütemben a világ halfajainak 34%-a, a hüllők 20%-a, valamint az emlősfajok negyede közvetlenül fenyegetett, a madarakról nem is találtam hirtelenében statisztikai adatot. Igaz, tréfás kutatók szerint a közönséges ember számokban hazudik, a perverz meg statisztikában, hagyjuk hát ezt a megközeítést. De még időben és térben szűkre szabott életem és szakmai tevékenységem során is kétszer lehettem egy kihalóban lévő madárfaj vagy populáció utolsó tagjainak megfigyelői között. Első indiai utazásom alkalmával, 2001-ben még láthattam a szibériai Kunovat menti fehér darvak utolsó két (!) példányát Rádzsahsztánban a Keoladeo Ghana madárparkban, én írtam meg visszaindulásukról az utolsó jelentést a Wisconsin állambeli Baraboo-ban székelő Nemzetközi Darualapítványnak. Ezután még megfigyelték ezen madarakat a jó 6.500 km-re levő Kunovat menti élőhelyükön, internet-hírek szerint még egyszer teleltek Rádzsahsztánban, azóta senki sem látta őket, balladájuk véget ért. Mint annyi más fajt, elnyelték őket is az Idők és a Tér Változásai. Kissé hasonló eset volt a vékonycsőrű pólingé is. A hetvenes években még láttam a Delta fölött átvonu-

ló néhány példányt, emlékszem, egyszer majdnem rájuk is löttem. Aztán világviszonylatban is annyira megkoptak, hogy szenzációnak és hosszas vita tárgyának számított minden megfigyelés. Így 2003-ban már nemzetközi kutatócsoporttal kerestük Tunézia mocsaraiban és tengerpartjaiban, siker nélkül, míg 2014-ben hivatalosan is kihaltak lett nyilvánítva. Az év októberében tisztelt meg látogatásával Horace Clare, a BBC riportere, hogy mint az utolsók közti romániai szemtanút kikérdezzen e madárról. Falusi házam tornácán előtte cseppenttem a földre a faj emlékére a szilvapálinkát.

És pontosan azért, mert a fentebb körvanalozott biológiai sokféleség egy összetett, egész egységet ad, el sem tud-

nék képzelni egy fontossági sorrendet a mentésre, minden élőlénynek helyet kellene kapnia ebben a vízi alkalmatosságban. Még az embernek is!

Noét nem lehet nepotizmussal vádolni, parancsra vette föl bárkájába a rokonságát (bár aki utána olvas, arra a meggyőződésre juthat, hogy volt, akiért meg is bánhatta tettét (gondolok arra az epizódra, amikor fiai borközi állapotban találják), én, aki nem vagyok „igaz és tökéletes férfiú”, mint az említett pátriárka, hanem gyalgó, mindennapi ember, itt sem tudnék rangsorolni. Annál is inkább, hogy mai ésszel, a tudomány és technika mostani színvonala mellett az a bárka egy génbank kellene legyen, amelynek készleteiből visszafordíthatóvá lehessen tenni a kihalás tényét, hisz voltak próbálkozások ilyen értelemben, kezdve a szibériai mamuttól a tasmániai erszényes farkasig.

Személyesen és delta-viszonylatban, kevésbé modern megoldással, farmbeli tenyészet szintjén láttam a génbankot, s javasoltam is a problémát a helyi tájfajta megmentésére még az 1982-ben megjelent első deltás könyvemben. Elsőnek a deltai kopóra gondoltam. Mint a Deltaörség akkori feje, egyik utolsó rendelkezésem az volt, hogy a legények próbálják delta-szerre fellelni és összeírni a még meglévő példányokat. Sajnos, ezzel talán már akkor is elkésztünk, aztán meg engem is eltávolítottak a testületből. A másik javasolt, a deltai lápi sertés (mint megtudtam, egy időben stocklinak is hívták) szintén eltűnt. Nemrégiben

hallottam ugyan egy gazdáról, aki ridegtartásban levő emséi és a vaddisznókanok látogatásai eredményeképp nyert süldőket értékesíti szűkkörű vevőinek, akik vadízú, alacsony koleszterszintű flekkenre vágnak. A deltai, őstulokinézetű szarvasmarha egyre inkább beleolvad a behozott, nemesítő fajtákba, de recesszív jellege folytán még mindig fölbukkan. Hogy meddig? A tévesen vadlovaknak reklámozott deltai, elvadult lovacskák köszönik, jól vannak. Néhány médiabotrányt okozó állatkínzási- és jogsértési eset után megszűnt a szalámigyárakba való deportálásuk is, vagy legalább is kevésbé háborgatják őket. Viszont jelenlétük pl. a szigorúan védett zónákban nem kívánatos, a növénytársulások megváltozásához, az ökológiai egyensúly megbontásához vezet. Úgy vagyunk velük is, mint az ázsiai-afrikai migránsokkal, beengedtük őket, most viselhetjük a gondjukat.

Nos, most ennyit Noéről és a hozzá fűződő kérdésekről.

– 2009-ben jelent meg a *Suttog a Természet c. kötete, amelyből - akkori gyakorló könyvtárosként állítom - szépen jutott az iskolai könyvtárakba is. Mit suttog a természet?*

– Azt hiszem, válaszként leginkább a kötet előszavából ollózhatók ki néhány gondolatot. Nem plagizálás, bár ezt nálam jóval jelentősebb és ismertebb személyiségek is megtették, egyeseknek már vissza is vonták a doktori diplomájukat. Én viszont saját magamat idézem:

Mintegy évtized természetből válogattunk ki egy kötetre való cikket, amelyek szétszórta, féltucat sajtófüzében, elsősorban az *Erdélyi Nimród* ban jelentek meg. Bár a folyóirat szélesebb olvasótábornak szól, a könyv, mint az ismeretanyag tárháza, még egyre inkább elektronizált korunkban is inkább maradandó. Szomorú, hogy a Székelyudvarhelyen megjelenő *Erdélyi Nimród* nyomtatott formában a 10. évfolyam során szűnt meg.

De egyvalami mindegyik írásban közös: központi helyen mindig a természet vagy valamelyik parányi része, illetve az ember és természet viszonya áll. Mert sajnos, ez a kapcsolat egyre inkább romlik, mindjobban elidegenedünk az élővilágtól. Ugyanakkor a rohamosan fejlődő technika egyre félelmetesebb eszközöket ad kezünkbe, amely lehetővé teszi környezetünk átalakítását és rombolását.

Olvasóinkat inkább azok között reméljük megtalálni, akiknek még nem közömbös a tágabb értelemben vett környezetünk, meg a biológiai sokféleség jelenlegi és további sorsa. Azoknak, akiknek a szeme egyebet is lát, nemcsak a pillanatnyi anyagi szükségletet, meg a bankszámla kerekedő nulláit. Akiknek még suttog a Természet derűs naplemente, vagy virágzó rét formájában, akik örömeiket lelik a fagyalkor illatában, a zöld levelek közül kimosolygó szamóca zamatában, a füstifecske szerény dalában. Olyanoknak, akik továbblendítik lábukat, hogy ne lépjenek le a fű között vánszorgó csigát, észreveszik az elsurranó gyíkocskát, van egy percük rácsodálkozni a jégvirágos ablakra. Azoknak a gyerekeknek, akiket még nem igázott le véglegesen a komputer vonzó, virtuális univerzuma. A középkorúaknak, akik még változtathatnának a világ során, s az időseknek, akik szeretnének visszaemlékezni valami szépre, ami elmúlik, mint az ifjúság...

S mindezek között remélhetőleg lesznek olyanok is, akik

valamikor fölemelik szavukat és kezüket a közömbösség és a mohón harácsoló karmok ellen; akik tesznek is valamit, hogy a Természet suttogása ne váljék jajszóvá s majdan mennydörgő, pusztító dübörgéssé.

– *Indiában is járt, könyve jelent meg, hogyan fogadták az olvasók?*

– Valóban, kétszer jártam Indiában, és meglehetősen heterogén emlékekkel tértem vissza. Rendben van, gyermekkori álmaim ígéretföldje, az első út a Főbiccél (másoknak Szeley-Szabó László, ill. Szabó Paci) (1950-2005., székelyudvarhelyi jeles természetvédő és fotós, nekrológia a neten K.J.B-től olvasható – a szerk.), még igazi exotikum is lehetett, megtoldva egy nepáli kiruccanással, föl egészen Katmanduig. De, ha választani lehetne, hová térnék vissza szívesebben, inkább Borneóra, Perura, Kolumbiára vagy Dél-Afrikára szavaznék. A többi utazásról ugyan elszalasztottam néhány írást, de az indiai útról könyvem is jelent meg. Ne tévedjünk: Indiáról meg végtelen komplex világról nem mernék könyvet írni. Legfeljebb egy ottani utazásról. Ezért is kapta a címét: *Így láttam Indiát*. Nem az lett, amit szerettem volna, kinyomtatására is kevés pénz jutott. És adódtak szerkesztési problémák is. De a könyv olyan, mint a gyerek: ha púpos is, dadog is, sánta is, de a miénk. Bár „del-tás” könyvem három nyelven öt kiadást ért meg, az „indiásat” mégis többre becsülöm... Jó volna újra kiadni, nagyformátumú albumban, élvezhető méretű képanyaggal, mert a meglévőben bélyeg- és cigarettadoboz nagyságúak a képek. De ehhez tőke kellene. Én pedig – az Írás szavaival élve – nem gyűjtöttem magamnak földi kincseket, amelyeket a rozsda és a moly megemészt. Különben – a mintegy fél tucat recenzió ellenére – a könyv jóformán ismeretlen maradt. Ötvenig számoltam a szétosztogatott ajándékpéldányokat, a java viszont most is eladatlan, ott szomorkodnak Udvarhelyen, régi harcostársam, a Főbibe özvegyének rak-társzobájában.

– *Tudomásom szerint, most is dolgozik, túl a 75-ön is aktív, s reggelente nem az ágyban, hanem az irodában vagy kint a szabadban hörpinti fel feketekávéját...*

– Ez sem pont így van. Soha sem kávéztam az ágyban, vagy reggel az irodában. Ott is csak napközben keverek néha egy hirtelen kávé, ha nagyon elnyom a gyarlóság. Viszont csakugyan bedolgozom még az Intézetbe, rövid szerződésekkel, félnormával. Aesopus azon morálja, miszerint, az öreg oroszlánnak már nincs barátja, nem minden esetben érvényes. Jó tanítványokat neveltem – most segítem a harmadik, volt inasom doktorálását –, nem siettek, hogy véglegesen kimarjanak, az ifjú farkas szindróma az adott esetben nem túlságosan éles; talán jó az öreg a háznál. Ebben az is benne van, hogy kemény CV-vel rendelkezem; a benyújtott pályázatok elbírálásánál pontokat, több esélyt eredményezhet. Az is számba vehető, hogy éle-

tem során számos szakmabelivel alakítottam ki közvetlen, jó kapcsolatot. Igaz, hogy más, a miénkhez hasonló intézményt mindig meg lehet keresni hivatalosan, de a személyes nexusok sokat segítenek az információcserében, a tudományos írások elhelyezésében, a közös projektek kidolgozásában. Ami nyomaszt, az a nagy információáradat, amivel hosszú távon képtelen vagyok megbirkózni, no meg a kutatási témák orientációja. Annak idején az egyetemről táplálkozásbiológiai érdeklődéssel távoztam, mely témakör olyan félszáz publikációban tükröződik. Akkoriban minden élőlényről azt kérdeztük: mit eszik, hasznos-e vagy káros? Herman Ottó már a múlt század elején megírta: *„nincsen sem káros, sem hasznos madár, mert csak szükséges van”* (A madarak hasznáról és káráról. Budapest 1905). A hetvenes években aztán divatba jöttek a magatartáskutató kérdések, majd a századforduló után, az EU fölzárkózás kezdetén, a biológiai sokféleség fölleltározása, ami a védterületek kijelöléséhez, majd a kezelési stratégiák kidolgozásához és a hatástanulmányok elkészítéséhez szükséges. Szakmánkban manapság talán az egészségüggyel kapcsolatos, alkalmazott biológiai projektekkal lehet eredményesebben érvényesülni – a döntéshozók érzékenyek az ilyenekre –, mert az írott és elektronikus sajtó folyamatosan ijesztgeti a társadalmat valami világméretű nyavalyával. Ennek leküzdéséhez pedig rengeteg pénz kell. (Az idei télelőn megint a madárinfluenza a mumus, ismét – úgymond – euthanizálni lehet sokezer baromfit, önel-látó termelőből nagy üzleti klienssé kényszeríteni a farmernek titulált parasztot, meg újraosztani a nagytenyészetek és baromfibevezetel jövedelmező üzletágait.) Gondolom, nem vagyok elég rugalmas az új szemlélethez, nem tudok alkalmazkodni a mai fölkéréshez, így alakul ki az emberben

a szükségletlenség érzése és tudatosodik a törvény: aminek van kezdete, annak van vége is, és valamikor mindent abba kell hagyni... Ergo, a tudományos munkát is. Az a tény, hogy nem akarok elszakadni a természettől, levegőzni járni a városi parkokba, gyarló közszolgáltatások örökös kiszolgáltatottja lenni - nos, ebben a gondolatkörben vásároltam és hozattam rendbe egy nádfödeles, vályogból vert falú, öreg parasztházat a lagunák partján, fafűtéssel, saját vízzel a kútból, szőlővel-gyümölcsössel, zöldséggel, no meg deszkabudival a kert sarkában. Még az utca neve is predesztinált: *Darvak utcája*. Kicsiny menedék, ahová jó visszavonulni az egyre inkább rohanó világ elől. A részidős munkán kívül csak bevásárolni, hivatalos dolgokat intézni járunk be a városba. Nincs ún. társadalmi életünk. Az ember *homo ludens*: játszó ember. Véniségére mit játszhat a magyardécei születésű-neveltetésű Kiss J. Botond, aki mindig játszó embernek szerette volna tudni magát? Azon a szűk félhektáron 350 szőlőtőke, no meg legalább két tucat faj gyümölcstermő fám és cserjém van. Köztük szokatlanabbak is: pl. jujuba, füge, kaki, gránátalma, naspolya, gozsi, szelidberkenye stb. A híres gyümölcstermelő

faluban töltött gyermekkor emlékeire ráépülnek a mostanában kikeresett világhálós ismeretek. Ások, ültetek, metszek, oltok-szemzek – mindez állandó elfoglaltságot ad, Feleségemmel együtt. Haszonállatot nem tartunk, kedves kutyáink, meg a macskák a társaság. A helybéliekkel legfeljebb köszönő viszonyban vagyunk, nem olyanok, mint akiket Magyardécsén gyermekkoromban vagy Havadon tanárként megismertem.

Letea szigetén, ha lassan is, de befogadtak, hisz eredetileg ők is erdélyiek, mokányok. Kemény körülmények között élő, szorgos emberek, akik a tudást is megbecsülik. Én tudtam, hogy hány hónapra ellik a tehén, mire jó a disznó epéje, a tyúktól mögötti döglött baromfit a görény vagy a pócegér ölte meg stb. – tehát volt közös témánk. Viszont itt a parasztember majdhogynem elfelejtett dolgozni, gazdálkodni. Egy kis halorzás a Razelm vízén, járulék a részibe kiadott földek után, sokan hektáronként kótyavetyélik el a kolhozról visszkapott tulajdonukat, s a kocsmá körül mindig van forgalom... No meg ott a társadalmi segély is. Akkor meg minek dolgozni?! Nem célzatosan, inkább véletlenül kapta a helyhatóságtól az utca a nevét, ahol a templom meg két kocsmá áll: Kultúra utcája. Igaz, van ott kultúrház is, de elsődlegesen csak arra szolgál, hogy lagzik alkalmával kibéreljék. A „szellemi központ” tulajdonképpen az italkimérés. Erre nem látni egy rendesen visszanyesett gyümölcsfát, simára kefélt szőrű tehenet. Miről beszélhetünk a szomszédokkal? Helyi értelmiség alig van, legtöbbjükkel legfeljebb illogatni lehetne, magunkra vagyunk az asszonnyal. Mindent magunk kell elvégezzünk; segítséget illetve napszámot még a favágáshoz sem kapni. Én vágom a fát láncfűrészsel, fejszével, a csutakokat ékkel-pöröllyel. Így az idő is alaposan be van táblázva egy optimista jövőre. Mert aki vadfát hoz az erdőből, beoltja, neveli, gondoza, az szeretné hinni, hogy lesz még holnap, tán holnapután is... Tehát nem vagyok elveszve, a telken belül mindig van tennivaló, kezdve a gyümölcsösön, s végezve a barkácsműhellyel vagy a szeszleparló mellett. S ha bemegyek szűkre szabott szobáskámba, ott a mai technika általam legtöbbször becsült megvalósítása: a világhálóra kapcsolt komputer. Az interneten pedig rengeteg ismeret, olvasnivaló található, olyan könyvek, amelyek eddig kimaradtak, számomra hozzáférhetetlenek voltak, vagy nem is volt róluk tudomásom. A megfelelő oldalakon mindenféle dokumentáció megtalálható, de arról is lehet informálódni, amit a kollégák publikáltak, milyen projekteken dolgoznak... Sőt, néha az írás is megy, bár lényegesen nehezebben, mint egy tudományos kutatóintézetben.

De mit írna az ember vénségére? Publikációim jegyzékében kb 330 cím van, ami nyomtatásban is megjelent, szakjellegű cikkek, pár könyv. Nem igazán töröm magam, hogy újabbakat hozzak létre. Ezután már nem szükséges bizonygatnom. Sokáig azt képzeltem, hogy milyen jó könyvet hozok össze nyugdíjazás után. A címe ez lenne: *A Nagy Kaland árnyékában*. Azért kaland, mert elég hányság, néha kalandos életem volt. És azért csak az árnyékban, mert mi volt az én életem pl. gróf Teleki Sámuel-

hez képest?.. Az volt a nagy kaland, a világtérkép utolsó nagy fehér foltjának fölszámolása Afrika mélyén! De ne elégedetlenkedjek, nekem ennyi jutott ki. Legalább deltai félévszázadom kissé összeolvad Románia biológiai történetével. No, meg illene egy pár jó tudományos anyagot is összehozni, akkor, amikor a dolgok lassan letisztázódnak az ember agyában.

Nos, nemigen lett sok a tervekből. Ennek több objektív és szubjektív oka van. Csak jelezve: manapság nem az írás a nagy probléma, hanem a publikálás. Ehhez viszont pénz kell. Ezt eddig sem tudtam gyűjteni, ezután pedig, nyugdíjfizetéstől a következő fizetésig kell tervezni. A mindennapi gondok pedig – legalább is a magunk kategóriájánál – nem kedveznek a múzsáknak. De kinek is írjon az ember? A könyvolvasó kategória lassan kikopik társadalmunk korösszetételéből, a fiatalabbak, elsősorban a gyerekek, az elektronikus felszerelések rabjai. Őket már nem igazán érdekli a nyomtatott betű. Ismét az indiás könyvem jut eszembe, melynek nem volt kellő reklámja, terjesztője –, így a példányok zöme most is ott porosodik Szabó Mártánál, Udvarhelyen. Utóbbi kötetem, a *Suttog a Természet* a Didaktikai és Pedagógiai Kiadónál sem volt nagy durranás, bár – örömmre - több erdélyi magyar iskolába is eljutott. Mostanában tematikus előadásokat tartani sem hívogatnak, bár szívesen tenném, pl. a Dél-afrikai Krüger Parkról, valami dúsabb hallgatóság körében. Az exotikumtól eltekintve, annyi tanulságát láttam az ottani néhány hétnek, hogy szívesen osztanám meg olyanokkal, akiket érdekel. A deltáról viszont nem akarok beszélni, mert sírva fakadnék a hallgatóság előtt. Az ilyen reakció az én koromban már nem áll jól. De, azért nem érzem teljesen haszontalannak életemet, legalább is, ameddig tart az egészségem. És eszembe jut a legnagyobb kábítószerbáró, a kolumbiai Medellin drokartell koronázatlan királyának, Pablo Emilio Escobar Gaviríának tulajdonított felelete arra a kérdésre, hogyan szeretne meghalni: lábon állva.

– Említette, hogy sírni tudna a Deltáért... Miért mondja ezt, mert egy csodálatos helyről, a világörökség részéről, számos előnyt élvező rezervátumról van szó?

– Legyen bár pusztába kiáltott szó, megpróbálom röviden összefoglalni.

Rendben van, bioszféra védterület vagyunk, helyi lakossággal, jelentős gazdasági jelentőségű turizmussal, komoly érdekeltséggel az ipari jellegű halászatban, közlekedésben, mezőgazdaságban. De ki ellenőrzi, fogyanatosítja a zömében helyes törvényes rendelkezést? Az Őrtestület ma már csak egy halványodó legenda, a most meglévő szervek közül pedig csak az Ökológiai Gárda mutat föl látványosabb eredményt. A többiek hathatósága kérdéses. Én nem a *Delta Force*-ba való újratelepítést látom megoldásnak, hanem visszamenni az eredethez, a '90-es évek elvárásaira. Ott a testület nem lenne a Természetkezelőség mostohagyereke, hanem ismét önálló intézmény, ahogyan megálmodtuk. Sokszor elmondtam, többször megírtam ezt a receptet, most csak megismétlem. Példa: a nagy ichtiológus, a román halászat hajdani megszervezője,

Grigore Antipa idején, egy tucatnyi válogatott őrből álló testület - evezős ladikjaikkal – delta-szerre sikerrel képviselték a törvényt.

Másik, igen fontos dolog a kormányzó személye. Annak idején nagy örömmel fogalmaztuk meg: a védterület főnöke ne legyen valami igazgatócska, hanem a terület nemzetközi jelentőségét tükröző, legalább helyettes államtitkár rangú kormányzó, akinek kinevezését a Román Tudományos Akadémia is akreditálja. Nos, ez utóbbi kitétel már az első törvényrendezés szintjén megbukott, politikai leosztás lett belőle. Az eredményt a kormányzó személye körül idén nyáron kipattant botrány is tükrözi: kiderült, hány milliócska euróért cserélt gazdát a kormányzói szék, egy üzletembernek álcázott maffiafőnök érdekében. Ma sem tudni biztosan, milyen házifeladattal jött három hónapos mandátumára a kibérelt kormányzó. Szerintem az állam valahol veszített földterületeket, amelyek magánkézbe kerülnek, másképp nem lenne logikus a jelentős beruházás. Nagyon kemény, alaposan fölkészült szakember kellene ide, aki jól adminisztrál, nem kötik csoport- vagy egyéni érdekek, vigyázna a rendelkezések betartására és tartaná hátát az embereiért. De ki lenne ez a Grál lovag, akit – a konjunktúra ismeretében – most, a választások időszakában aggodalmasan várunk, milyen szalmaemberrel cserélik le a mostani főnököt?

Sok mindent kellene és lehetne tenni itt. Pl. rendezni a deltai közlekedést. Nem a vitatható közlekedési sebességet ellenőrizni, hanem a motor lóerejét, ami rögzítve van a Kikötő-kapitányságon. Ugyanakkor hiányzik az ellenőrző szerv. De ha lenne is, nincs megszabva a szabálytalansá-

gért kiróható büntetés. Ott van a delta érintetlenségének földarabolása, a titkon fölhúzott halásztanyák, törvénytelenül besettenkedő remetelakok, turisztikai objektumok, az aggasztó méretű orvhalászat meg a vadkempingezés. Nem a természetes vízháztartás érdekében, hanem a turisztikai meg gondolásból végzett mederkotrások, a polderek (lecsapolt, alacsonyan fekvő területek – szerk megj.) mezőgazdasági területekké való átalakítása, a helyhatósági rendeletek, amelyek megengedik a törvények áthágását. Pl. a védett madártelepek turisztikai objektummá való átalakítását, a kolóniákban pedig – legalább szemszűrésből – megkötéssel, csak max. 5 km sebességgel lehessen közlekedni. Pedig nem volna szabad bemenni sem 5, sem 55 km-es sebességgel, mert a törvény tiltja. A prefektus – persze, csak szóban - megengedte a turisztikai cégeknek... Külön könyvet lehetne mindezekről írni, de kinek és miért? A politika a gazdasági érdekek emanációja, a törvényhozó politikus pedig az üzletember kreatúrája. Ismét a pusztába kiáltó szó parabolája: a kilátástalanság.

Nos, ebben a helyzetben kell a Pelikán jegyéből visszahúzódnom megint az Oroszlánéba, amely alatt születtem, és örülnöm kell, hogy vénségemre nem érem meg szeretett Duna-deltám végnapjait... Szomorú dolgok ezek, de kérdezett és én őszintén, eddigi ismereteim alapján válaszoltam.

Végezetül engedtessek meg, hogy megismételjem „indíás” könyvem utolsó, zárógondolatát: *„A világot nem lehet megváltani, mert nem akarja, hogy megváltás. A magamfajta szélmalomharcos pedig örüljön annak, ami neki megadatott...”*

Székelly Ferenc

Benke László versei

Anyám és apám fényképe alá

Önérzet, szellem, tisztaság,
szépség sugárzó diadala,
mértéke a becsület maga.
Sehol sincs – hozzá fogható.
– a világon a legdrágább anya.

Felette emberarcú apám.
"Hetvenhét évig szerettelek.
De jó, hogy megjöttél, mama!"
"Örök szerelmem, papa!"
De jó, hogy megtalállak itt!"

El-elzibbad szívemben a vágy,
hogy már – velük legyek.
És eltűnik arcomról a sár,
ha ők megérintenek.

Lélekrontók mocskában is

Magamtól is elborzadok,
ha megtudom, hogy milyen vagyok.
Maradj te olyan tiszta még,
amilyennek képzeletben láttalak.
Szerelmeddel sugározz te át
s csak tisztaságom sugározom rád
lélekrontók mocskában is.

Az légy, aki gyermeknek

Az légy, aki gyermeknek lenni szerettél,
s ha szívedbe még fészket ver a szeretet álma,
légy hű szerelmedhez, s lelked tisztasága lesz
békéd és nyugalmad buzgó forrása.

Periprava lágere és hírhedt parancsnoka

A Duna-Deltában az Ukrajnával határos Chilia-ág mentén fekvő, jelenleg mintegy kétszáz lakosú Periprava az ország egyik legnehezebben megközelíthető falva. A település határától három kilométerre működött a diktatórikus kommunista rendszer leghírhedtebb kényszermunkatábora. Ezért Periprava neve végérvényesen bekerült a történelemkönyvekbe. Ma már a letűnt helyszínen minden régről megmaradt kő, csont vagy fémdarab elpusztíthatatlan és kitörölhetetlen üzenet hordozója.

Hivatalosan egy gát megépítése és a falu körüli mocsaras terület lecsapolása érdekében alakították ki az ötvenes évek elején. 1959-1964 között politikai foglyok ezreit hozták ide, főleg a rendszer által „ellenforradalmároknak” minősített elítélteket, közöttük erdélyi ötvenhatosokat. Akik a szamosújvári, a nagyenyedi, a máramaroszigeti és a többi halálgyár-ból (értsd: börtön) kerültek ide túlélni vagy meghalni. Ebben az időszakban a fizikailag és lelkileg már-már elviselhetetlen élet- és munkakörülmények a legkegyetlenebb gulág körülményeivel vetekedtek. A politikai elítéltek 1963-64-es szabadulása, az általános amnesztia után a tábor politikai jelentősége csökkent, 1977-ben végleg felszámolták.

A munkatáborban kubikolás és nádvágás zajlott leginkább, amit kiegészített az állattartás, útépítés és egyéb nehéz munkák. A Duna-Fekete-tenger csatorna töltéséhez napi három köbméter föld talicskázása volt a norma, nádból pedig akár tizenöt kötés. Aki nem teljesítette a normát, aki nem tett eleget a kiadott parancsoknak, aki nem viselkedett eléggé alázasan, aki nem tetszett a fogvatartóinak, az sokszor kegyetlen verésben részesült. Miközben aki „jól viselkedett”, néhány elvárt információért cserébe kapott egy tál ételt a minden elítéltet kínzó éhezés átmeneti csillapítására.

A hallgatás falát csak nagyon lassan sikerült áttörni a rendszerváltás óta eltelt immár közel három évtized alatt. És az igazságszolgáltatás is többnyire várat magára, miközben a még élő egykori foglyok és fogvatartóik tábora egyre inkább apad. Az elítéltek zömének nem adatott meg az a lehetőség, hogy nyíltan beszéljenek az embertelen lágerkörülményekről, szenvedéseikről. A túlélők közül ma is sokan félnek, inkább hallgatnak. De éppen elegen beszélnek ahhoz, hogy a tények felszínre kerüljenek. Sőt, a csontok is. Hiszen az elmúlt években a régészek több ásatást szerveztek a Duna-deltában, hogy felkutassák a kommunizmus idején az egykori peripravai kényszermunkatáborban elpusztult politikai foglyok földi maradványait.

Eközben a csontokkal együtt egyre több kegyetlen, ám valós történet is felszínre került. A félelem, a megaláztatás, az éhezés terrorjáról, a poklok pokláról. Véletlenül vagy akaratlan előidézett balesetekről, a verés utáni hidegvizes borogatásokról, nyers répa és nyers kígyó kényszerű fogyasztásáról, a cellában cikázó és a fogvatartottak húsába maró patkányokról, az autógumiból készített bocskorokról, a vizen úszkáló alvó alkalmatosságokról, a farkaskutyás fegyveres őrök sugallta napi halálközelségről, a tüdőbeteggel közösen használt evőeszközökről, a vérhas és az alultápláltság áldozatairól.

Az ártatlanul elítéltek a jézusi szeretet jegyében megbocsátottak egykori fogvatartóiknak, kínzóiknak. Nem uralta őket

bosszúvágy, csak erkölcsi igazságtételre vágytak. Mélyen csalódniuk kellett azonban, amikor azzal kellett szembesülniük, hogy a törvények – néhány látványos példa statuálása kivételével – megvédik a bűnösöket. Nem csoda, hiszen az egykori pártaktivisták, államügyészek és börtönparancsnokok gyermekei, unokái ma is aktivisták, jogvédők és parancsnokok. Csak máshol. De csalódottak azért is, mert saját gyermekeiknek és unokaiknak ma is inkább a vándorbot jut, szerencsét próbálni hetedhét országon túl, mintsem idehaza „helyzetbe kerülni”. Miközben fájó az, hogy a kommunista börtönök és munkatáborok története alig-alig kerül be a hazai történelemkönyvekbe, és hamis próféták prédikálnak a rendszerváltásról, demokráciáról, szabadságról. Akik mindezért bizonyítottan megszenvedtek, akik akár életüket áldozták, hogy majdan véget érjen az igazságtalan önkényuralom, azok teljes mértékben háttérbe szorulnak. Legfeljebb abban bíznak, a történelem számtalanszor bebizonyította már, hogy haláluk után mégiscsak bekövetkezik az igazságtétel...

A fentiekhez mérten aprónak mondható igazságtétel, hogy 2014-ben per kezdődött Ion Ficior lágerparancsnok ellen, aki a bűnvádi eljárás során mindvégig ártatlannak vallotta magát. Ellene tanúskodó áldozatai, illetve azok leszármazottai nem követeltek anyagi kárpótlást, csak azt, hogy ítéljék el bűneiért. A kivizsgálás során megállapítást nyert, hogy a peripravai munkatábor azzal a céllal működött, hogy „megsemmisítsék” a kommunista rendszer ellenségeinek tekintett fogvatartottakat. A vádirat szerint az embertelen körülmények, a rendszeres verések, az ivóvíz, az élelem és az orvosi ellátás hiánya miatt a peripravai munkatáborban összesen 103 fogoly halt meg Ion Ficior parancsnoksága idején. (A volt foglyok visszaemlékezései alapján ennél több – szerk. megj.). Ahhoz képest ez csak „egy csepp a tengerben”, ha figyelembe vesszük, hogy Romániában a kommunista diktatúra idején több mint félmillió, a rendszer ellenségének tekintett embert börtönöztek be, miközben becslések szerint közülük több tízezren nem éltek túl az embertelen fogvatartási körülményeket.

Ion Ficior 1958 szeptemberétől a peripravai 0830. számú munkatábor parancsnok-helyettese, majd négy éven át, 1960 október – 1963 szeptember között parancsnoka volt. 1928-ban Oláhokcsárdon született, 1946-ban Dicsőszentmártonban villanyszerelőnek képezte magát, és képesítése napján belépett a Román Kommunista Pártba. Még abban az évben, alighogy átlépte a felnőtt kor küszöbét, egy baptista pap lányát vette el feleségül. Pártaktivista, majd állambiztonsági tiszt lett belőle, végül házassága miatt a Büntetés-végrehajtási Főigazgatósághoz helyezték. A peripravain kívül több munkatábor parancsnoka, ezredesi rangban ment nyugdíjba. Azóta sincs lelkiismeretfurdalása a haláltáborokban, így a peripravai 0830-as egységben történtek miatt. Az állam által neki megítélt kiváltságos nyugdíja bizonyára hozzájárult „a jól végzett munka” örömeinek a bizonyosságához.

A peripravai lágerben fenntartott és fokozott embertelen körülmények minden elítélt szenvedéséhez, sokak halálához vezettek. Mégis, 2013-ig kellett várni, hogy a Kommunizmus Bűneit Vizsgáló és a Román Száműzöttek Emlékét Ápoló Intézet (IICMER) a még életben lévő táborparancsnokok, volt börtönőrök büntetőjogi felelősségre vonását kezdeményezze. Négy év alatt pedig csupán három esetben indult bűnvádi eljárás és azt követő vádemelés közismert „kommunista pribékek” ellen. Elsőként Alexandru Visinescut, a hírhedt Ramnicu Sarat-i börtön egykori rettegett parancsnokát ítélték el húsz évi szabadságvesztésre. A sorban a második

Ion Ficior, Periprava „hóhéra”, szintén húsz évi szabadságvesztés jogerős ítéletével. A harmadik, a vádemelés szakaszába jutott bűnvádi eljárás pedig Marian Petrescu, a galaci börtön egykori parancsnoka ellen irányul. A bíróság mindhármut külön-külön száznál több elítélt, politikai fogoly haláláért tartja felelősnek. Mégis, törvény elé állításuk és a közvélemény előtti leleplezésük elsősorban nem mérhetetlenül hatalmas kegyetlenkedéseiknek köszönhető, hanem elsősorban annak, hogy az újkori román demokrácia szeme láttára (és hozzájárulásával) megélték az aggkort. Ehhez valószínűleg nem az elítélteknek kijáró börtönkoszt, hanem a kommunizmus idején megszerzett kiváltságok, majd az azt követő korszakban felvett magas nyugdíjak miatti kedvező megélhetési körülmények járultak hozzá. No meg a posztkommunista eszméket fenntartó, a valós és kiterjedt igazságszolgáltatás elődázásával saját pozícióikat (is) féltő utódok csigalassúsága.

Úgy látszik, a demokráciában az emberiség elleni bűncselekmények felgöngyölítéséhez hosszú évekre, bírósági eljárások sorozatára, fárasztó pereskedésre és az egykori vádlókból lett vádlottak emberi jogainak kényes betartására fokozottan figyelni kell. Bezzeg, annak idején a fekete Volga autó egyik napról a másikra vitte el az ártatlanul meghurcoltak csoportjait, akiket senki sem figyelmeztetett emberi jogukra a Securitate alagsoraiban, a hírhedt börtönökben, a kegyetlen munkatáborokban. Micsoda két aberráns véglet! És micsoda ordító igazságtalanság, amiről még a Helsinki Bizottság sem beszél: az egykori kínzók átlagnyugdíja sokszorosa az anyagi kárpótlásban nem részesülő kínzottakénak. Miközben a leszármazottaknak legfeljebb a keservesen kivívott rehabilitálás, erkölcsi elégtétel jut. És mikor történik meg a többi vétke, például a politikai foglyok „megsemmisítését” elrendelő belügyminisztériumi vezetők elszámoltatása? Ennyi gázság után vajon hol kellene ma meghúzni az igazság-vonalat?

Az ötvenes-hatvanas években a Duna-deltai munkatábor mellett fekvő Periprava gyermeklakosai folyamatos sikításokat hallottak, a szülők viszont ezt madarak vijjogásaként magyarázták a gyerekeknek. A géme és a pelikánok ricsaja nem szűnt meg azóta sem, a természet gyönyörű alkotása öröknek tűnik. Az ember pokoli műve azonban múlandó, legfeljebb a letűnt gonoszságot újabb kori és szintén elmúlásra ítélt ármánykodás váltja fel. A láger elpusztult, a barakkokat nem újították fel, hogy az áldozatok iránt kegyelettel adózó hozzátartozók, vagy éppenséggel az érdekességre vágyó látogatók számára emlékhely és múzeum legyen Periprava, mint valamivel arrább Auschwitz és Birkenau. Úgy látszik, már megszokhattuk, „mi” inkább letagadjuk a múltat, nem szembesülünk valós önmagunkkal.

Az egykori peripravai kényszermunkatábor területén nem jött létre kegyeleti emlékhely, amint annak helye és ideje lett volna. A földet és a rommaradványokat privatizálták, eladták, egy részét magánterületté alakították. A haláltábor parancsnoki lakása helyére előkelő négycsillagos szállodát épített egy francia tulajdonos, és az új helyszínre természetsezerető, a színes madárvilágban gyönyörködni óhajtó, avagy horgásszenvedélyének hódoló vendégeket vár. Ahol fél évszázada még volt politikai foglyok küzdöttek a megmáradásért, manapság szórakozni vágyó turisták paradicsoma épül. És még mondja valaki, hogy az elmúlt évtizedekben semmi sem változott Romániában...

DR. ÁBRÁM ZOLTÁN

Fenti íráshoz Dr. Kiss J. Botond, mint helyismerettel rendelkező személy a szerk. kérésére a következőket fűzi hozzá:

Ábrám Zoltánnak igaza van a Ficior-szőrnyvel, meg a a tanyája helyébe fölhúzott kacsalábon forgó kéjlakkal kapcsolatban. A 103 áldozatot én is csak ennyinek találtam az Interneten. Az is igaz, hogy a helyiek sokkal többről beszélnek. Az exhumálás sem sokat segítene, mert mint hallottam, egyeseket ott földeltek el, ahol elestek, direkt a gát testébe. Olyat is hallottam, hogy a parancsnok jókedvében sorokban hasra paracsoltatta a fegyenceket, majd lóháton végigvágatott rajtuk. Azt is tudták a helyiek, hogy a fegyencek nagy része orvos, tanár, mérnökember volt, sokuk pedig valamilyen lelkész, a romániai értelmiségek java szenedett ott.

Az akkori időkre jellemző volt az éjjeli váratlan elhurcolás az ismeretlen szörnyűségekbe, ahonnan vagy visszajött az illető, vagy nem. Édesapám ágya alatt is sokáig ott állt előkészítve a kicsi vulkánfiber bőrönd, benne pár váltás fehérnemű, meg egy darab szalonna, a mellé való kenyeret időnként cseréltük. És nem volt egyedül, másokról is hallottam ugyanezt.

Periprava kapcsán, a népi igazságtudat beszélt egy, talán utolsó parancsnokról, akit kilépése után késeltek halálra egy bukaresti trafikban. De Ficior még él és mindeddig virult is...

Jó pár éve egyházi körök megkerestek némi információért Periprava tárgyában, ahova ökumenikus zárandoklatot akartak szervezni, aztán vagy megcsinálták nélkülem, vagy nem lett belőle semmi, nem tudom.

Valóban, később, az idők némi változásával sem történt erkölcsi elégtétel-szolgáltatás sem. Pl. Veress Zoltán - Veressné Telegdy Magda apósomat-anyósomat sem rehabilitálták soha, mert nem is voltak elítélve, bizonyára csak úgy, passzióból ültek a tömlöcbe, ill. Zoli Balánbányán, mint bányarab. Ha jól tudom, másokkal együtt engedték ki őket két év után, a romániai Micsurin, Palocsai Rudolf, akkori nagytekinetlyű növénynevelő közbenjárására, akinek Zsigmond fiát, a későbbi költőt is elítélték „diák-összeesküvésért”. Az akkori mártírok legtöbbje már távozott, a mi generációnkkal pedig kihalt az emléküik is.

Valóban, Ábrám Zoltán írása jól illeszkedik a velem készült interjúban írottakhoz.

Komán János

Bodor Ferenc, a csíki Gábor Áron a közvitában

1974-től, negyven éven át tartottam ébren azt a történelmi igazságot – de nem elegendő utánajárással, kutatással –, melyet most újabb hitelesítő dokumentumokkal mások is igazolnak. Javított és fontosabb hozzászólásaimból állítottam össze az alábbi ismertetőm, mellyel ismét Bodor Ferenc igaznak tartott vallomását, jegyzőkönyvét védem.

Bodor Ferenc neve ismeretlen, vagy alig ismerik, holott Gábor Áron mellett egyike volt a székelyföldi hadiipar megteremtőinek. Bodor nevével legelőször Mérei Gyula tudományos igényű megírt könyve oldalain találkoztam.⁽¹⁾ Ennek a munkának egyik könyvészeti utalása indított Kolozsvárra, hogy megkeressem dr. Alapy Gyula levéltáros, történész ismertetőjét, amely a komáromi Jókai Emlékmúzeumban, az 1925-ös Jókai centenárius alkalmával kiállított Bodor-féle Jegyzőkönyvről szól.⁽²⁾ Útközben Marosvásárhelyen fölkerestem Bözödi Györgyöt, akit az erdélyi magyar 48-49-es forradalmi események egyik legalaposabb, legmegbízhatóbb szaktekintélyének tartottam. A Jegyzőkönyv sorsáról érdek-

olta, és ezeknek a vállalatoknak a mérnöke, műszaki vezetője 1843-tól Bodor Ferenc volt⁽⁵⁾. Elképzelhető-e, hogy a bodvaji öntödében egy olyan munkálatnál, mint az ágyú- és ágyúgolyóöntés, épp a tulajdonos legfőbb megbízottja, helyettese – ne legyen jelen? Ha Bodor Ferenc azt állította a Jegyzőkönyvében, hogy ott volt az első ágyúöntésénél, hinnünk kell neki, mert ez az állítás napjainkban már igazolható igazságnak számít. A Jegyzőkönyv kolozsvári változatának első része későbbi bejegyzés – Egyed Ákos történész szerint hamisítvány.⁽⁶⁾ Már az is kiderült (lásd a mellékelt Jegyzőkönyvet), hogy mennyire későbbi bejegyzésről beszélünk, és pedig nem későbbiről, mint 1849. augusztus 8-án keltezett-ről. Ezt a logikai érvet még jobban megerősíti Gál Sándor ezredesnek az a döntése, mellyel kinevezi Bodor Ferencet, a csíkszentdomokosi rézbánya és a magyarhermányi határban levő bodvaji vasgyár műszaki vezetőjét – 1849. március 1-től – évi 1500 pengő forintfizetéssel – a csíkmadarasi állami ágyúöntőde és lőporgyár igazgatójává⁽⁷⁾. Ez a kinevezés egyúttal a tulajdonos és Bodor Ferenc

korábbi érdemeinek az elismerését jelenti.

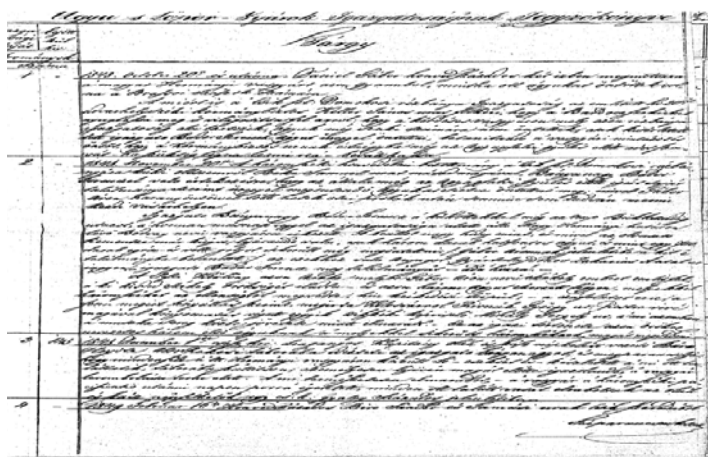
Azzal a tudattal, hogy a komáromi Jegyzőkönyv elpusztult, először a „Korunk” folyóiratban⁽⁸⁾, majd a „Hargita Kalendárium” kiadványban⁽⁹⁾ – Alapy ismertetője nyomán – ébresztgetni próbáltam a méltatlanul elfelejtett Bodor Ferenc emlékét, áldozatvállalását. A közzétett cikkek id. Mathé János⁽¹⁰⁾ és Egyed Ákos tiltakozó válaszait váltották ki, amire egy újabb hozzászólásom következett volna, de az

újabb iparkodásom, amelyet a „Korunk” folyóirathoz küldtem, sohasem jelent meg. Ezt az elhallgatott, mellőzött válaszlevelet, némi módosításokkal, bővítésekkel – a vitakozó szellemét megtartva – az érdeklődők figyelmébe ajánlom, mert olyan témába vágó ismereteket tartalmaz, melyek a további kutatás számára hasznosak lehetnek.

A HÉT c. hetilapban az említett történész professzor elmarasztaló bírálatát olvashattuk a „Korunk” folyóiratban és a „Hargita Kalendárium” kiadványban közölt ismertető cikkeimről. Id. Mathé János, akárcsak utóbb Egyed Ákos⁽¹¹⁾ nem tartották elfogadhatónak azt a főljegyzést, mely szerint Bodor Ferenc mérnök segítségével öntötték az első ágyúkat Bodvajon.⁽¹¹⁾

Az említett történész első cáfolata így hangzik: „Alapy cikke felületes; nem ismerte a székely hadiipar megszületésével foglalkozó tudományos irodalmat”⁽¹²⁾.

Föltételezhető, hogy Alapy vármegyei levéltáros életútját,

Bodor Ferenc Jegyzőkönyvének első oldala, mely a bodvaji "iskola" ágyúcső öntéséről beszél.

lődtem. Ezzel a kérdéssel kapcsolatban azt válaszolta, hogy a második világháború idején, Komárom bombázásakor, a Jegyzőkönyv elpusztult. Akkor elővettem a Mérei könyvéből kimásolt egymondatos idézetet, mely így szólt: „Az ágyúöntést Bodor Ferenc-től tanulta meg, aki a Magyarhermány melletti bodvaji vasgyár telepén három 6 fontos ágyút és 700 darab golyót öntött”⁽³⁾. Válasza az előbbivel azonos volt, és még hozzátette: „félünk a legendarombolástól”. Akkor megjegyeztem, hogy Gábor Áron, hasonlóképpen Bodor Ferenc jelentőségét nem az első ágyúöntésével, hanem a székelyföldi hadiipar megteremtésével és későbbi tevékenységükkel mértük. A kolozsvári egyetemi könyvtárban meg is találtam a Századok című történelmi folyóiratnak azt az 1926-os számát, melyben dr. Alapy Gyula – az állítólag elpusztult „Csíkmadarasi Álladalmi Ágyúöntőde és Lőporgyár Igazgatójának ügyviteli Jegyző Könyvét” – ismertette. Ezt az ismertetőt, valamint Lukács Józsefnek „Előkerült a Csíki Gyutacs” két száma című cikkét⁽⁴⁾ és később a „Történelmi Lapok” folyóirat 1892-93-as számaiból olvasva, egy olyan összefüggésre figyeltem föl, mely továbbra is megerősíti azt az igazolható állítást, melyet az első ágyúöntővel kapcsolatban fölteszünk. Ez az összefüggés, amely logikai érveinket ugyancsak igazolja – Bodor Ferenc mellett szólva – a következő tényekre támaszkodik: mind a csíkszentdomokosi rézbányát, mind a bodvaji vasöntödét, melyben az első ágyúkat öntötték, a gyergyószentmiklósi Zakariás Antal örmény kereskedő birto-

munkásságát, jegyzeteit is megvizsgálta a mi történésznünk, ha „felületességgel” vádolja. Tanulmányozta-e Alapy munkásságát? Vajon megtette-e ezt az említett történész a végső vélemény kimondása előtt?⁽¹³⁾ Ez a kijelentés egy olyan súlyos vád, melyet előzetes bizonyítás nélkül nem írhat le egy történész. A szóban forgó dokumentum eredetijét nem ismerheti (csak a kolozsvári változatát), tehát Alapy ismertetőjéről nem állíthatja azt, hogy felületes. Szerintem Alapy ismertetőjét össze kellett volna hasonlítani a kolozsvári, ugyancsak eredeti változattal. Továbbá: Alapynak, a Jókai kultusz megteremtőjének, a komáromi Jókai Múzeum igazgatójának föltételezett tájékozatlansága semmit sem változtathat egy hetvenhét évvel korábban készült Jegyzőkönyv szavain.

Mire alapozza az említett történész azt a következtetést, mely szerint Alapy nem ismerte a székely ágyúöntésre vonatkozó szakirodalmat? Ezt csak azért állítja, mert Alapy – a Jegyzőkönyvre hivatkozva – Bodor Ferenc kezdeményezését emeli ki, holott valamennyi addigi tanulmány csak a Gábor Áronét említi, Bodorról pedig semmit se tud, mert a vele kapcsolatos kutatások mindeddig nem foglalkoztak, és talán szándékosan mellőzték az ilyen irányú kezdeményezést? De hol vannak azok a hiteles, első kézből származó dokumentumok, melyeket ezek az alapos, megbízható tanulmányírók fölhasználtak? Be kellene mutatniuk azt az eredeti születési bizonyítványt, melyből megtudhatjuk: Bodor Ferenc nem volt Bodvajon az első ágyú öntésekor, hogy magam is elhissem: Bodor Ferenc följegyzése az első ágyú öntésével kapcsolatban valótlán feleletet ad.

A mi kolozsvári történésznünk azt állítja, hogy mindkét jegyzőkönyv (a komáromi és a kolozsvári is) a Jókai-család felé „gravitált”. Bár ennek a gravitálásnak, ha megfelel a valóságnak, az igazság kiderítése szempontjából nincs különösebb jelentősége, mégis célravezető, témához tartozó a tévedés kijavítása, amit az egyik fürge hozzászóló részben meg is tett, ugyanis Jókainé Laborfalvi Róza nem a magyarországi Laborfalván és nem is a háromszéki Laborfalván született – ahogy kolozsvári történésznünk állítja – hanem Miskolcon⁽¹⁴⁾. Ellenben föltételezhető az, ami az említett történész figyelmét elkerülte –, hogy a háromszéki Laborfalvára, laborfalvi Berde Mózes, 1848/49-es kormánybiztos, a későbbi Erdélyi Unitárius Egyház főgondnokához akarták juttatni a Jegyzőkönyvet, hiszen Bodor ismerte Berdét, és ezek szerint a megbízhatóságára is számíthatott, mert erre szüksége volt, ha a Jegyzőkönyv átadása a kiegyezés előtti időre esik. Ha a kiegyezés után került a dokumentum Laborfalvára, akkor a Berde számára juttatott tiszteletadó ajándékként könyvelhetjük el. Ezt az állítást a „Történelmi Lapok”⁽¹⁵⁾ egyik cikkéből szakított idézettel is igazolhatom: *„Ezt a Jegyzőkönyvet Laborfalván találta Kiss András datki unit. pap és tőle került Kanyaró birtokába”,* ám az eredeti példány Jókai egyik erdélyi látogatásakor kerülhetett az író tulajdonába.. De megjegyzem, hogy a jegyzőkönyvek útja a végállomásig még tisztázatlan.

Meg kell említenem azt, hogy Bözödi György történésznünk, amikor Mérei Gyula Magyar Iparfejlődés (1790-1848) c. könyve kapcsán Bodor Ferencről beszélgettünk, a következőképpen nyilatkozott: *„Alapy írása megbízható, alapos ismertetés”.* Bözödi állításainak megbízhatóságát az újabbban föltárt dokumentumok is igazolják. Tehát Mérei jó helyről szerezte az információt. Mérei se kérdőjelezte meg Bodor Ferenc kezdeményező szerepét. Méreit pedig még mások sem vádolhatja azzal, hogy nem ismerte a székely ágyúöntés megszületésének a körülményeivel foglalkozó tudományos

irodalmat. Elég meggyőzően beszél erről a könyvészetéről. Tizennyolc év telt el Mérei könyvének megjelenése után, amikor napvilágot látott Bözödi György dolgozata az ALUTA évkönyv 1969-es számában, majd ugyanez a tanulmány – csekély eltéréssel – az 1848-arcok, eszmék, tettek (1974) c. kötetben.⁽¹⁶⁾ Bözödi öt olyan dokumentumból indul ki, melyek az „ügyviteli Jegyzőkönyv” megfelelő részeit hitelesítik. A Jegyzőkönyv hitelességét támasztja alá Gál Sándornak az a levele, melyet a „Történelmi Lapok” 1892. évi 6. száma közölt. Nem ismerem a „többek között” iratokat, de föltételezem, hogy Szabó Károly és Kőváry László ezek figyelembevételével állapították meg Bodor Jegyzőkönyvének hitelességét. Ezt a munkát elsősorban Szabó végezhetette el, ugyanis tudjuk azt, hogy Bodor Ferenc *„a többi okmányait a 60-as évek végén néhai Szabó Károly egyetemi könyvtárnok kezébe tette le”*⁽¹⁷⁾, és ezek az iratok lehettek azok, amelyek eloszlatták a korábban fölmerült kételyeket. Ha ezeket a dokumentumokat nem semmisítette meg Bodor Ferenc valamelyik utókorai ellenfele, akkor még mindig Kolozsváron rejtőzködhettek. Lehetséges, hogy a mi kolozsvári történésznünk ezekről az iratokról is tud, mert „A HÉT” említett számában közölt cikkében két ízben is olvashattuk, hogy az 1848-as forradalommal kapcsolatban mindent fölfeledeztek. *„Ma nyugodt lelkiismerettel el lehet mondani: a kutatás feltáró szakasza befejeződött”.* (A hét, 1974.jún. 28. 8.o.) Utóbb kiderült, hogy ez az állítása sem fedi a valóságot. Igaz, még esélyt ad a véletlen szerencse jelentkezésének.

A szaktudás területén Bodor bányanagy, mérnök – kortársaihoz viszonyítva – magas szinten állhatott. A nemrég előkerült, kiegyensúlyozott, szinte gyöngybetűs írással, gondosan készített dokumentumok egy tanult és föltételezhető, hogy szerény személyiségről beszélnek. A szakembert több évi gyakorlati tapasztalattal vértették föl a csíkszentdomokosi rézbányánál és a bodvajai öntödénél végzett mindennapi munkálatok. Ilyen tapasztalattal és szaktudással Gábor Áron 1848 novemberében nem rendelkezhetett. Hasonló véleményt olvashatunk az említett „Történelmi Lapok” egyik számában: *„Gábor Áron tán el sem érte volna azokat a sikereket, melyekkel ma tele van a világ, ha Bodor nincs mellette, mert ő volt a szakember, mint végzett mérnök és bányatiszt.”*⁽¹⁸⁾ Ma már ennél is többet tudunk: Bodor munkaadójának, Zakariás Antalnak, a csíkszentdomokosi rézbánya és a bodvajai öntöde tulajdonosának áldozatvállaló hozzájárulása nélkül a székelyföldi hadiipart csak egyoldalúan és nagyon hiányosan lehet leírni⁽¹⁹⁾. Megjegyzem, hogy azok, akik átnézegették a „Történelmi Lapokat” – úgy látszik – nem akarják tudomásul venni az említett sorokat. Véleményem szerint csak részben a történészek feladata helyreállítani az igazságot, inkább a kohászati és a haditechnikában jártas szakembereké ez a feladat.

Bodor képzettségéről beszél a csíkmadarasi lőporgyár fölállítására, a gyári munkálatokban kifejtett tevékenysége. Tudjuk azt, hogy több ágyú-, katona- és vadászpuskapor mintát terjesztett föl jóváhagyás végett, ami arról beszél, hogy az akkori lőporkészítés tudományát alaposan ismerte.

Föltesszünk egy kérdést: miért lehetett Bodor a csíkmadarasi lőporgyár igazgatója? Ha nem lett volna elismert szaktekintély, bizonyára Gál Sándor ezredes nem bízta volna rá a legnagyobb lőporgyár fölállítását, irányítását. *„Ő a madarasi lőporgyár igazgatója volt – olvassuk a „Történelmi Lapokban” – ő készítette az erdélyi csatákhoz a lőport és Gábor Áron testi-lelki jó barátja, tanácsadója, mondhatni jobb keze volt.”*⁽²⁰⁾

Az sem hagyható figyelmen kívül, hogy a csíkmadarasi lőporgyárat egy ágyúöntödével kellett volna kibővítenie,

ugyanis erre utal a Jegyzőkönyv címe. Épp a legmegfelelőbb helységben támadt ez a tervező gondolat, tudva azt, hogy Csíkszékben a fejedelemség korában vasércet bányásztak. De a hadi események alakulása ezt a bővítést megakadályozta. Viszont Csíkszeredában Gábor Áronnal, akit magához hívatott, ágyúöntő kemencét építenek. Nem bizonyított, de lehetséges, hogy Gábor Áron a csíkszeredai löpőgyár fölállításához is meghívást kapott. A csíkszeredai „ágyúöntő kemence elkészítését Gábor Áron vállalta el, de úgy látszik, hogy a megbízatást, a vezető szerepet ugyancsak Bodor Ferenc kapta, aki azután, március végén és áprilisban, Gábor Áron segítségével nélkül építteti a csíkszeredai gyárat”⁽²¹⁾ – írja Bözödi György. Sajnos, az általam többször is említett történész, Bözödi imént idézett tanulmányából csak a következő gondolatot tudta kiolvasni: „De mindennél többet mond az a tény, hogy a Csíkszékben tervezett ágyúöntő-gyár megszervezésére is Gábor Áront hívta meg Gál Sándor ezredes, s nem Bodor Ferencet.” (Egyed Ákos: Erdély 1848-1849. Pallas-Akadémia Könyvkiadó. Csíkszereda, 2010.571.o.)

Végül megkérdezzük, hogy miért volt szükség Bodor Ferencre Bodvajon 1849 februárjában a lerombolt öntőde helyreállításánál, ha Gábor Áron ott volt? A választ így fogalmazhatjuk meg: Bodor Ferenc mérnök szaktudását még akkor sem lehetett nélkülözni, ugyanakkor Bodor, a tulajdonos Zakariás Antal megbízottja, most sem hiányozhatott, akárcsak 1848 novemberében, az első ágyúöntésekor.

A felsorolást, az ellenérveket folytatni is lehetne, de nem szükséges, amikor egy többévi tapasztalattal rendelkező szakember, mérnök föl akarnak helyezni egy olyan személyiséget, aki hiányos tudását, gyakorlati jártasságát menet közben, a forradalom ideje alatt, szorgalmának, eszességének, fogékonyságának köszönhetően bővítette, tökéletesítette. Bodor Ferenc kezdeményezése nem homályosíthatja el a tíz évvel fiatalabb Gábor Áron későbbi tevékenységét, történelmi szerepét, mert őt a háromszéki önvédelemben kifejtett hozzájárulása, áldozatkészsége emelte a hősök

sorába, és nem az első ágyúöntése, ami eltörpül amellel, amit Kézdivásárhelyen valósított, valósítottak meg Turóczi Mózes nélkülözhetetlen támogatásával. Föl kell figyelni arra is, hogy amikor Háromszéket veszély fenyegette, és Csíkszék szemelték ki az önvédelem bástyájának, akkor már a Bodor tevékenységét is kidomborítják a dokumentumok. Bizonyára, ha a gyár védelme közben Bodor is elesik, népszerűsége másképp alakul, és a populizmust dédelgető történetírás őt is nemzete hőségévé tette volna.

Az elmondottak azt sugallják, hogy Bodor mérnök és Gábor Áron egymásra utalva, egymás tudását kiegészítve szolgálták a forradalmat. Bodor Ferenc munkásságával még nem foglalkozott egy hadosztálynyi történészcsoporthoz, és ennek ellenére olyan állásfoglalást írhatunk le, amelyre megfontoltabb választ várunk azoktól, akik ezután is elvetik Bodor Ferenc meghatározó szerepét az első ágyúöntésénél. Azzal a deklarációval, hogy a Jegyzőkönyv első része hamisítvány, amit a „Háromszék 1848-1849” könyv szerzője a 120. és 129. oldalakon megismétel⁽²²⁾, nem cáfolható meg Bodor Ferenc jelenléte Bodvajon. Egyébként ugyancsak Bodor Ferencet igazolja az, hogy a XIX. század második felében még a kézdivásárhelyiek, valamint Jakab Elek történész és Nagy Sándor sem tudták pontosan, hogy melyik helységhez kössék az első ágyúöntését. Bakk Endre is három helységet említ: Fülét, Magyarhermányt és Bodvajt⁽²³⁾. Érdekes... Vajon, Bodor Ferenc honnan tudta? Bizonyára, nem Máthé Jánostól, aki a magyarhermányi szájhagyományokra támaszkodva, a XX. század második felében, jó későn jutott helyes következtetésre. „Ami az első ágyúöntés születési helyét illeti, bizonyítottan látszik Máthé kutatásai nyomán: Bodvaj.”⁽²⁴⁾ – írja Egyed Ákos. A kézdivásárhelyi ágyúgyár-tulajdonos, Turóczi Mózes 1881-es visszaemlékezésének helymegjelölése jóval Bodor Ferenc hiteles pontosítása után jelent meg, tehát ebben az esetben elkésett dokumentumnak tekinthető.

(Következő számunkban folytatjuk)

KÖNYVÉSZET

1. Mérei Gyula: Magyar iparfejlődés (1790-1848). Bp., 409, 411. o.
2. Dr. Alapy Gyula: A székely löpőgyártás és ágyúöntés 1849-ben. Századok, 1926. 218-224. o.
3. Mérei Gyula i.m. 409. o.
4. Magyar Könyvszemle, 1942. január-március, 50-52. o.
5. Dr. Száva Tibor-Sándor: Székelyföldi magyarórmány családok. Csíkszereda, 2012. 781-783. o.
6. Egyed Ákos: Hol maradt a forráskritika? In. A hét, 1976. febr. 13. 9. o.
7. Mérei Gyula i.m.222. o.
8. Komán János: A csíki Gábor Áron. In. Korunk,1974. 11. sz. 1170-1171.o.
9. Komán János: Bodor Ferenc Gábor Áron „testi-lelki jóbarátja”. In. Hargita Kalendárium, 1976. 88-89. o.
10. Máthé János: Lesz ágyú!. In. Megyei Tükör, 1973. április-május.
11. Egyed Ákos: Háromszék 1848-1849. Kriterion Könyvkiadó. Bukarest, 1978. 120. o.
12. Egyed Ákos: Hol maradt a forráskritika? In. A hét, 1976. febr. 13. 9. o.
Egyed Ákos: Erdély 1848-1849. Pallas-Akadémia Könyvkiadó. Csíkszereda, 2010. 427. o.
13. Lásd az Új Magyar Irodalmi lexikon I.k. Alapy Gyula címszavát. Akadémiai Kiadó. Bp. 1994. 23. o.
14. A hét,1976. febr. 13. 9. o.
15. Történelmi Lapok, 1892. március 15.
16. Bözödi György: Gábor Áron 1849-ben. In. Arcok,eszmék, tettek. Kriterion Könyvkiadó. Bukarest, 1974. 239-241. o.
17. Történelmi Lapok,1892. május 15.
18. Történelmi Lapok, 1892. 9. sz.
19. Dr. Száva Tibor- Sándor: Egy elfelejtett honvéd százados. In. Hargita Népe, 2010. márc. 16.
Dr. Száva Tibor- Sándor: Egy elfelejtett honvéd százados. In. Háromszék, 2010. márc. 17.
Dr. Száva Tibor- Sándor: Bodor Ferenc és Zakariás Antal szerepe 1848/49-ben. In. Erdélyi Örmény Gyöke-rek, 2014. szept. 12-15.
Dr. Száva Tibor- Sándor: A 110 éve született Zakariás Antal szerepe 1848-49-ben. In Erdélyi Örmény Gyökerek, 2014. nov. 16 -17. o.
Dr. Száva Tibor- Sándor: Bodor Ferenc és Zakariás Antal szerep 1848/49-ben. In. Népújság, 2014. dec. 5., dec. 14.
- 20.Történelmi Lapok, 1892 . 9. sz.
21. Bözödi György i.m., 242 . o.
22. Egyed Ákos: Háromszék 1848-1849. Kriterion Könyvkiadó. Bukarest, 1978. 120. o.
23. ua. 118-119. o.
24. Egyed Ákos: Mi az igazság Gábor Áronról? In. A hét, 1974. jún. 28. 8. o.

Toró Árpád

Emlék, tapasztalat, vélemény

A minap az egyik üzlet kirakatában a nemzet két nagyját ábrázoló képet pillantok meg. Illyés Gyula és Csoóri Sándor, a kép sugallata szerint, valami nagyon fontos dologról beszélgetnek. Kilétüket ismerve nem volt nehéz kitalálnom, hogy most is nemzeti sorskérdéseink képezték a témát. Azért, hogy erről részletesebben is meggyőződhessek, a folyóiratot menten megvettem, s bár hűvös estefelet volt, olvasni is kezdtem. Szegényérzetemet, hogy ezt a huszonöt éves évfordulót ünneplő Hítel c. folyóiratot nem ismertem, azzal próbáltam tompítani, hogy a „Szocialista Köztársaság”-nak nevezett hazám azon felén, ahol én éltem, még az innen fújó szél irányát is eltérítették, s ha tudnák, még a végbélszelet is nemzeti színűre festenék: ott, ahol a fenyők susogását is rendszerlenes suttogásnak vélték, ott, ahol az uralkodó többség nemzeti színű akaratát kényszeríti a kisebbségre, ott sem hit, sem hitel nem létezik.

* * *

Egy nemzet sorsát mindig nemzeti tudata határozza meg. Ha azt elveszíti, akkor a vég elkerülhetetlen.

Ez ellen a veszedelem ellen fellépni több mint bátorság: hősiesség kellett. Szerencsére, mint a történelmünk folyamán annyiszor, most is megjelentek olyan küldetéstudattal rendelkezők, mint Biró Zoltán, Papp Endre és a folyóirat fedőlapján látható többiek, akik ezt a hóhérlást megpróbálták megakadályozni. Munkájukat siker koronázta, mert a felélesztett nemzettudat az „akasztófa” kötelét úgy meggyengítette, hogy az saját súlyától elszakadt. [...]

Én a Hítel szellemiségét magaménak érezve, hosszas, két-évi pajmolódás – önmarcangolás után, minden kételyt s az előbbiekre szerinti minden félelmet legyőzve, azzal a szándékkal vettem kezembe a tollat, hogy kimondjam és csak a saját emlékeimre meg tapasztalataimra támaszkodva hitelesen írjak arról, ami meggyőződésem szerint ma egyik legnagyobb sorskérdésünk. Arról, amit mindenki lát és sokan szeretnék „kezelní”. Igen, kezelni: mert amiről szó van, az nagyban hasonlít egy olyan súlyos beteghez, akinek sürgősen sebészre lenne szüksége, de az nem meri kezébe venni a szikét, mert attól fél, hogy az előbb említettek menten gyilkossági szán-

dékkal vádolva őt, teleordítják a világot. Hát tegyék! Én ennek ellenére azzal a szándékkal lépek a „műtőbe”, hogy az első metszést megejtsem. Remélem, lesz, aki folytassa a műtétet, a „beteg” meggyógyul, s a nemzet számára egy végzetesen súlyos „járvány” elkerülhetővé válik.

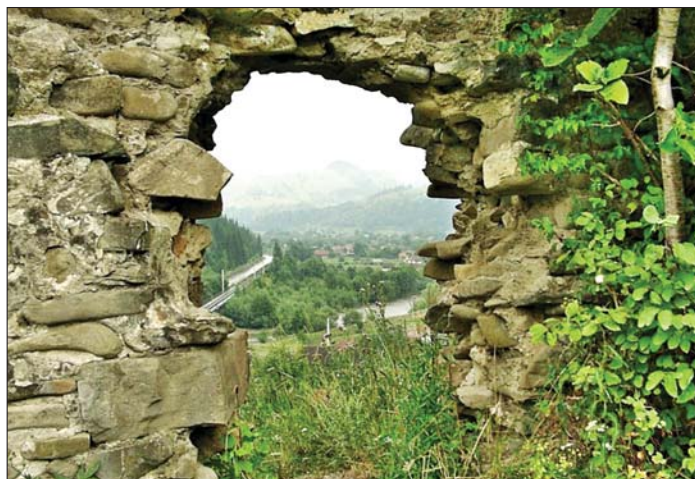
De hát melyik az a „betegség” – probléma –, amelyet minden felelősen gondolkodó magyar gyógyítani-megoldani szeretne? Maga a megnevezés sem egyszerű s nem magától értetendő. Egyrészt, mert a cigány elnevezés ma már nem fedi a teljes valóságot, ugyanis ez csak egy részükre, azokra is csak mint jelző vonatkozik. A másik rész valahonnan, valaki által, a roma elnevezést vette föl. A két rész közötti különbség összehasonlíthatatlan, mert köztük semmiféle kapcsolat nincs.

A „magyar cigányok” (l. Ráduly József: „Én magyar cigány vagyok”) elválaszthatatlanul a nemzet részei. Azok, akik le akarják választani, nem mások, mint külföldi ügynökök, a nemzet árulói.

A másik csoport – „cigány magyarok” – meghatározása nehéz, mert anyanyelvük szerint magyarok, s szegényes „kulturájuk” is az. Ezek, velünk együtt élve, keményen dolgozva, alkalmi lehetőség adta, vagy sajátos tehetségükből fakadó munkával keresik meg a mindennapi betevő falatot. Ezeket munkájuk folytán ma már nem is a cigányságuk, hanem a szegénységük különbözteti meg a többségi társadalomtól. A valóságot teljesen lefedő nevet se tudnék adni, mert vannak családok, amelyek elmagyarosodtak, de ismerek olyan szegény magyarokat is, akik elcigányosodtak. Tehát adott esetben mind az „elmagyarosodott cigány”, mind az „elcigányosodott magyar” jelzőként rájuk biggyeszthető. Ezek semmi gondot nem képeznek, csak gondoskodást, segítséget, hogy felemelkedhessenek oda ahová vágynak és akarnak.

Egy másik csodálatra méltó kaszt az, amelyik nemcsak a „cigány” nevét tartja, hanem anyanyelvét, népviseletét és szokásait is máig megőrizte. Ők azok, akik a környezetük – nálunk a magyar – nyelvét tökéletesen elsajátították, de a sajátjukról nem mondtak le. Nekik is mondhatom, hogy két anyanyelvük van. Az egyik, amelyet csak maguk között használnak, a másik a társadalmi kapcsolatot szolgálja. Életüket egy szigorú – számunkra ismeretlen – belső törvény szerint élik. Ezeket a nálunk „Gábor cigányok”-nak nevezetteket közelebből csak mint orvos ismertem meg. Mellettünk – vagy velünk-élésük kezdete ismeretlen. Ők a fém s a réz megmunkálásának mesterei. Azt hiszem, házainkra az első csatornát ők készítették és szereltek föl. A mai napig ez a főfoglalkozásuk, ezt kiegészítve pálinka- vagy szilvaíz-főzésre használt rézüst készítésével.

Kereskedői képességük vitathatatlan. Ezt bizonyítja, hogy a mindig a piacon ögyelgő, a földig érő, a színskála minden árnyalatát bemutató szoknyát viselő, ezt-azt árulató nőktől alig lehet megszabadulni. A lókupec szóról mindig azok a bő, fekete nadrágos, fekete mellényes és nagy fekete kalapos cigányok jutnak eszembe, akik minden vásáron ott ténfereg-

nek s egy-egy eladó kabala képességeit próbálgatják. Már messziről jövő köszönésüket jó érzéssel fogadom, s velük mindig szívesen szorítok kezét. Módosság szerinti nagyságú házakban, zárt közösségekben élnek. Ennek a zártságnak tulajdonítható, hogy számunkra ismeretlen a kultúrájuk. Nagyon szigorú szexuális erkölcsre vall, hogy a férjek feleségüket még az orvosi rendelőbe is elkísérik. Ennek és a nők szemérmességének szüleménye az a történet, ami azóta a nőgyógyászok körében szólás-mondássá vált. A történet pedig, hogy a cigányné valahogy felkászálódik a vizsgáló asztalra, de nemiszervét folyton takargatva lehetetlenné teszi a vizsgálatot. A férje ezt látva odaszól: ne takargasd, mutasd meg, hisz a doktor úrnak ez a kenyere.

Ezt a fejezetet nem zárhatom le anélkül, hogy meg ne emlékezzem arról a szomorú, de a fentieket illetőleg fennkölt eseményre, amely Marosvásárhelyen történt. Amikor meghallották, hogy a jogaikért békésen tüntető magyarokat megtámadták, azonnal segítségükre siettek és azt kiabálták: „Ne féljete magyarok, megjöttek a cigányok”. Azt hiszem, a békés együttélésnek ennél jobb bizonyítéka nincs!

Élményeim, emlékeim az a kor alapozta meg, amikor világomat semmi és senki más, csak az érdek nélküli önzetlen gyermekkori érzélem irányította. Ez a világ bennem soha el nem múlt, s nemcsak a felnőttkor tudatos kutakodásait, cselekedeteit befolyásolta, hanem most az alkonyba hajló korban is gyakran visszajárok ebbe.

Még alig ébredező tudatom emléke, hogy ha valami nem tetszős dolgot mondtam vagy csináltam, Kányádon azzal riogattak, hogy: elvisz a cigány. A cigány megtestesítőjét akkor a kicsi falum egyetlen Máté névre hallgató dögsze – gypmestere – képviselte. Csak ritkán leskelődtem utána, ahogy egy rossz szekeret húzó gebével minden házhoz beszél s felszedi az előre megállapított járandóságát, azért, hogy az elhullott állatokat az erdő szélén lévő döggútba szállítsa s azt időnként mésszel fertőtlenítsen. Már nagyobbacska gyermek voltam, amikor részére a falun kívül épített putrit is megpillantottam. Csak később fogalmazódott meg bennem, hogy ő egy társadalmon kívüli hasznos lény.

Később, mint minden serdülőcske gyermek, én is játszótársra vágytam. Ma sem tudom, hogy kerültem kapcsolatba a tőlünk távolabb lakó, ebben az időben ideköltözött marhapásztor fiával, Zolival. Azt viszont tudom, hogy a barátság örök nyomot hagyott a lelkemben, mert ezzel a félig cigány, félig magyar/elcigányosodott magyar, vagy elmagyarosodott cigány gyermekkel úgy tudtam játszani, mint soha senki más. Sokszor úgy belemelegedtünk a játékba, hogy még a déli ebédre hívó harangszónak is nehezen engedelmeskedtem. Játsszóterünk a falu által épített pásztorház előtti terecske volt. A ház első, nagyobbik részében laktak Zoliék, a hátsó részében Sándor bá, a disznópásztor élt. Ő nemcsak a disznókra s ludakra, hanem éjszaka a falura is vigyázott, ugyanis ő volt az éjjeliőr, aki óránként a falut végigjárva minden „életbe” – az udvaron levő épületekbe – bepillantott, hogy ott nincs-e valami rendkívüli, pl. tűz, nem szabadultak-e ki az állatok, stb. Együttal a falu „órájaként” – akkor csak kevés háznál volt óra – az éjszakába belekiáltott, hogy hányat ütött az óra. Álmatlan éjszakáim alatt ma is szinte hallani vélem, ahogy rímbe foglalva figyelmeztet az idő múlására pl: „Tízet ütött már az óra, térjete hát nyugovóra”. Ő azonban még a falu órájánál is több volt, ugyanis ő volt a „hirdető oszlopa”,

a közhírré tevő. Nem volt dobos, ő ócska rézkürtjével hívta föl a figyelmet s utána „közhírré tétetik” szavakkal hozta az érdeklődők tudtára, hogy mit kér, vagy parancsol a „hatalom”.

* * *

Az eredeti mondanivalóhoz visszatérve, apró gyermekkorom legszebb napjait Zolival töltöttem, de a vele való kapcsolatunkhoz fűződik azon keserősége is, amelyet soha semmivel enyhíteni nem tudtam, s az én felnőtt korom legédeesebb perceit is kesernyessé tette. Egyszer édesapját látogatni Zolival kimentünk a legelőre. A sok érdes, kavicsos út után meztelen lábaink nagyon élvezték a legelő puha pázsitját. Szaladgáltunk, s közben egy-egy félrejáró tehenet vissza is térítettünk a csordába. Észrevétlenül, hamar telt az idő, amelyre legjobban a déli harangszó, de különösképpen a hasunkban megszólaló „béka” figyelmeztetett; kurrogva, kuruttyolva kérve az ebédet. A Zoli apjának vállán laposan lógó tarisznya ürességgel volt tele. A „béka” mind erősebben békétlenkedett s már-már rosszul kezdtem érezni magam, amikor Zoli, aki már gyakorlott éhező volt, azt mondja: Gyere, menjünk be az erdőbe, ott sok a kenyérgomba, s együnk. A kenyér és a gomba is egyberakott szóból most csak a kenyérnek volt jelentősége. A kenyérnek, amely ízek skáláján még csak nem is hasonlít semmire se. A kenyérnek csak kenyér íze van. A Világmindenség lehelete, a Szentlélek megtartó ereje van benne. Mintha valódi kenyeret ígért volna az erdő. Nem törődve az erdőszéli szűrőszőnyeggel, törtettünk az erdő belseje felé. Ott azonban csak kenyérhéj színű gombák kínálgatták magukat. Zoli gyorsan leszakított egy szép barnát, meghámozta, s egy darabját a szájába véve dicsérte, hogy milyen jó, s a másik felét nekem adta. Az, nem tudom, azért-e, mert az igazi kenyér ízét vártam, vagy valóban olyan rossz kesernyős ízű volt, hogy csak azért nem hánytam, mert a gyomrom üres volt. A gombát kiköptem, de az általa okozott keserűség a lelkembe költözve, örökre bennem maradt. Ekkor éreztem meg először, hogy mit jelent az éhséget okozó szegénység, ahol a világ legnagyobb kincse, a kenyér helyett csak keserű gomba jut osztályrészül. Talán akkor szökött csírába bennem, hogy életemet a kenyér mindenhatósága alá rendelem s azért fogok küzdeni, hogy mindenkinek jusson ebből a valóban istenáldásából. Nagyon elfog a düh mikor valaki azzal, gyalázza meg, hogy „neki nem telik csak kenyérre”. Én ezeknek, amíg megtanulják becsülni a kenyeret, nem adnék mást, csak kenyérgombát.

Azt, hogy Zolival kapcsolatos apró gyermekkorom csodálatos világa mennyi ideig tartott, nem tudom, mert Zoliék

haza (ha nekik volt ilyen) vagy valahová odaköltöztek, ahol a „székely közélet”, más szóval a székely lét megmaradásának törvénye szerint többet ígértek és adtak.

A fenti megnevezés vagy fogalom azt jelenti, hogy minden, életét érintő kérdésben, a nép dönt. Mind az előljáróit: bírót és tanácsosait, a papot, tanítót, mind a közszolgálattevőit: cséplőgépest, pásztorokat s még a gypmestert is előre meghirdetett versenytárgyalással a falu közgyűlése választotta meg. Aki ezzel a megelőlegezett bizalommal visszaélt, azt bűnösnek tartották. Itt senkinek sem lehetett félrelépni. Nem folytatom, egyrészt mert nem ez a cél vezérel, másrészt van valami, amiről bárki bármennyit mesélhetne, a fennmaradásunk titkára soha rá nem jönne, mert a „fennmaradásunk titka, hogy ezt a titkot senki sem tudja”.

E kis kacskaringó után egyenesbe térve, befejezésül csak annyit, hogy Zoli elment, de értelmet és őszinte szeretetet sugárzó két fekete szemének s egy csodálatos gyermekkorának az emléke örökre velem maradt. Nincs karácsony, hogy ne jutna az eszembe az az angyali öröm, amellyel Zoliékhoz szaladva vittem Édesanyám karácsonyi ajándékát.

Ó, sancta simplicitas! Ó, boldog gyermekkor! Hová lettél, s hová tűnt el veled egy ma már csak kevesünk emlékezetében élő világ? Nem csoda, hogy a nálunk csak pár évtizeddel fiatalabbak számára hihetetlennek tűnik ez a bennünk még élő valóság. Nem csoda, mert sok minden megváltozott, vagy úgy eltűnt, mintha nem is lett volna. Már csak mi öregek emlékszünk arra, hogy azt az útkereszteződésben levő tenyérnyi terecskét „piac”-nak nevezték, a szélén karókra szegzett deszkák mint ülések kínálták a pihenés lehetőségét. Ezt a nők csak ünnepnapokon használhatták; „mijes” – műves –, azaz hétköznaponként mezítlábas gyermekek szalagáltak rajtuk. Vásár- és ünnepnapok délutánjain ide gyűltek egyik felében a férfiak, a másik felében az asszonyok. A férfiak itt beszéltek meg a falu és a világ ügyeit. Itt fogott kezét a jelen a múlttal s ebből a kézfogásból – mindent vágyaik s reményeik szerint javukra magyarázva – nyertek erőt a következő hét küzdelmeihez. Az asszonyok itt pletykálták el azt, ami megtörtént vagy megtörténhetett volna. Eseményeket mondtak, bírálatot az előttük egymást karonfogva sétálva éneklő leányokról. Istenem, mennyit tudhatott az a titkait soha el nem áruló öreg bakbüz – vackorfa –, amelynek árnyai alatt ezek a beszélgetések elhangzottak.

Eltűnt, és már azok is kevesen vannak, akik emlékeznek rá. Az idő martalékvá vált, de nemcsak a fa és a padok vegyültek el a földdel, hanem azok is, akik itt ültek és reménykedtek. Az akkor piacnak nevezett területen ma már nyoma sincs annak a múltnak, s a jelenben is csak kevesek a képviselői. Az itt elhaladók nem is sejtik, hogy ezen a helyen valamikor hetente egy-egy gyékény – kóboros – székerről kirakó vásárt tartott egy portékáját áruló falusi cigány. Így nevezték őket, bár sem ruházatukban, sem magatartásukban nem különböztek a szegény falusi székelyektől. Általában a falvak szélén levő, teleknek alig nevezhető kicsi területen épített házacskáikban tengették az életüket. Innen jártak mezőgazdasági napszámba, segítve a náluk csak fokkal gazdagabb gazdákat, akik pénz hiányában terménnyel fizettek. Egymásra voltak utalva, mert csak egymás segítségével tudták „megerőszkolni”, termésre kényszeríteni azt az agyagos, köves világot. A nyár kegyeitől függött, hogy télen mi kerül az asztalra. Ha jó termés volt, akkor egy malackát is megtinselgettek – etetgettek – s a gebének is több takarmány jutott. Jó vadgyümölcs- és gombatermés esetén már egy-egy picula is begurult, amiből ruhát, cipőt vehettek, hogy gyermekeik iskolába járhasanak, mert itt a betűvetést megtanulni nem törvény, hanem élet-adta kényszer volt. Az írástudók kápásabbja – képesebbje – már valahol elleste a lábbeli-javítás tudományát, belőlük lettek a falu suszterei. Nélkülözhetetlenek voltak, mert itt egy lábbelit addig kellett hurbolni – nyúni – amíg azt egy tákkal, vagy petákkal javítani lehetett. Volt, aki többre vitte: patkoló kovács lett, de sokan megmaradtak a természet adta lehetőségek mellett s mára fűzfavesszőből vagy fából olyan művészetet alakítottak ki, amely nemcsak párját ritkítja, hanem a font-faragott dolgok a mindennapok nélkülözhetetlen kellékei is.

Én viszont nem a máról, hanem a tegnapról akarok írni. Főlelevenítve azt, amit akkor láttam, éltem meg. Nem nehéz, mert az emlékeim almáriumának ajtaját éppen csak meg kell pattintanom, s máris megelevenedik ez a múlt. Ott látom a kicsi falum utcáin minden udvarra bekiabáló, seprűt és kosarakat kínáló árusokat, akik a kicsi piacra várják a vásárlóikat. Azért emlékszem részletesen az ott levő tárgyakra, mert mint kíváncsi gyermek sokszor őgylegtem ott. Volt ott minden, ami egy székely háztartás kelléke. Különböző nagyságú kosarak, a félvékástól (10 literestől) a négyvékásig vagy még nagyobb, a polyvahordó nagyságig. Ezek fűzfavesszőből vagy gyékényből (sás) készültek. Az ételhordó/bevásárló kosarak pattogatott (lehéjalt és hasított) fűzfavesszőből árulták magukat. Vesszőseprűk, különböző laskasíritók (laskanyújtók), túrósborítók (kerek fedeles tégely), guzsaly, orsó stb. Azt, amit később, de ma is a legértékesebbnek tartok, a fűzfa „tekenyő” volt. Ennek egyik oka, hogy a megfelelő nagyságú és minőségű fűzfa nem mindig patakpartján álldogált, a másik, hogy a teknővájás nagyon nagy szakértelmet követelt s csak kevesen értettek hozzá. Ezek az úgynevezett dagasztó-teknők: amelyek nélkül búbos-kemencében sült kenyér el sem képzelhető. Ezekre a különböző nagyságú – a kenyérsütéshez nagyobb, a kalácssütéshez kisebbre volt szükség – tekenyőkre, mint családi ékszerekre, úgy vigyáztak, s a családi örökség tárgyát képezték. Azt, hogy mennyire az életük, az otthonuk részévé vált, semmi sem bizonyítja jobban, mint az alábbi nóta, amelyet, ebbe a múltba visszajárva, én is gyakran eldúdok:

*Udvaromban van egy magas nyárfa,
Alatta az édesanyám háza.
Édesanyám fehér keszkenőben,
Cipőt dagaszt fűzfa tekenőben.*

Nem hiszem, hogy az egymásrautaltságunk máshol jobban kifejeződött volna, mint itt. Mind a vevőnél, mind az eladó-nál a szükség mellett a szűkösség volt a meghatározó. A vevő szűk zsebe miatt a minél tartósabb tárgyat kereste. Az eladó, ezt tudva, olyan árut készített, amely évekig használható volt, s így szűkösen bár, de ő is megélhetett. A szükség és a szűkösség ilyenén való kézfogása: a megélhetési kényszer s becsületbéli parancsolat volt a székely közélet alapja.

* * *

Ezeket a kellemes gyermekkori élményeim, mint szép, tiszta búzát a konkoly, úgy tették kellemetlenné azok a történetek, amelyek kicsi falum békés életét megzavarták. Valóban megzavarták, mert nálunk akkor a kapukon sok helyen zár sem volt, vagy ha volt, annak a kulcsa hiányzott, mert nem volt szokás a kapukat bezárni: ugyanis a csordából hazatérő állatok és a mezőről hazatérő asszonyok közötti találkát nem lehetett pontos időhöz kötni, ezért a korábban érkező disznók azt az orrukkal nyitogathatták. A ház ajtaját is csak akkor zárták kulcsra – a kulcsot a lábtörlő, vagy az ajtó feletti szemöldökre helyezve – ha hazulról több időre mentek el, különben csak a küszöbön keresztbe helyezett seprű jelezte, hogy nincsenek itthon. Nos, most mindent be kellett zárni, mert a faluvégére olyan idegen sátorosok telepedtek le, akiknek asszonyai mindenhová bementek, ahova csak lehetett, s vittek mindent, amit megfoghattak. Ezek a teljesen nomád életet élő sátorosoknak (vagy származási helyük szerint oláh cigánynak) nevezettek szekereikkel vándoroltak az ország területén. A férfiak a vasszerszám-készítés és javítás mesterei voltak. Amíg a férfiak sátraikban kaszát, kapát, fejszét javítottak, élezték, a hosszú, földig érő színes rokolyát viselő asszonyaik a faluban „gyűjtötték” a szajrét. Amikor lehetőségeik kimerültek, minden mocskot maguk után hagyva tovább szekereztek.

(Folytatjuk)

Szente B. Levente versei

Hazafelé

Nálunk naponta ingét vedli az ég -
azt mondják: már ilyen ez a világ

se zöld, se piros, kissé gyulladt, szürke, olyan,
mint az árnyak mögött kuporgó énem leginkább

mint öregedő kérges, tenyeremben a barázdák,
messzi futnak, egyenest az ég felé mutatnak benne a
falubeli utcák

de esténként te csak emlékezz -
nézd, hogyan hajol föléd csillag és holdbeli tájarcom,
kinyújtóznak benne a piros-kék házak, míg lelkedben
őrt állnak az út menti akácfák.

torkodban dadog a lélek és megszorul a szó:
házat. házat. ennyit akartál?

A szent hegy felett...

A szent hegy felett,
úgy hisszük, ma is ott vannak a régi istenek.

Hókalitka izzik messze, bent a ködben,
benne szálla és erdő, egyszerre didereg.

Emberarcú állatóriás mégis ez a táj;
hisz nem rejtezik itt már semmi más,
csak szép születés és vak halál.

A költő így vall önmagáról:

Erdélyi költészet? Valahol Erdélyi Miklós írta le, hogy a költészet képes önmagát külső beavatkozás nélkül is megszervezni. Aztán, hogy formai és fogalmi, képi rendszere milyenné lesz, azt a mindennapok ritmusa nagyban befolyásolja, meghatározza helyenként. Azt hiszem, ez lenne az, ami utat mutat, amitől a költő és verse stílusa, íze adhat. Ha erdélyi költészetéről beszélünk, erre gondolok, hiszen az összmagyar irodalom irányvonalai-ban otthon van, szerves része annak, mint a csángó, a vajdasági vagy a felvidéki stb., mint alkotóelemei a nagy egésznek.

Jó bennük érezni az önnön kultúra szellemiségét, fel-lelhető néprajzát, mert mindenki arról ír, amit magával hozott és amit megtapasztal olykor egy másik közegben.

A költészet azonban sokkal több ennél! Úgy tekintek rá, mint egy hidra. Hogy két partján, és alatta, fölötte mi rejlik, az maga az irodalom. Költői, prózai. Szent, vagy profán. Lehet ugyanaz.

Eleven hagyomány

Kevésbé ismert irodalmi és kortörténeti érdekességek

(Válogatás Kőmives Nagy Lajosnak a Keleti Újságban megjelent korabeli cikkeiből)

Kőmives Nagy Lajos: (Budapest, 1886. augusztus 16. Kolozsvár, 1977. december 9.), magyar újságíró, dramaturg, Tessitori Nóra szavalóművész férje.

Budapesti egyetemi évei után 1907-től Kolozsvárt előbb az *Újság*, majd *Kolozsvári Hírlap* és a *Keleti Újság* belső munkatársa. 1941-től a kolozsvári Magyar Színház, 1946-tól a marosvásárhelyi Székely Színház rendezője, 1947-től nyugalomba vonulásáig (1971) a Szentgyörgyi István Színművészeti Főiskola tanára.

Keleti Újság, VIII. évf. 155. szám. Kolozsvár, 1925.

„Az a mosoly több, mint a mi sírásunk”

Látogatásom Kézdivásárhely költőpapjánál, a regényhős Farczádi Jenőnél

(Kézdivásárhely, július hó). Az *Elsodort falu* írójának, Szabó Dezsőnek testvérbátyja s egyszemélyben a regény tragikus hőse. Farczádi Jenő egyetlen szellemi nevezetessége Kézdivásárhelynek. A regény hősenek figuráját Szabó Dezső bátyja, Szabó Jenő, kézdivásárhelyi református pap életéről mintázta kegyetlen realizmussal, az élő és szenvedő sebek, gyulladt idegek iránti teljes kíméletlenségével. A rokon és testvéri kötelék szentimentális szálait olyan érzéketlenséggel szaggatta ki a családiasság talajából, mint ahogy egy kertész rántja ki gyökerestől a virágzó rózsafát a földből, ha művészi tervének fel kell áldozni a legszebb, legillatosabban virágzó tövet is. Farczádi Jenő évekig hallgatott a regény megjelenése után, vérző sebével, amelyeket öccsének tolla ütött szívében, ijedt-fájdalmasan visszavonult kézdivásárhelyi feldúlt otthonába.

Farczádi Jenő otthona

Milyen lehet ez az otthon, mi a valóság a zseni túlzásaiból, mi az igazság egy erdélyi papi család viharoktól szétzilált parochiájának, családi életének összeomlásából? Meg kellett ismernem az *Elsodort falu* hőjét, Szabó Jenőt, a költőt s elhárítottam, hogy felkeresem. Figyelmeztetnek:

– Ne hozza zavarba Szabó Jenőt és rendezze úgy a találkozást, hogy házon kívül történjék. Szegény Szabó Jenő évek óta nincs abban a helyzetben, hogy látogatókat fogadhasson. Tulajdonképpen mi Kézdivásárhelyiek se keressük fel soha otthonában. Csak azt tudjuk, hogy lent lakik valahol a „Kantá”-ban. Ez a legősbibb városrésze Vásárhelynek. Itt él a költő

tőpap és megfogytakozott családja, hol a nyomor és nélkülözések fagyasztó nemeréjében, hol a rózsaszínű remények ölében ringatózva.

A kisváros hetilapjának szerkesztőségében hozott össze Szabó Jenővel a véletlen. Verset hozott a lapnak, alkalmi verset, amelyben Újvárossy Józsefnek, a sepsiszentgyörgyi alapítónak érdemeit zengte el az alkalmi versek közismert modorában.

Regényhős az életben

Keszeg, vékony ember. Az egész külsejéből, fellépésének szinte túlzottan szerénykedő hangsúlyából mindent le lehet olvasni, csak regényhőst nem. Amit az első pillanatokban kiérez belőle a legerősebb megfigyelő is, az semmi esetre sem az *Elsodort falu* öblös hangú, frázisszárnnyakon suhanó, nagygesztusú, színészpáthoszu hőse. Az egész lényét inkább valami szenvedő alázatosság, indokolatlan szerénykedés szűrki el és sovány, cingár termete, keskeny válla egyáltalán nem alkalmas világtragédiák, nemzeti összeomlások, népek kálváriájának elviselésére. Elvékonyodott, keskeny arcán, a lenszőke bajusz ráncos környékén udvariaskodó mosoly inkább sok-sok szenvedés őszinte takargató palástja, mint álszenvelgés komédiás grimasza.

A fényesre kefélt zsakett olyan szomorkásan simul a keskeny bordákhoz, mint egy penzionatus tanár egyetlen gardób dísz. Szürke, okos szemének fényét, mintha az álmatlanság – talán sírás is – fátyolossá, megtört fényűvé tompították volna.

– Meg akarom látogatni a nagytiszteletű urat, hogy életéről, költészetéről és öccséhez fűződő viszonyáról egyet-mást megismerhessek.

– A lakásom messze van, miért is botorkálna külvárosi zegzugokban? Talán meg sem találna, s ha valaki megmutatná, el sem hinné, hogy hol élem le hátralévő napjaimat, - siklik ki szerénykedő kéréssel a látogatásom láthatóan kínos szándéka elől.

De egyszerre, minden ok nélkül bizalomra gerjed s őszintén leleplezi a rideg valóságot.

– Ne jöjjön el kérem hozzám, mert nincs egy ép székem, amelyen vendégemet illőn, vendégszeretően helytel kínálhatnám meg. A tiszta szívekkel, amelyek bizalommal fogadnák a jó lélekkel kopogtató vendéget, nem áll összhangban a feldúlt hajlék.

Felrezenek hallgató, lélekkereső merengéséből. Ezt a hangot mintha hallottam volna már valahol. Úgy van, ez a Farczádi Jenő hangja. Nem a viharparipákon szárnyaló, de az ő sorsának romjain rezignáló Farczádié.

– Hanem, ha a jóbarátság meghitt kandallója mellett egy-

két órásakat akar az én hányt-vetett életemnek szentelni, szívesen látom egy pohár borra, amelynek koccintása közben a jó emberek egymásra találhatnak.

Találkozó a korcsmában

Megállapodtunk a találkában. Egy tipikus kézdivásárhelyi korcsmában délután hat órákor. Pontosan ott találtam az öregurat, szűkebb körű asztaltársaságban. Hangos beszélgetés, a bortól izgatott kedélyek vitahevülete izzott a levegőben. Szabó Jenő bocsánatot kér asztaltársaságától, kezébe veszi félliteres palackját, karon fog és bekalauzol az ivónak egy mellékhelyiségébe. Öblösre használt régi bőrdíványon telepedünk le. Tiszta poharat rendel, megkérdezi, hogy vízzel, vagy anélkül szeretem-e a bort. Szakszerű magyarázatba kezd és mintha csak tanári katedráról beszélne, olyan szakértelemmel adja elő a küküllőmenti bor és a répáti víz keveredésének vegyi hatását.

– A küküllőmenti bor nagyon éles. Ehhez csak a répáti vizet lehet inni, amely lágy, sikamlós zamatot ad neki. A többi borvizekben nincsen meg ez a hatása. Megfosztják a bort eredeti zamatától és mellékízek keverednek belé. Ez pedig az élvezhetőségét kellemetlenül befolyásolja. Én inkább víz nélkül iszom.

„Nincs harag a szívemben”

A beszélgetés lassan, tapogatózva indul előre. Várakozó, feszült arckifejezéséből kitalálom, hogy mi lesz az ismerkedés és lélekvallás kiinduló pontja. Éppen ezért én sem kergetek, hanem egyenesen nekiszegem a kérdést.

– Mondja csak, nagytiszteletű úr, él-e valami harag a szívemben?

Hosszú, vajsárga ujjai közé fogja a borospoharat, áttekint a sárgásan villódzó küküllőmenti nedűn és kenetes hangon citálja a bibliából a választ:

– Az Úr Jézus ezt mondotta: „Ti testetek szerint ítélték, én pedig semmiképpen sem ítélek.” Az én szívemben, bármennyire is megbántotta az öcsém, nincsen harag, ott csak a szeretet árnyékos fája terebélyesedik. Dezső bármekkora tévedhetett, ezt a fát nem kopaszthatta meg lombjaitól. Eljöhét bármikor hozzám, mert az én házam az ő háza is és megpihenhet ennek a fának árnyékában. Ha vétett ellenem, én már megbocsátottam. Ha lenne panasza ellenem, nem az én személyes sérelmem miatt szólalna meg.

– Megértem, az író-zseni és művész tekintet nélküli kíméletlenségét, csak az ütött, vérző és hegedhetetlen sebet szívemen, hogy szeretett, áldott emlékü feleségem alakját sem kímélte meg szertelen fantáziája. De az Isten jó, az Isten

kegyelmes, nem engedte, hogy az *Elsodort falu* a lilimlelkű hitestársam kezébe jusson. Az Úr elvette magához, mielőtt ez a fájdalom törsvérként áthatolt volna rajta. Én megbocsátok. Az *Elsodort falu* olyan nagy alkotás, hogy erényeinek és céljának feláldozható egy család érzékenysége és lelki egyensúlya, még ha ez a család az édes bátyjé is, akinek egész szíve a jóság és az önfeláldozás keresztjén vérzett el. Ma is, most is épp úgy szeretem Dezsőt, mint a gyermekévek isteni gondtalanságában.

A különös mosoly

– Milyen gyermek volt Dezső?

– Tisztalelkű, mint a hajnali harmat. Jóságos, mint a lágy házikenyer. Imádta az édesanyját, bibliai példaképen szeretete testvéreit. Okos, értelemről sugárzó. Már diákkorában elárulta az oroslánkörmöket. Lágy kedély és konok, dacos akarat. Sígni sohasem láttam, csak haragudni, nemesen fel-lángolni és mosolyogni. Ezt a különös gyermekmosolyt sohasem felejttem el. Ebben a mosolyban benne volt a jövő harcos férfi teljes elhatározása. Ha csapás érte, csak mosolygott. Ha lázas betegen feküdt ágyában, mosolygott. Ha durva ütlegek zuhantak gyengéd testére, mosolygott. Családunknak egyik legkedvesebb rokona halt meg és az apám gyászos hangon jelentette be a hírt. Mindnyájan megdöbbsztünk, sírás töltötte be a házat: Dezső, mosolygott. Az apám, aki maga volt a megtestesült szigorúság, Dezsőt megütötte. Az öcsém a súlyos ütésre is mosolygott. Új ütlegek, de a fájdalmas mosoly nem torzult sírásba. Szörnyű apai verés következett volna, ha édesanyám nem áll védőkarjaival az öcsém teste elé.

– Ember, hát nem látod, hogy az a mosoly több mint a mi sírásunk, - sikoltozott kérélelően az én szent anyám. Az apám azt mondotta:

– Vagy szent angyal vagy ördög lakik benne.

– Az édesanyám – folytatta Farczádi – falusi nemes ember leánya, költők és művészek fájdalmas madonnája. Az emberszeretet krisztusi befogadását tőle örököltük. Az apám szilaj, mulató, dalos kedély. Elvetélt nóták szerzője. Az apám valamikor Tiszáék szolgálatában állott. Azoknak a Tiszáknak, akikkel Dezső emlékezetes nyílt levelében felvette a harcot. Dezső nem ismerte az aláírást, még a jöte-vőivel, még az atyjával szemben sem. Az emlékezetes Tisza István-Szabó Dezső afférben is eltiporta magában a protezsált hálájának sentimentalizmusát és kíméletlenül nekiszegezte igazságának lándzsáját. Be akart jutni az Eötvös-kollégiumba. Visszaütasították, de őt nem lehet visszaverni. Egy évig elment nevelőnek, majd felment Tisza Istvánhoz, ezeket mondta Magyarország akkori miniszterelnökének:

– Az apám becsülettel szolgálta kegyelmes úrnak családját. Tiszta jelesen végeztem a gimnáziumot és ez jogcímet ad nekem, hogy az Eötvös-kollégium védőszárnyai alatt fejekhessem be tanulmányaimat.

Tisza István gondosan végigtanulmányozta Dezső bizonyítványait és ezeket mondotta:

– Ön holnaptól kezdve az Eötvös-kollégium bennlakó növendéke lesz.

– Ez azonban nem alterálta Dezsőt abban, hogy meg ne írja híres, nyílt üzenetében Tisza Istvánnak, hogy a tanítók éhes gyomorral nem énekelhetik őszintén a Himnuszt.

A saját sorsa

Poharazás közben saját sorsáról kezd beszélni.

– Soha életemben nem voltam kibékülve sorsommal, nem is csoda, mert a sors pörölye szünetlenül zuhogott életem és szegény szerencsétlen családom fölött. Micsoda nyomor, megpróbáltatás és szenvedés jutott ki nekünk. Szegény asszonyom négy évvel ezelőtt halt meg, pedig evangéliumi türelemmel osztotta meg velem a mártíriumot.

– Kilenc évig súlyos idegbajom miatt állás nélkül voltam, kidobotva a nyomor göröngyös országútjára. Erről írhatna csak Dezső egy nagy, korszakos regényt. Csakhogy ezt a szenvedést emberi toll úgysem tudná lerögzíteni. A papi pálya elvégzése után egyenesen Kézdivásárhelyre kerültem és itt a hívek keblükre öleltek. Nem tagadom, talán nekem is részem volt ebben a kivételes fogadtatásban. Azt mondták rólam, hogy jó szónok vagyok és fel tudom emelni a lelkeket a legtisztább örömök égi szférájába. Boldog, megelégedett, bibliai egyszerűségű élet folyt a kézdíváshelyi parochián, amíg a zord végzet ki nem űzött onnan. Belenyugszom, az Isten így akarta, s a csapások nem törték meg lelkemet. A püspök úr jóvoltából két évvel ezelőtt kineveztek a berecki kör lelkészének, azóta jelentősen javult a helyzetem.

– Voltak borzalmas periódusai életemnek. Ki tudná lefesteni azt a tengernyi fájdalmat, amikor nagybeteg asszonyommal, 1916-ban a menekülés epochális idejében, éjnek idején kellett kilopni életünket a családi házból és hetekig taposni gyalog az utak hideg sarát, szenvedni a vendégszeretlenség sanda tekintetét. Mikor a nagy vihar lezajlott, Debrecenben állással kínáltak meg, felderült előttem a jólét fénye, de én nem tudtam árulója lenni annak a földnek, amely a nagy szenvedések mellett annyi szépséggel és boldog órával ajándékozott meg. Mi várt itthon rám? Az állásnélküliség kietlensége. És én mégis visszajöttem. Inkább itthon a nyomor és megpróbáltatás, mint idegenben a jólét és gondtalanság. Nem tudtam hitvallásomról lemondani, Erdélyt bánatában megtagadni.

A hangja ércessé nemesedett. Szemeiben titkos tűzkohók lobbantak fel, az ösztövért tagokban lázas apostoli erő szállt, amint prédikátori hangon szavalta versét:

*Én itt maradtam, ideköt hitem,
S ha ős pazarlás pusztulásba vitt,
Elhordogatom a múlt romjait.
S az ősi házat újra építem,
Óh, mint az Isten, él az én hitem.*

Megrendülten hallgatom s ebben a felperzselt életű embersorsban fáklaként látom lobogni fajomnak minden hibáját és drága erényét.

A prédikátor-költő végigsimítja reszkető kezével magas, lázrózsás homlokát, arca kifejezésében dac keményedik. Ha ez a dacos akarát és tettvágy valaha cselekedetekbe tudott volna épülni, ha nem a kézdíváshelyi keleti tunyaság iszapjában rekedt volna meg, ez a pegazus-lelkű költő, vajjon mi minden lehetett volna belőle? Vajon kiről mintázhatta volna Szabó Dezső az *Elsodort falu* hősét?

Kőmíves Lajos

Keleti Újság, 1926. október 14. Kolozsvár

Magyardécse, ahol nemcsak gyűlölni, de szeretni is tudnak

Szabó Dezső nagy regényének, *Az elsodort falu*nak van egy fejezete, amely a legnagyobb viharokat és ellenérzést kavarta fel a magyar olvasók lelkében. Egy székely falu hírhedtté vált halotti tora ez a magyar közvélemény által inkriminált és indexre tett jelenet, amely zolai realizmusával hívta ki az érzékeny és szentimentalizmustól átitatott gyengébb idegzetű olvasók éles kritikáját. Szabó Dezső ebben a híres temetési fejezetben megírja azt, hogy egy egész falu lakossága a halotti tor alkoholos gőzében hogyan részegszik meg, hogyan veszíti el morális józan ítéletét s a dolgos és erkölcsös nép miképp lesz rabja a pálinka narkózisának, amely végtelenségig fokozza indulatainak és cselekedeteinek szélsőségeit. Az őrző mámor karmai közt vergődő falu népe megfélemedezik a halottal szemben megkövetelt kegyeletről, leveszik a halott teste felett a koporsófedeleket és pálinkával megitatják a halottat.

A napokban szenzációs esettel foglalkozott a dési törvényszék. Szabó Dezső hihetetlennek látszó regényes túlzásának az életben lejátszódó pendentje történt meg a szolnokdoboka megyei Magyardécse községben. Ennek a községnek a lakossága színmagyar, valamennyien reformátusok. Két évvel ezelőtt, áldozócsütörtökön az úrvacsora osztása alatt a falu egyik leggazdagabb és legtekinélyesebb gazdacsaládjának tagjai megtámadták az úrvacsorát osztó papot és letépve róla a papi palástot, féktelen, szilaj indulatukban felragadták a kelyhet és azzal ütlegettek az isten házában az Úr szolgáját. Vajjon szolgálthat-e az élet iszonyúbb és tökéletesebb példát arra, hogy a nép szelíd erkölce és dolgos józansága milyen elragadtatott kilengésekre képes? Két év után a napokban tartotta meg a dési törvényszék a magyardécsei vádlottak felett a főtárgyalást s a templomsértés súlyos vétkét elkövető emberek felett ítéletet hozott. Ami Magyardécse történt, annak megítélése nemcsak a törvényparagrafusok hideg betűinek világába tartozik, hanem a tömeglélektan körébe. Ha bárki ezt a visszatérítő jelenezt ítélet tárgyává teszi, megborad attól a tényről, hogy milyen szerencsétlen, esendő emberek vagyunk, idegeink és erkölcsünk gyeplője milyen gyenge kőcfonalból van összeszöve. Az elhamarkodott ítélet biztosan kimondja az egész falura a civilizációból való szörnyű anatómát.

Nemrégiben Sepsiszentgyörgyön jártam, a Székelyföldnek e kedves, vonzó, intelligenciától áthatott városában, és a Mikó-kollégium falai között talákoztam Szász Béla professzorral. Vidéki barangolásom közben, mint egy friss tavaszi szellő, úgy hatott rám ennek a kifinomodott intellektuelnek az egyénisége. Szelíd, kék szemeiből bölcs dickensi humor sugárzott. Halk szavai szinte megnyugtatólag hatottak a felzaklatott idegekre. Optimista világnézet és derűs életfilozófia árad ki lényéből. A diákjai rajonganak érte. A kollégái szeretik. S az egész város közönsége azzal a tisztelettel veszi körül, amely csak az igaz embereknek jut osztályrészül. Csupa természetes

lágyság és finomság, a fej böles mosolytól kedves hatásától kezdve a legkisebb gesztusig. Az életet megértő és mindennel kibékülő megértő lélek állt előttem. Szász Béla professzorról megtudtam, hogy tulajdonképpen eredetileg református pap volt. Őszintén szólva ebben a kasztban megszoktam a széles gesztusú, öblös hangú, harsogó kacagású típusokat. Szász Bélában hiába kerestem, nem találtam meg azt a prédikátori teatralitást, amely paptársait annyira jellemzi.

Én a kisváros fojtó levegőjéről és minden magasabb ambíciót kiölő atmoszférájáról beszéltem. Csendes tagadással csóválta meg okos, szőke fejét.

– Nincs igaza – tiltakozott állításom ellen halk hangon. Látja, én még kisebb, még leegyszerűsítettebb társadalmi

életkörülmények után vágyódom. Csak a gyermekeim iskolai nevelése kényszerített arra, hogy otthagyjam a falut. A falut, amelynek népe közel jött szívemhez, s amelynek egyszerűségét, jóságát nem cserélném el a nagyvilági kultúra komplikáltságaival. Nem. A nagyváros hamis kultúrscsillogása, ritkán őszinte emberi kíméletlen harca nem állít elélem csalóka és vonzó képet. Talán a sikerekre biztató, magasabbra törő ambícióimat is ez a meggyőződés fékezte le. A falunak egyszerű az arculata. A falu embereinek a jósága természetes, önmagától kicsorduló. Hiába csalogatnának nagyobb városi relációba. Kellemesebb viszonyok közé. Én csak mosolyogva háritánám el ezeket az ajánlatokat. Nem kellene. Ha gyermekeim nevelése befejeződik, ismét visszamegyek abba a faluba, ahol a nekem olyan kedves és életemet egészen betöltő papi hivatásomat tovább teljesíthetem.

– Hol van ez a falu, professzor úr?

– Az isten háta mögött. Szolnokdoboka megyében van elrejtve, a civilizációtól is olyan messze, hogy a vasútállomása is hatórányi járásra van. A neve Magyardécs. Talán emlékszik erre a névre, mert hiszen eleget hurcolták meg az én kedves falumat egy sajnálatos eset kapcsán a hírlapok. Nem is tudom, hogyan történhetett meg az a dolog. Ismerem a szereplőket, a lelkük mélyéig látok a falu aprajába és nagyjába. Nem volt titok előttem. Úgy jöttek hozzám jó tanácsokért, mintha valami isteni sugallat lennék.

Pedig szavaimat nem valami túlvilági varázslat, hanem csak a jóság és szeretet diktálta. A jóság az aranykulcsa annak, hogy a nép szívéhez közel férközzünk. Schol a közmondás olyan tökéletesen nem igazolja magát, mint a nép egyszerű gyermekeinél, hogy jóságért jót várj. Én nem tudom elítélni az én kedves décei gyermekeimet. Talán megtévelyedtek, de tudom, hogy ismét visszatérnek a helyes útra. Nagy lehetett az ő szívüknek keserősége, hogy így cselekedtek. Én alapjában véve szelíd és minden durvaságtól idegesen irtózó ember vagyok. És még a sajnálatos történetek után is mégis azt mondom újra és újra, hogy nem halok meg addig, amíg vissza nem megyek Magyardécsre, ahol nemcsak gyűlölni, hanem szeretni is tudnak. Hallgassa meg ezt a kis történetet:

– Mikor 1916-ban a Székelyföld olyan volt, mint egy széttúrt hangyaboly és minden ember, aggastyán és gyermek, férfi és nő az országút üldözött vadjaiként menekült, én is itt hagytam mindent. Családommal együtt, egyetlen ruhában földönfutóvá lettem. Nem akarom untatni és fárasztani a menekült sors leírásaival. Hiszen eléggé ismerheti. Láthatta is. A hátunkon, mint a bolygó zsidó fölött, ott csattogott az ostor. Tovább, tovább. Nincs megállás, nincs pihenés. Hosszú és szenvedéses odisszeá után a pesti menekülttáborban rekedtem meg. Bizony, bármilyen keserű is kimondani, a szenvedésnek és sanyarúságnak e mostoha napjaiban a pesti nép cinikus közönye nem melegedett fel irgalmas szeretetté. Emberek után vágyódtunk, akik nemcsak a kenyeret törlik meg számunkra, hanem a lelküket is odaadják. Ebben a kietlen szomorúságban már-már azt hittem, hogy az emberszeretet virága kihalt, és ekkor a kétségbeesésnek e végzetes óráiban csoda történt. Az isten háta mögé ékelt, a világtól eltemetett falucskából, Magyardécsről megindult három szekér. Megrakva minden földi jóval, hogy felkeressék a menekülés nyomorúságában nélkülöző, egykori papjukat. Hetekig kocogtak és nyikorogtak a décei szekerek az őszi, lúcsos időben, a sáros országúton, kint aludtak a ködös éjszakákban, csak hogy elhozzák a nagyváros tengerében elvesző papjuknak a szívüket. Az életem legnagyobb élménye ez volt. Amikor beállítottak hozzám magyardécei híveim ezekkel a szavakkal:

– Eljöttünk, tiszteletes úr, mert meghallottuk, hogy bajban van. Felrakódtunk három szekérre s addig meg sem álltunk, míg meg nem találtuk. Ha meg nem sértjük tiszteletes urat, a szekerekben egy kis elemózsiát hoztunk. Ebben a nehéz üdőben talán jól fog a tiszteletes úrnak.

– Nem részletezem a rám omló mély lelki örömnök hullámzó viharát, amely erre a tiszta, szinte evangéliumi jeletre vonult végig bennem. Azt hiszem, hogy maga a történet beszél a legvilágosabban félremagyarázhatatlan tisztasággal. Íme, ez az egyszerű magyarázata annak, hogy miért vágyódom én az én falum becsületes, jóságos és igaz emberi életközösségébe. *És ha még nagyobb bűnöket is követtek volna el, akkor is feloldoznám őket.* De mi csak emberek vagyunk, mi csak ítélni tudunk, az Isten könyvében másképp írják be az ítéletet.

Körmives Lajos

Az a baj, velünk, emberekkel, hogy a boldogságra leginkább csak emlékezünk.”

B. Osvát Ágnes versei

Talán meghallasz engem

Uram, én méltó nem vagyok arra,
hogy vállalkozzam bírálatra,
csak éppen engedélyt kérek Tőled,
hadd panaszolhassam el Néked,
mit senki kimondani nem mer:
hogy e szomorú földtekén
a legkegyetlenebb teremtmény
főműved: maga az Ember.
S bár állítólag gondolkodik és érez,
képtelen méltó lenni a szelleméhez
mindannak, mit néki Isten adott,
- aki azt hitte, alkotott egy nagyot.-
Te, a mindentudó, a tévedhetetlen
mégis be kell lásd, kivédhetetlen
dolgok is vannak a világegyetemben.
És örömöd nem telt még az emberben.
Keserved annál több. Hogy tulajdonképpen,
talán nem láttad át egészen,
miféle veszedelmes lényt teremtettél,
eszeveszett kísérletképpen.

Teremtőm, ne érts félre engem,
ha elbizakodott ítéletemben
olyat is mondtam, mi alaptalan.
Hiszen tudod, hogy keserűségben
fogam minden, mi igazságtalan.
Én pedig teljes joggal érzem:

amennyi évet e földön leéltem,
abban csipetnyi igazságot nem találtam.
És félve kérdezem: mi marad utánam?
Mire tanítsam ártatlan unokámat,
amikor engem elsöpör a bánat,
ha azt tudom, hogy jó, igaz és való,
tökéletesen hiábavaló?

Ha belegondolok, az is meglehet,
kaptam már Tőled számtalan jelet,
s én boldogtalan, nem értettelek.
Tedd hát, hogy értelmesebb legyek,
s tudjak tűnődni valami másra,
ne az gyötörjön folyton-folyvást:
ugyan mi dolgom e világon?
S bár tudva tudom, hogy nincsenek csodák,
mégis, valahogy, akárhogy, tégy csodát,
és add tudtomra, hogy jobb lesz a világ,
amire felnőnek az unokák.
Tedd, hogy megértsem: rád bízhatom
a jövőt, s hogy a Te jóságos kezvedbe
helyezhetem sorsát a kedveseknek,
kik ha gondtalanul reám nevetnek,
mondhassam azt, hogy jó az ember és élni jó.
Tedd, hogy az ő számukra e Földön
minden ami szép, igaz és való,
soha ne legyen hiábavaló!

Álombeli tavaszom

Igen, én egyszer sétáltam itt.
Hogy mikor? Nem tudom ma már.
De ismerős nagyon a pázsit,
s az édes tavaszi illatár.

Én valamikor erre mentem,
egy réges-régi tavaszon,
fák tövén ibolyára leltem,
s egy kéz rebtent a vállamon.

Mint sokezernyi fehér gyertya,
mely fölött kinyílt az ég:
kibontották dús szirmaikat
és virágoztak a gesztenyék.

S most álombeli tavaszomban,
a szél sóhaja, Küküllő-part fény,
lágý öleléssel adják vissza,
mi valamikor már volt enyém.

Fodor Sándor:

Csipike elhatározza, hogy eddig és netovább

(Folytatás előző számunkból)

Csipike egész nap nem mozdult ki az odújából. Dühös volt. Haragudott Madárra, Nyúlra, Sünékre, a Vadméhekre, Vadmalacra, haragudott Gyöngyvirágra, amelyik nélküle is illatozni merészel. Haragudott az egész Erdőre.

– Így jár, aki jó és kedves. Megkaptam a magamét. No, de lesz ez másképpen is. Eddig és netovább!

Ez, hogy eddig és netovább, nagyon tetszett Csipikének. Csak azt nem tudta még, mi legyen a netovább után. Ült-ült és törte a fejét. Egyszer csak a homlokára ütött.

– Megvan! Netovább után gonosz leszek. Példátlanul gonosz. Valami rettentően gonosz. És akkor lesz itt félelem. Mindenki rettegni fog tőlem. És teljesítik a parancsaimat. És rémületben lesznek. És én csak kacagok. Így ni: hahaha! Vagy nem is, inkább így: brekeke! Tyű, de jó ötlet! Okos vagyok, ez a szerencse... jujj, de gonosz leszek!

Ledobta kalapjáról a gyöngyvirágot, kibújt az odúból és addig keresett, amíg egy kicsi csalánlevélkét talált. Azt tűzte a kalapja mellé. – Most már vége a netovábbnak és én gonosz vagyok – csapta fejére a kalapot. Összevonta a szemöldökét, ahogy a gonosz törpékhez illik, és elindult a patakra. A pisztrángokkal nem törődött, hiszen azok is hálátlanok. Lám, hogy ugrálnak fel a lepkék után. Kecsekébát kereste.

Meg is találta. Csipőre tette a kezét. – Szóval, azt mondd, hogy senki sem fél tőlem, mi? – Én azt. – Te se? – Eridj, mert leköplek – nevetett a béka.

Csipike nem kapkodott kavics után. Elhatározta, rémületbe ejti Kecsekébát.

– Ide hallgass, varangy! Tudod, milyen vagyok én?

– Buta.

– Súlyos tévedés. Mert példátlanul okos vagyok és fogózz meg: g-o-n-o-sz!

– Váljék egészségedre!

– De én kiirtalak!

– Mondom, hogy leköplek! Brekeke.

Ebben a nehéz helyzetben Csipikének iszonyú ötlete támadt.

– Tudd meg, hogy véged – jelentette ki ünnepélyesen. – Elintéz téged az én barátom!

A béka bizonytalanul pillantott rá: – Az ki?

– A Rettenetes Réz Úr, ha tudni akarsz! Amíg hármat számolok, itt is lesz. Egy...

Kecsekébka a kettőt se várta meg. Nem tudta ugyan, ki az a Rettenetes Réz Úr, de azt hitte, valami gólyaféle lehet. Csipike elégedetten mosolyodott el. Igaz nem volt ez a mosoly, mint az előző napiak, nem volt derűs, kedves, nem volt a Csipike ismert mosolya. Gonoszul, kárörvendően mosolygott.

Sétálni kezdett a parton, látni akarta, merre bukkan fel a béka, hogy még jobban megfélemlítse, amikor észrevette, hogy amerre elhalad, a pisztrángok eltűnnek, szállhatnak a part felett akkora molyok, mint Csipike feje, egyetlen hal se ugrik fel utánuk.

– Már ezek is félnek! – állapította meg örömmel Csipike. – Félnék a Rettenetes Réz Úrtól! Tőlem félnek!

Újfajta, boldog öröm töltötte el Csipikét: hatalmasnak érezte magát és rettentő erősnek. Hazafelé mentében elhatározta, hogy bátran megrugdos-

sa Szentjánosbogarat. Szegény bogárka rémülten menekült – nem tudta mire vélni a dolgot.

Dehogy ment el Bagoly doktorhoz, dehogy látogatta meg Sünéket ezen az estén! Néhány szem epret evett meg útközben, majd bebújt Óriásnagy Bükkfa odújába és boldogan elaludt.

Reggel a szokott időben ébredt és esze ágában se volt, hogy nótára biztassa Madarat. A virágport se törölte le a fűszálakról. Csipőre tett kézzel állt meg a bükkfa előtt, és amikor Madár énekelni kezdett, ráripakodott: – Csend legyen, nézze meg az ember!

Madár elcsodálkozott. – Mi van veled, Csipike?

– Hallgass, amíg jó dolgod van! A Rettenetes Réz Úr alszik! – Az ki? – kérdezte Madár – Hívjam ide? No megállj, lesz neked mindjárt! Réz Úrrr!

Madár azonban nem várta meg, hogy megjelenjék Rettenetes Réz Úr, aki valószínűleg olyan lehet, mint a vilámgyors és vérszomjas Nyest. Felröppent és messzire elszállt, nehogy valami baja essék. Csipike rosszmájúan kuncogott utána, majd a Korhadozóbelű Vén Fenyőfához sétált.

– Ma nem mentek sehová! – kiáltotta az ébredező méheknél. – Tessék otthon ülni!

– Mi az, mi történt? – bújtak ki a méhecskék.

– Semmi sem történt. De ha nem engedelmességek, történik. Jön a Rettenetes Réz Úr, és mindnyájukat felfal. Tessék otthon ülni. További intézkedésig!

Nagyon megijedtek a méhek. Gyorsan betömtek a vén fenyőfa valamennyi rését-repedését-likát viasszal. Nem kérdezték, ki az a Rettenetes Réz Úr, gondolták, olyasmi lehet, mint Medve, aki kirabolja a szállásukat, elviszi a mézüket – ha rájuk bukkan. Csakhogy bizonyára sokkal okosabb Medvének, mert lám, mit üzent nekik: további intézkedésig. Ilyesmi Medvének sohase jutna eszébe.

Elhatározták, valamennyien együtt maradnak és felkészülnek a harcra. Ha mindnyájan belepusztulunk is, nem hagyjuk magukat!

Vadmalac nem jelent meg Légyölő Galócánál. Madár már szólt neki, vigyázzon, ne merje Csipikét háborgatni, mert valami iszonyú hatalmasság van arrafelé, aki mindent és mindenkit elpusztít, lenyel. Elmondta ezt Nyúlnak is, ám ez nem értette a dolgot és megkérdezte Csipikét: – Tulajdonképpen mi történt?

– Szerencséd, hogy tulajdonképpennek szólítottál. Az történt, hogy vigyázz magadra, amíg jó dolgod van! Ide azt a reggelit! És nekem ezután friss sárgarépat hozzál, ne olyan fonnyadtat. Most pedig takarodj!

– De mit vétettem én neked, Csipike?

– Azt, hogy példátlanul ostoba vagy. Ha most azonnal el nem tűnsz, hívom Rettenetes Réz Urat és...

Dehogy várta meg Nyúl a folytatást. Hisz annak a Réz Úrnak bizonyára puskája is van, és akkor neki vége. Úgy elinalt, mintha ott se lett volna.

Harkály mestert hiába kereste Csipike, hogy beléverje a félszet. Meghallotta ő Madártól és Nyúltól, milyen iszonyú veszedelem szakadt az erdőre, és hetedik határba repült kopogtatni. Kukucsit, a Botfűlűt is értesítette Nyúl a dolgok állásáról, mire Kukucsi nyomban lefelé kezdett túrni, menél mélyebbre a föld alá. Őt ugyan keresheti majd Réz Úr.

Szarvasbika úgy tett, mintha nem törődne a hírral, amit szintén a holtra rémült Nyúl újságolt neki, de azért eloldalgott a Tisztásról, és amikor az erdei ösvényre ért, ahol Nyúl már nem láthatta, uccu neki, vesd el magad! Nekiiramodott és csak jó félórás menekülés után mert visszanezni.

Vöröshangyáéknál hatalmas sürgés támadt a hírre: menekítették, takarították minél mélyebbre, a boly fenekébe, a föld alá az ártatlan hangyatojásokat.

Csipike élvezni kezdte a csendet és a magányt, amely körülvette.

– Félnék tőlem. Az egész Erdő fél tőlem! Te is félj, Óriásnag Bükkfa, hallod? Reszkess, amikor hozzád beszélek!

Óriásnag Bükkfa azonban nem reszkedett. Egy árva leve-

le se rezdült. Csipike legyintett: – Különben is minek állok szóba veled? Hiszen olyan rettentően, olyan példátlanul buta vagy, hogy nem is érted, fel se tudod fogni, amit mondok. Nemhiába mondják a nagyon butának, hogy bükkfejű. Na, ehhez szólj, ha mersze! Óriásnag Bükkfa nem szólt. Csipike elégedetten állapította meg, hogy ezt is sikerült kelőképpen rémületbe ejtenie, még a szó is beléfagyott.

Mivel Nyúl messzire menekült, Csipike egyedül fogyasztotta el ebédre a maradék sárgarépat. Utána aludt egyet és azt álmodta, hogy már nem csak az állatok és növények félnek tőle, hanem maga a Hegy, sőt a Hegy tetején maga a Kőszikla is rettegve lesi a parancsait. Patak majd kiszárad félelmében. El is határozta, miután felébredt, hogy még a mai nap folyamán ráncba szedi Patakot, sőt Hegyet is.

Patakkal kezdte.

Megállt a parton és csipőre tette a kezét.

– Mi ez a fölösleges csobogás, locsogás? Reggelre tessék nekem szép csendben folydogálni és nem arra, hanem visszafelé. Mégse lehet, hogy minden patak kedvére űzze az eszt! Ide hallgass: ha nem fogadsz szót, megmondalak a Rettenetes... tudod mit? Ki sem mondom a nevét, mert ijedtedben elapadsz. Ebből is láthatod, hogy a javadat akarom.

Ezután Hegyhez fordult:

– Ide hallgass, Hegy! Holnap reggelre úgy ahogy vagy, erdőstül, mindenestül átköltözzöl nekem a patak túlsó partjára Kősziklával együtt, amelyik ott van a kalapodon. Ha nem, elhord a Rettenetes Réz Úr! Személyesen!

Szusszant egyet, mert az ilyen példátlanul nagyméretű gonoszság egy kicsit fárasztó. Utána megfenyegette Hegyet a mutatoujjával: – Vigyázz, mert ellenőrizlek!

Mókus mama rémülten hallgatta végig az egészet egy tölgyfa lombjai közé lapulva, majd rohant, szaladt, hogy tájékoztassa az erdő népét a közelgő földindulásról.

Csipike elégedetten tért nyugovóra. Jobb oldalára feküdt, és kinézett az ablakon, az odú apró résén, amelyik a völgy, a patak felé nyílt.

– Reggel háttal ébredek majd a völgynek, mert ugyebár Hegy átköltözik a túlsó partra. – De mi lesz, ha nem költözik? Ezt az ijesztő gondolatot elhessegette Csipike azzal, hogy felsóhajtott:

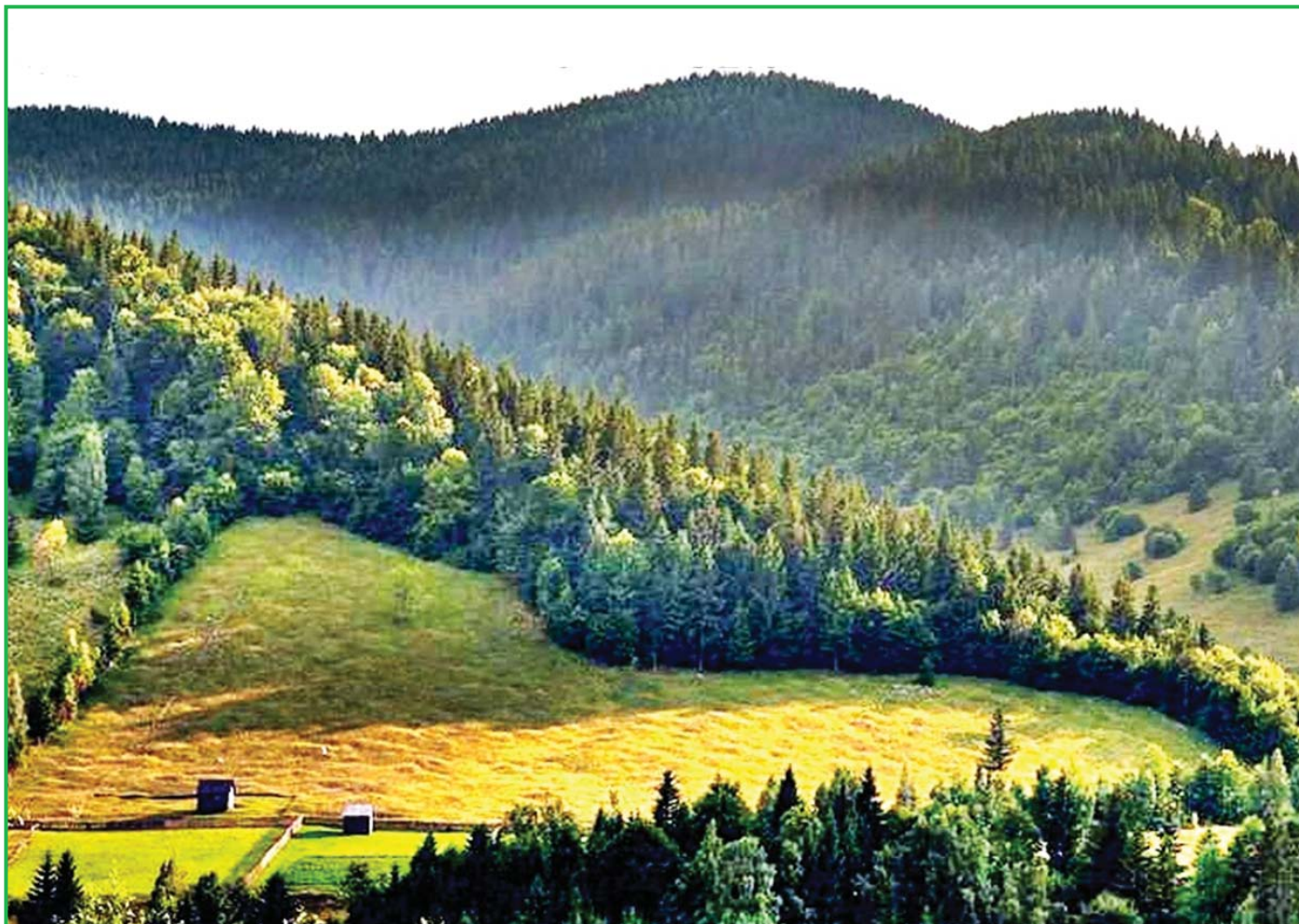
– Majd lesz itt rend!

És elaludt.

(Folytatjuk)

Kellemes, szép élményekkel teli nyári vakációt kíván a szerkesztő néni és továbbra is várja írásaitokat, javaslataitokat a következő címre:

B. Osvát Ágnes, 540477 Targu Mures,
str. Armoniei nr. 22 ap.13. ROMANIA
Telefon: 0265-249918, 0365-803670
Mobil: 0771-293784

Tisztelt olvasóink!

Szeretettel köszöntjük címjegyzékünkbe felvett új olvasóinkat, miközben szomorúan kellett törölnünk belőle számos régit. A lap iránti igény kifejezésének jószerint egyetlen módja a befizetés, ennek megfelelően számos esetben kell most ismételten befizetési csekket mellékelnünk. Nehéz döntés elé állítanak azok, akik a megjelölt összegzen felül küldtek pénzt, amit ugye támogatásnak tekintünk, de immár 2-3 éve sem fizettek újra. Az újabb lehetőséget a visszajelzésre ismét megadjuk most.

(Az anyagiak mindenkor meghatározóak ugyan, ám esetünkben nagyobb súllyal szerepel a tény, miszerint senkire nem akarjuk kiadványunkat ráerőszakolni. Tisztában vagyunk vele ugyanis, hogy lapunk nem tartozik a „könnyű műfaj” világába.)

Erdélyi olvasóinkhoz fordulunk ismételten: a címkén feladóként szereplő személy valós (ismételten kell neki köszönetet mondanunk, hogy nevét adja „vállalkozásunkhoz”), ám ezen felül nem folyik bele postai kapcsolattartásunkba, ezért bármilyen probléma merülne fel, ne őt keressék, hanem az impresszumban megjelölt módok bármelyikén a szerk.-t. Magyarázat: A megfizethetetlen postai díjak miatt (Románia a magyar postán Ausztráliával egy díjcsoporthoz tartozik!) kénytelenek vagyunk kerülő úton, a határon átszállítva – ismét csak segítőkész személyek révén – Nagyszalontán feladni lapunkat, és ehhez szükségeltetik a helybéli cím.

Tisztelt olvasóink!

Előfizetői díj változatlanul: 2000 Ft. belföldre, Európába 20 EU, a tengeren túlra 30 USD egy évre.

Előfizetni természetesen banki átutalással is lehet, a következőképpen:

Belföldről: Erdélyi Körök Országos Szövetsége.

Számlaszám: 10918001-00000063-39990003,
UniCredit Bank, Szekszárd.

Külföldi átutalás esetén: Erdélyi Körök Országos Szövetsége 2200 Monor, Kapisztrán János u. 49.

Számlaszám: 10918001-00000063-39990003. IBAN:

HU34 1091 8001 0000 0063 3999 0003. Bank-kód:

UNICREDIT BANK - SWIFT (BIC): BACXHUHB

ÁTALVETŐ ONLINE

Lapunk 2008-ig visszamenőleg az interneten a következő címeken olvasható:
www.ekosz.hu, www.erdelyikor.hu.

Ugyanitt érhető el az Átalvető Repertórium és a szerzők névjegyzéke